

APOSEL

Wiyawi ape Lu Aposel ape mo Iroteye ape

Aposel Peri Tutawe

One towe eite lo iyape Aposel. Peri ape Aposel lo sitewi apou a'i ne. Meni ta Jisas lo peri au te'e fiyariyei ne eimawesawi. Serai one towe eite lu taune lu tamo lo wiyawi werese ne au te'esiya. Meni ape Luk one towe eite leseye. Nowe ape se Jisas omo hire ma'e wiye su, le lu disaipel lo ma'e apou te'eye, "Fene omo Jerusalem sahe ninawere. Ane Owane Sitewi lo omo hire ma'e wiyei su, ane Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i fene ma'e eimawe arosawirowa." Le lowe ma'e te'eye, "Fene peri ano lu taune ma'e omo Jerusalem sahe au te'e fiyarite. Sosu omo pani Judia peri ano au te'e fiyarite. Sosu omo pani Samaria, sosu omo omo werese a'i eyeri ma'e lu taune ma'e peri ano au te'e fiyarinamite." Serai meni ape Luk lai lu ape mo lowe wiyawi au te'e atuatuteye.

Jisas Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i hi awei ma'e eimawesairowa.

¹ Kaiyemo ano, Tiofilus, tu naifa ane one towe tere'e sahe ne ma'e leseye su, ane Jisas lo peri werese, wiyawi werese, le iroteye ape, ane tu apou leseteye. [Lu 1:3]
²⁻⁵ Jisas awei sahe iroteye su, le Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i se lu disaipel lo ma'e apou te'eye, "Fene omo omo werese ire! Lu taune werese ma'e peri ano au te'e atuatute." Lu feni, Jisas lai ariariyeye ape, peri ape Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i se wanuwe. Sosu Jisas temeniye. Mo'o Owane Sitewi lai si tame ta'ane norohuwe hene aniye su, lu disaipel lo ma'e saro henerai.

Poweiyē lu hesi werese (40) Jisas lu disaipel lo ma'e nowe poweiyē tomu ne'ese saro henerai. Lowe Jisas siyeye su, lowe le ne marepi tote tawesiteye. Nowe poweiyē saro henerai su, Jisas lu feni ma'e Owane Sitewi lo marepi werese au te'e atuatuwe. Sosu a'i pe nowe ta'i se Jisas lu feni ma'e saro henerai ape, le apou eiye, “Fene omo Jerusalem ma'e owe ape arunatire. Ahowa, weiyā! Owane Sitewi lo peri te'e naneiyei, le fene ma'e au te'e naneiye ape, henerairowa. Ane lai fene ma'e tu au te'eye. Tu naifa Jon lai lu taune werese sa'i au huwe. Nowe oso a'i su, Owane Sitewi lai fene ma'e Hepene Wara'i a'i lo au hurōwa.” Sosu Owane Sitewi lai Jisas hire ni'arawe ma'e wiye. Ane etiri werese ape mo one towe sahe lese tepa'asiye. [Mk 16:19; Jo 14:16-17]

⁶ Sosu a'i pe lu feni, Jisas aiwawe, ta'uwerai su, lowe apou ei toweriye, “Eiwerou su, ne Israel lo lu taune werese ma'e kairefiyeyei se lowe ta'u au noweinoweiyēi ne si tame aurowa awere? Nowe me'iye su aurowa awere? Nowe pereye eite se lowe ma'e aurowa awere?” [Lu 24:21] ⁷ Sosu le itiya'u eiye, “Etiri ape mo ne, fene owe ape totere. Ane etiri ape ne fene ma'e au te'erowata. Tai ano lai kairefiyeyei lo se poweiyē eite, sosu nowe tewi a'i ariariyeye. [Mk 13:32] ⁸ Ahowa, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i fene papu wirai su, fene Owane Sitewi lo kairefiyeyei ape anirowa. Fene kairefiyeyei ape anirowa su, fene lu taune werese ma'e peri ano au te'e fiyarite. Fene lu taune werese ma'e omo Jerusalem sahe au te'e fiyarite. Sosu lu taune werese omo pani Judia au te'e fiyarite. Sosu lu taune werese omo pani Samaria au te'e fiyarite. Sosu lu taune ma'e omo omo werese eyeri ma'e au te'e fiyarite.” [Mt 28:19; Lu 24:48]

Owane Sitewi lai Jisas ni'arawe ma'e hene wiye.

(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁹ Sosu a'i pe Jisas peri lo tepa'asiye su, Owane Sitewi lai le ni'arawe ma'e hene wiye. Lowe siye aroweye su, Jisas aitu papu wiye. ¹⁰ Lowe ni'arawe ma'e siye etiteye su, lu hesi, Owane Sitewi lo ipari wisere a'i, ipari tahe wapo a'i ani asiye ape, saro teiteye. ¹¹ Lowesi apou eiye, “Fene, Galili lo lu, fene piyene ni'arawe hire ma'e siye arowesiya awere? Meni eite Jisas, Owane Sitewi lai le ni'arawe ma'e hene wiye ape, le aiwawe a'i si tame itorairowa.” [Mt 26:64; Lu 21:27]

Lu feni meni he'i a'i au te'e ariariyeye.

¹² Sosu a'i pe Jisas lo lu disaipel Omo Oliv arunatiyewe, Jerusalem ma'e si tame fi. Omo Oliv atahe a'i ne. Lowe yo mai sahe kilomita hesi heta iteye.* [Lu 24:50-53] ¹³ Lowe omo Jerusalem ma'e henerai su, lowe wesi ape, lowe howeiteye ape, si tame fi. Sosu lowe wesi tewi tutu hire sahe ta'uwerai. Lu tomu ne'ese wesi tutu ape ma'e ta'uwerai. Lu ape mo iyape tere'e tere'e apou eiye, Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Jems tere'e, Alfius lo meni eime, Judas, Jems tere'e lo meni eime, Saimon. Meni eite Israel lo marepi werese tote tawesinamiteye. [Mt 10:2-4] ¹⁴ Lowe taune tamo mase Maria, Jisas lo mai, Jisas lo pa'ise ape mo aiwawe ta'uwerai. Lowe marepi ta'i a'i Owane Sitewi ma'e peri te'e tiyatiteyei ne fai.

Lowe meni Matias, Judas lo yaru sahe ariariyeye.

¹⁵ Lowe werese poweiye tomu ne'ese wesi tutu sahe Owane Sitewi ma'e peri te'eyei ne fai. Sosu a'i pe Pita lai

* 1:12: 12 Juda lo lu werese lowe nowe Sabat sahe fara'u kilomita hesi heta irowa. Lowe hesiyo hesiyo kilomita irowata. Yo peri lowe lo amouweye.

lu taune ponei sahe sineyewe, peri ta au te'eye. Lu taune tomu ne'ese wesi sahe ta'uwerai (120 aiwawe a'i). ¹⁶ Sosu Pita apou te'eye, “Lu feni ano fene Jisas lo peri wanu tote tawesisiya ape, wanure. Tu naifa, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i meni Devit ma'e peri wiyeme te'eteye. Sosu Devit meni Judas ne leseye, ‘Kaiyemo ano ai atu siye lu tamo Jisas ma'e heneti.’ [Sng 41:9] ¹⁷ Judas Jisas lo lu disaipel ta'i wiyeme a'i. Le nomo aiwawe iroteye. Le nomo aiwawe wiyawi lo pati ta'aneteye.”

¹⁸ Sosu le Jisas ma'e au luwaruweteye su, le ma'aru aniye. Ma'aru aniye su, Judas awei tewi ete aniye. Sosu awei tewi siyenari su, le awei sahe winetaiye su, lire lo aine erauiye. Saiwe lo werese nowe henerai. [Mt 27:3-8] ¹⁹ Lu taune werese Jerusalem sahe etiri eite wanuwe su, lowe awei tewi iyape au te'e eiye, “Akeldama.” Peri ape lo sitewi apou a'i, “Awei Tewi Fisa'i Fiyari Eresiya.”

²⁰ Pita apou eiye, “Tu naifa meni Devit ya'ariyei nomo lo one towe Buk Song apou leseye,

Meni ape lo wesi mi mi pasi pasi yahowa'i fa iroteye. Owe lu taune werese wesi eite wi ironamite. Wesi eite lo meni owane ne, meni tere'e ta wiyawi lo ape ta'anerowa.’”

Sng 69:25; 109:8

²¹ Sosu Pita tame te'eye, “Meni ape Judas temeniyeye. Serai nomo meni he'i ariariyerowa. Meni he'i ape Judas lo wiyawi ta'anerowa. Meni he'i ape Owane Jisas mase nomo aiwawe weriyei iroteye. Sosu le Jisas lo peri werese wanuteye. ²² Meni he'i eite lai Jon Jisas ma'e sa'i au huwe ape, siyeye. Sosu etiri werese, Jisas ta'aneye ape, siyeteye. Sosu le, Owane Sitewi lai Jisas ni'arawe hire ma'e hene wiye ape, siyeteye. Meni eite lai, Jisas si tame sine norohuweye ape, le lu taune werese ma'e au te'e fiyariteye.” [Mt 16:19; Mk 1:9; Jo 15:27]

²³ Sosu lowe lu hesi ei aniyе. Lowesi lo iyape Josep, iyape hesi tere'e Barsabas, sosu Jastus. Sosu meni tere'e ape iyape Matias. ²⁴ Sosu lowe Owane Sitewi ma'e peri ta te'e toweriye, lowe apou te'e toweriye, "Meni Owane Pefine a'i, ne lai meni he'i ape ariariye tepa'asiye. Ne lu werese lo marepi hepene siye so'oruwe tepa'asiye. Ne a'i lai meni he'i ape nomo ma'e au atuatu areiyere. ²⁵ Meni he'i ape, le Judas lo yaru ta'anerowa. Meni Judas, Krais lo wiyawi ape atati arunatiyewe, le yaru topo lo ma'e fi." Yaru ape ne, Owane Sitewi lai lu taune yo seni luwaru a'i iroteye ape ne, au ta'aneye. ²⁶ Sosu lowe tapiye oso a'i ani fu arosawi su, tapiye ape lai meni Matias ariariyeye. Serai Matias lai Judas lo yaru ape aniyе. Sosu Matias lai Jisas lo lu disaipel henerai.

2

Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i itorai.

¹ Ta'uwe hereiyеi lo ayei erasi ape, iyape Pentikos, henerai su, lu taune, Jisas lo peri tote tawesiye ape, lowe wesi ta papu ta'uwerai. [Wkp 23:15-21; Lo 16:9-11] ² Pereye a'i fiyaru no'u erasi ni'arawe ma'e itorai. No'u erasi a'i ape fiyaru erasi wou fateye. No'u erasi ape hire ma'e itorai su, le wesi papu, lu taune werese onuwe ape, teme'eriye. ³ Sosu lowe werese etiri yehe sorowe wou a'i itorai siyeye. Yehe sorowe itorai su, yehe sorowe tere'e tere'e erauwi fiyariyewe, sosu lu taune ape mo sahe ta'i ta'i a'i onuwe. [Mt 3:11] ⁴ Sosu Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lu taune werese papu wiyewe, le lowe werese ma'e kairefiyeyеi lo auwe. Papu wiye su, lowe werese peri tere'e tere'e au te'eteye. [Ap 4:31; 10:44-46; Ap 19:6; Mk 16:17]

⁵ Juda lo lu taune tomu ne'ese, omo omo werese ma'e fai ape, omo Jerusalem sahe ta'uwerai. Lowe werese Owane Sitewi lo peri tote tawesi umasiteye. ⁶ Lowe no'u ape

wanuwe su, lu taune werese wesi ma'e ta'uwerai. Lowe werese hepene se su'ariye erasi a'i iroteye. Lowe lu feni ape, peri tere'e tere'e towafi lowe lo te'eye ape, wanuwe. ⁷Lowe marepi erasi a'i hepene se su'ariye. Serai lowe apou te'e toweriye, “Sawi amou! Lu werese eite mo, lowe omo pani Galili lo lu ma'e fai. ⁸Lowe peri lo au te'e fiyariye su, nomo peri sitewi towafi nomo lo se wanusiya. Peri ape, lowe au te'eye ape, mai towafi nomo lo nomo auteiye su, lowe peri ape au te'eteye. ⁹Nomo werese pani tere'e tere'e ma'e fai. Nomo tamo omo pani Partia, tamo omo pani Midia, tamo omo pani Elam, nomo tamo omo pani Mesopotemia ma'e fai. Lu tamo omo pani Judia, lu tamo omo pani Kapadosia ma'e fai. Lu tamo omo pani Pontus, lu tamo omo pani Esia ma'e fai. ¹⁰Nomo tamo omo pani Frigia, nomo tamo omo Pamfilia, nomo tamo omo pani Isip ma'e fai. Lu tamo omo pani Libia lo omo pani Sairini atahe a'i ape ma'e fai. Sosu lu taune omo Rom ma'e fai. Nomo werese omo Jerusalem sahe ta'uwerai. ¹¹Lu taune werese eite mo Juda lo lu taune wiyeme a'i ne. Sosu lu taune tamo Juda lo lu taune he'i a'i henerai. Lu taune tamo kemere Krit ma'e fai. Sosu Arebia lo pani ma'e fai. Nomo wiyawi erasi pefine a'i, Owane Sitewi ta'aneteye ape, peri towafi nomo lo se wanuwe.” ¹²Lowe marepi erasi a'i tote luwaruweye. Sosu lowe hepene erasi se su'ariye. Sosu lowe ta'u apou te'e toweri tiyatiteye, “Etiri eite ne piye peri sitewi te'esiya awere?”

¹³Sosu lu tamo lowe ne te'e naru luwaruweye. Lowe apou eiye, “Lowe a'i lai sa'i meremereye a'i anamiteye. Lowe meremereye a'i henerai.”

Pita au te'e fiyariye.

¹⁴Sosu a'i pe Pita lu feni ponei sahe teiteye su, le lowe ma'e au te'e fiyariye, lu taune werese ma'e peri erasi apou te'e fiyariye, “Juda lo lu feni ano, fene werese omo

Jerusalem irosiya ape, ane peri wiyeme a'i fene ma'e au te'esiya. Fene peri ano wanu eti umasire. ¹⁵ Fene, nomo ne meremereyesiya ape, totesiya awere? Ahowa, lu feni ano, nomo sa'i meremereye a'i a ta'ame. Nomo meremereye ta'ame. Nowe esi ponei a'i irosiya. Ahowa, lu taune tamo, sa'i meremereyeyei ape, esi ponei a ta'ame. ¹⁶ Ahowa, tu naifa meni ta iyape Joel, Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariye, le etiri ape ne, fene siyesiya ape, apou leseye,

¹⁷ Owane Sitewi apou eiye, 'Nowe ye'ewi se ane Hepene Wara'i a'i ano lu taune tere'e tere'e werese ma'e hi awei ma'e eimawe arosawirowa. Sosu eimane werese fene lo, sosu eime taune werese peri wiyeme a'i ano au te'e fiyarirowa. Sosu yo'orei lu fene lo hamehameyeyei siyerowa. Sosu ya'ariyei lu owane fene lo suwou peri siyerowa.

¹⁸ Wiyeme a'i poweiye eite se, ane Hepene Wara'i a'i ano wiyawi yahowa'i a'i lu taune ano ma'e eimawe arosawirowa. Serai Hepene Wara'i a'i ano hi awei ma'e eimawe arosairowa su, lowe etiri werese, nowe me'iyeye su henerairowa ape, au te'e areiyerowa.

¹⁹ Ane etiri kairefi erasi pefine a'i ni'arawe hire ma'e au iro ta'anerowa. Sosu ane wiyawi erasi pefine a'i hi awei sahe au iro ta'anerowa. Lu taune werese kairefi ano siyerowa. Nowe ape se meni fisa'i tomu ne'ese hi awei ma'e ani teroso itorairowa. Yehe erasi, sosu yehe itomu ne'ese a'i hi awei ma'e itorairowa.

²⁰ Poweiye lai hire sahe pasi wou henerairowa. Yame, ni'arawe hire sahe irosiya ape, lo'u a'i fisa'i wou henerairowa. Fene etiri werese ape mo siyerowa su, ane, Meni Owane Pefine a'i siye so'oruwera, nowe ano aiyeyei ataheyewa.

²¹ Serai lu taune werese Meni Owane Pefine a'i ne ei anisiya ape, le lai lowe werese hire hene ta'ane

wirowa. Lowe mi mi pasi pasi weriyei Owane Sitewi mase ironamitorowa.’ *Jol 2:28-32*
Owane Sitewi lo au te'e siye meni Joel apou te'eteye.”

²² Sosu Pita peri tere'e apou eiye, “Fene Israel lo lu taune peri ano wanure! Owane Sitewi lai meni ape Jisas Nasaret ma'e fai ape, ariariyeye. Le Jisas ma'e kairefi tamo lo auwe. Kairefi lo se Jisas lai wiyawi erasi pefine a'i ta'aneye. Le wiyawi erasi pefine a'i ta'aneye. Fene etiri werese ape mo siyeteye. ²³ Owane Sitewi lai marepi lo se meni ape fene ma'e eimawe arosai. Tu naifa Owane Sitewi lai etiri werese siye so'oruweteye. Lu luwaru a'i tamo Jisas ma'e au luwaruweye su, Owane Sitewi lai siye so'oruweteye! Sosu lowe Jisas me tape'i sahe aine tawere tera'eye su, Owane Sitewi lai siye so'oruweye! Tu naifa weriyei le lai etiri werese ape mo siye so'oruweye. ²⁴ Jisas temeniyeye su, Owane Sitewi lai si tame ta'ane norohuwe sineye. Si ta'ane norohuwe sineye su, Jisas lai temeniyeyei ape awera'iyeye. Fofowei erasi arunati. Le fisiye yo sahe irorowata. Temeniyeyei ape lai Jisas ani ti tawesirowata.

²⁵ Tu naifa meni Devit le ne te'eye. Le apou eiye,
'Ane Meni Owane Pefine nowe weriyei weriyei siyeksiya.
Le ane atahe a'i irosiya. Le eyate feni ano sahe irosiya. Serai ane kairefi lo mase teirowa.

²⁶ Serai marepi ano wisere a'i teriteyeyi. Sosu ane peri werese ano le ne erasi a'i au te'e wisereye irorowa. Ane temeniyeyei su, Owane Sitewi lai ane si tame ta'ane norohuwe sinerowa. Owane Sitewi lai ane ma'e peri wiyeme a'i au te'e naniye.

²⁷ Owane Sitewi, ne hepene ano fisiye yo sahe owe ape arunatire. Aiwawe a'i ne a'i lai meni wara'i no uwaseyeyi ne au irorowata.

²⁸ Ne ane marepi hepene lo yo seni wisere werese a'i au te'e atuatuwe. Ne ane mase ironamiyei su, ne a'i

lai marepi ano erasi wisereye nine'irowa.' ” *Sng 16:8-11*

²⁹ Sosu Pita apou tame eiye, “Kaiyemo mo, ane fene peri wiyeme ta au te'esiya. Meni ape Devit, ya'ariyei aite nomo lo temeniyeyewe, lowe fisiye yo papu fuwe. Sosu nowe pereye eite se fisiye yo lo sato irosiya. [1 *Kin 2:10*] ³⁰ Meni ape Devit, le etiri ta so'oruweye. Owane Sitewi lai le peri lo au te'e siye meni ta heneraiyei ne ariariyeye. Owane Sitewi lai le ma'e eiye,

'Ane ne ma'e peri te'e naneiyei ta au te'esiya. Nowe me'iyesu, lu feni ta no Meni Owane Pefine a'i tutawe ta henerairowa.' *Sng 89:3-4; 132:11*

³¹ Devit peri ape leseye su, etiri ape henerai ta'ame. Le meni ape ne, Owane Sitewi ariariyeye ape, temeniyerowawe, si ta'ane norohuwe sinerowawe, le meni ape ne te'eteye. Sosu Owane Sitewi lai meni ape fisiye yo papu irotorowata. Ahowa, tahe pa'are lo uwaserowata. [*Sng 16:10*] ³² Owane Sitewi lai meni ape Jisas si tame ta'ane norohuwe hene ani sineye. Nomo werese lai etiri ape siyeteye. Serai nomo peri wiyeme a'i ape fene ma'e au te'e areiyesiya. ³³ Owane Sitewi lai Jisas ereti eyate feni lo se hene wi onuwe. Nowe pereye eite se Owane Sitewi lai le ma'e peri pefine a'i au te'e naneiyeye. Peri pefine a'i ape, Owane Sitewi lai au te'e naneiyei ape, Owane Sitewi lai Hepene Wara'i a'i lo hi awei ma'e eimawe arosa. Pereye fene lai Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i siyeye. Fene lai ahi peri lo ape wanuwe. [*Ap 5:32; 7:55-56*] ³⁴ Nowe ape se Owane Sitewi lai omo hire ma'e meni Devit si ta'ane norohuwe hene wi ta'ame. Ahowa, le apou eiye,

'Meni Owane Pefine a'i lai meni owane ano ma'e eiye. Ne ereti eyate feni ano ma'e onura.

³⁵ Sosu ane arame werese a'i no kairefi no unahi ani fu ararorowa.' ” *Sng 110:1*

³⁶ Sosu Pita apou tame eiteye, “Serai Israel lo lu taune werese wanure! Owane Sitewi lai Jisas, fene me tape'i sahe aine tera'eye ape, Le Meni Owane Pefine a'i au iro henerai. Serai fene etiri ape mo siye so'oruwesiya.” [Ap 5:30-31]

Lu taune ne'ese marepi atati aresaiyeye.

³⁷ Sosu a'i pe lu taune werese peri lo ape wanuwe su, lowe marepi kororu a'i irowe. Lowe Pita, lu feni tere'e werese ma'e, Jisas lai ariariyeye ape, aiwawe apou eiye, “Kaiyemo mo, nomo piye eiwerou irowei awere?”

³⁸ Sosu Pita itiya'u apou eiye, “Fene marepi fene lo yo seni luwaru a'i atati tote awetore. Yo seni luwaru a'i atati arunatiyei su, fene ta'i ta'i a'i sa'i au ani hure. Fene Jisas lo iyape se ei aniyei su, Owane Sitewi yo seni luwaru a'i fene lo ani sasari pamowerowa. Yo seni luwaru a'i au sasari pamowe ye su, Owane Sitewi lai Hepene Wara'i a'i lo marepi hepene fene lo papu neri a'i se eimawe arosairowa. ³⁹ Owane Sitewi lo peri te'e naneiyei ape, le fene, eimane werese no aiwawe, sosu lu taune werese werese ma'e Owane Sitewi lo peri te'e naneiyei ape auwe. Lu taune werese, Owane Sitewi lai, Meni Owane Pefine a'i nomo lo, topo le ma'e ei aniyeye ape, le Hepene Wara'i a'i lo lowe ma'e eimawe arosairowa.” [Ais 57:19]

⁴⁰ Pita peri tere'e tomu ne'ese lowe ma'e au te'eye, “Fene werese weiyai! Owane Sitewi lai lu taune, yo seni luwaru a'i ironamisiya ape, au hese etirowa. Serai fene yo seni luwaru a'i fene lo fa atati arunatire. Fene yo seni luwaru a'i atati arunati ta'ame su, Owane Sitewi lai fene aiwawe a'i au hese etirowa.” ⁴¹ Serai lu taune peri lo wanu umasiye su, lu taune tomu ne'ese sa'i au ani huwe. Sosu lu taune tomu ne'ese (3,000 aiwawe a'i) Jisas lo peri wanu tote tawesi umasiye. Lowe werese Jisas lo lu feni aiwawe a'i henerai. [Ap 2:47; 4:4]

Lu taune Owane Sitewi ne au te'e wisereyete ye.

⁴² Sosu a'i pe lu taune werese, Jisas lo peri wanu tote tawesi umasiye ape, lowe, Owane Sitewi lo etiri werese a'i, lu aposel ape mo au te'e atuatuteye ape, wanuwe'i ne ta'uwerai. Lowe werese marepi ta'i a'i totete'e. Sosu lowe aiwawe ene ayei ne ta'uwerai. Sosu lowe Owane Sitewi ma'e peri au te'e tiyatiye. [Ap 20:7]

⁴³ Lu taune werese marepi wisere erasi a'i tote nine'inamiteye. Lu feni, Jisas lai ariariye'e ape, lowe wiyawi erasi pefine a'i tomu ne'ese ta'anete'e. Lu taune werese etiri ape mo siyeye su, lowe marepi erasi hepene se su'ariye. Sosu Owane Sitewi ma'e au te'e wisereye nine'iteye. ⁴⁴ Lu taune werese, Jisas lo peri wanu tote tawesiye ape, lowe wesi ta sahe ta'uwerai. Etiri werese towafi lowe lo lowe lu taune tiyati nonete'e. [Ap 4:32-35]

⁴⁵ Awei pani tewi towafi lowe lo, sosu etiri werese towafi lowe lo, lowe lai etiri werese ape mo ani ta'uweyewe, lu tere'e tamo ma'aru se eteye. Sosu lowe ma'aru aniyewe, lu taune ariye a'i ta'i ta'i a'i none isafiyete'e. ⁴⁶ Nowe mi mi werese a'i lowe Owane Sitewi lo wesi tutawe sahe ta'uweye. Lowe wesi tere'e tere'e sahe ene ayei ne ta'uweye. Lowe marepi erasi a'i nine'i wisereyenamiteye. Lowe marepi kairefi a'i se totenamiteye. ⁴⁷ Lowe Owane Sitewi ma'e au te'e wisereye nine'inamiteye. Lu taune werese omo Jerusalem sahe lowe ne tote wisereyete'e. Sosu mi mi werese Meni Owane Pefine a'i lai lu taune tomu ne'ese a'i topo le ma'e sahe hene aniteye. [Ap 6:7; 11:21]

3

Pita meni ta lowe afofo a'i se au ta'ane fara'uweye.

¹ Sosu a'i pe Pita, sosu Jon lowesi, poweiye wati su, Owane Sitewi lo wesi tutawe ma'e wiye. Poweiye wati su, Juda lo lu taune Owane Sitewi ma'e au te'e tiyatinamiteye.

² Lowesi Owane Sitewi lo wesi tutawe ma'e henerai su, lu tamo meni ta lowe afofo a'i se wari se hene ani sutaitetai. Tu naifa mai lo meni eime ape auteiye su, meni ape lowe afofo a'i se henerai. Lowe meni ape Owane Sitewi lo wesi tutawe lo yo tewiye sahe fu howei arosawi. Yo ape lo iyape, "Yo Wisere a'i ne." Meni ape nowe mi mi weriyei saro onuteye. Lu taune Owane Sitewi lo wesi tutawe papu witeye su, le lowe ma'e ma'aru tamo ei aniteye. ³ Pita, Jon lowesi yo ape papu wiye su, meni ape lowesi siyeye, le apou eiye, "Fenesi ma'aru tamo ausa!" ⁴ Pita, Jon lowesi meni ape siye etiye. Sosu Pita apou eiye, "Ne notosi siye etire." [Ap 14:9] ⁵ Meni ape lowesi siye etiye. Le apou toteye, "Lowesi ma'aru tamo ane ma'e auwei ne." ⁶ Sosu a'i pe Pita apou eiye, "Ane ma'aru werese po'utesiya. Ahowa, ane etiri tere'e ta ne ma'e fara'u auwei. Jisas Krai, omo Nasaret ma'e fai ape, kairefiyeyei lo se, ane ne ma'e eiye, sinere! Ne uweite!" [Ap 4:10; 16:18] ⁷ Sosu Pita ereti eyate feni lo se au ani sineteye. Sosu pereye a'i meni ape sine teiye su, lowe hesi a'i lo kairefi a'i henerai. ⁸ Meni ape hire ye'i auweye. Sosu le uweiteye. Sosu le lowesi mase aiwawe Owane Sitewi lo wesi tutawe papu wiye. Le uweiteyewe, ye'i auweteye. Sosu le Owane Sitewi ne au te'e wisereye nine'iteye. ⁹ Lu taune werese meni ape siyeye. Le uweiteyewe, Owane Sitewi ne au te'e wisereye nine'iteye ape, sere siyeye. ¹⁰ Lowe meni ape sere siyeye su, lowe meni ape siye so'oruweye. Nowe mi mi werese, meni ape, lowe afofo a'i se ape, le Owane Sitewi lo wesi tutawe lo iyape "Yo Wisere a'i" ape sahe onuteye. Le yo tewiye sahe onuteyewe, ma'aru tamo ei aniteye. Sosu lowe hepene se su'ariye. Meni ape lowe hesi a'i lo kairefi a'i se uweiteye.

Pita Owane Sitewi lo wesi tutawe sahe au te'eteye.

¹¹ Sosu a'i pe meni ape Pita, Jon lowesi ma'e ya'ore tawesirai. Sosu lu taune werese meni lowe afofo a'i se uweiye ape, siyeye su, lowe hepene se su'ariye. Lowe Owane Sitewi lo wesi aise pere'i ma'e, iyape "Solomon lo Aise Perei," witane se ta'uwerai. ¹² Sosu a'i pe Pita lu taune werese ta'uwerai siyeye su, le apou eiye, "Lu tewi ano, Israel lo lu taune wanure! Fene piyene hepene se su'ariye awere? Fene piyene notosi siye etisiya awere? Kairefiyeyei notosi lo po'utesiya. Notosi lai kairefiyeyei towafi notosi lo se, meni ape au ta'ane fara'uwe ta'ame. Notosi, yo seni wara'i a'i towafi notosi lo se meni ape au ta'ane fara'uwe ta'ame. Opiyetel!

¹³ 'Abraham lo Owane Sitewi, Aisak lo Owane Sitewi, Jekop lo Owane Sitewi,' *Kis 3:6,15*
 nomo werese lo Owane Sitewi, Owane Sitewi Pefine a'i lai le Jisas ne au te'e wisereyeye. Fene lai Jisas meni Pailat ma'e heneti. Sosu fene Jisas ma'e peri te'e naruwe. Sosu Pailat Jisas kalabus wesi nowe ma'e arosawiyeyi ne toteye su, sosu fene peri apou eiye, ahowa! Ne Jisas me tape'i sahe aine tera'ere. ¹⁴ Jisas, le yo seni luwaru a'i se iro ta'ame. Le meni wara'i pefine a'i tene! Fene lai Jisas ma'e te'e naruwe. Fene le ne te'e naruwe su, fene Pailat ma'e apou ei toweriye, 'Ne meni luwaru a'i tere'e kalabus wesi nowe ma'e ani arosa. Ne meni Jisas fa aine tera'ere.' ¹⁵ Meni Owane Pefine a'i ape lai, lu taune werese marepi hepene he'i a'i auwei ape, fene lai le aine tera'eye. Fene le aine tera'eye su, Owane Sitewi lai si tame ta'ane norohuwe sineye. Notosi etiri ape mo siyeyewe, sosu fene ma'e au te'esiya. ¹⁶ Jisas lo kairefiyeyei se, le meni ape, lowe afofo a'i iroteye ape, au ta'ane fara'uweye. Meni ape, lowe afofo a'i iroteye ape, Jisas ne tote tawesiye su, Jisas lai lowe hesi a'i lo kairefi a'i au irowe. Jisas lo kairefi se meni ape au iro ta'ane fara'uweye. Fene lai etiri ape mo siyeye.

¹⁷ Sosu kaiyemo mo ano, fene Jisas aine tera'eye su, etiri ape, fene irowe ape, fene so'oru ta'ama. Lu Owane fene lo aiwawe a'i, lowe etiri ape so'oru ta'ama. [Lu 23:34; 1 Ti 1:13] ¹⁸ Tu naifa weriyei Owane Sitewi lai au te'e siye lu tamo ma'e apou eiye, 'Meni ape Krai, ane lai ariariyeye ape, le fofowe erasi teriterowa.' Serai le me tape'i sahe temeniyeye su, etiri ape, wiyeme a'i henerai. ¹⁹ Serai fene yo seni luwaru a'i fa atati arunatire. Sosu fene Jisas lo marepi umasinamite. Fene yo seni luwaru a'i atati arunatiyei su, Owane Sitewi lai yo seni luwaru a'i no au ani sasari pamoweyei. [Ap 2:38] ²⁰ Fene Owane Sitewi ma'e yo seni luwaru a'i atati arunatiyei su, Meni Owane Pefine a'i lai marepi fene lo au ta'ane fetaneyeye. Owane Sitewi lai meni ape, le ariariyeye ape, fene ma'e eimawe arosai. Owane Sitewi lai meni ape Jisas fene ma'e auwe. ²¹ Jisas ni'arawe hire ma'e ninawenamisiya. Owane Sitewi lai etiri werese au ta'ane fareraiyeyei su, sosu nowe ape henerai tepa'asiyei su, Jisas fara'u si tame itorairowa. Owane Sitewi lai peri pefine a'i ape au te'e siye lu ma'e tu naifa weriyei au te'eye.

²² Tu naifa weriyei meni Moses apou eiye,
 'Owane Sitewi lai Meni Owane Pefine a'i fene lo, le au te'e siye meni ta, ane aiwawe a'i, heneraiyei ne au irorowa. Au te'e siye meni ape aiyerowa su, fene werese peri lo wanu eti umasite.

²³ Lu taune tamo meni ape wanu umasi arisiyei su, Owane Sitewi lai lowe eyeri ma'e eimawesawiyei. Me'iyeye su le lu taune werese ape mo aine tera'erowa.' *Lo 18:15,18-19*

²⁴ Aiwawe a'i Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese peri ape au te'eye. Au te'e siye meni ta iyape Samuel, aiwawe a'i au te'eye. Sosu au te'e siye lu werese, mo'o fai ape, lowe peri eite au te'eye. Lowe apou te'eye, 'Nowe me'iyeye su,

poweiye ape henerairowa. Owane Sitewi lo peri ape peri wiyeme a'i ne.' ²⁵ Fene werese lai au te'e siye lu lo lu tewi a'i ne. Owane Sitewi lai peri te'e naneiyei wiyeme lo ape, fene ma'e auwe. Owane Sitewi lai peri pefine a'i ya'ariyei fene lo au te'eye. Sosu Owane Sitewi peri wiyeme ape fene aiwawe a'i au te'eye. Owane Sitewi meni Abraham apou eiye,

'Nowe me'iyeye su ane lu tewi ta'i a'i no, le lu taune werese ma'e au wisereyerowa.' *Stt 22:18*

²⁶ Sosu Owane Sitewi wiyawi yahowa'i ta'ane siye meni ape ariariyeeye. Owane Sitewi lai meni ape Jisas tu fene ma'e eimawesai. Fene yo seni luwaru a'i atati arunatire. Fene marepi fene lo atati tote awetowei su, le fene ne au wisereyerowa." [Ap 13:46]

4

Lu owane tamo lai, Pita, Jon kalabus papu funari.

¹ Sosu Pita, Jon lowesi Jisas lo peri lu taune ma'e au te'eye su, ai lu tamo, au heseyei lu owane tamo, ai lu lo meni owane ta, Owane Sitewi lo wesi au noweinoweit-eye ape, sosu lu owane tere'e tamo iyape Sadyusi, lowe lowesi ma'e henerai. ² Lowe lowesi ne ai marepi erasi a'i toteye. Lowesi lu taune ma'e Jisas lo iyape se apou au te'e fiyariye, "Nowe ye'ewi su lu taune werese si tame ta'ane norohuwe sinerowa." Serai lowe ai marepi erasi a'i lowesi ne totenamiteye. ³ Neriwei su lowe lowesi ereti anite tawesiyewe, kalabus wesi ma'e heneti. Lowe apou toteye, "Nowe pasiyewa. Nomo esi a'i su lowesi meni owane lo wesi ma'e etiyei ne heneti." ⁴ Nowe poweiye tamo i tepa'asiye su, lu taune tomu ne'ese Owane Sitewi lo wesi iroteye su, lowe peri lowesi lo wanuwe. Lu taune tomu ne'ese Jisas lo peri tote tawesi umasiteye. Lu tomu ne'ese a'i (5,000 aiwawe a'i) Jisas ne tote tawesiye. Taune

tomu ne'ese aiwawe a'i peri lowesi lo wanu tote tawesi umasiteye. [Ap 2:41]

Lowe Pita, Jon, lowesi etiye.

⁵ Esi su lu owane tomu ne'ese, ya'ariyei lu tamo, Juda lo yo peri so'oruwe siye lu tamo, lowe omo Jerusalem ma'e ta'uwerai. ⁶ Meni Anas, au heseyei meni owane pefine aiwawe a'i ta'uwerai. Kaiafas aiwawe ta'uwerai, Jon, Aleksander lowesi aiwawe ta'uwerai. Lu tere'e tamo, Anas lo lu feni aiwawe ta'uwerai. ⁷ Sosu a'i pe lowe Pita, Jon lu owane ma'e ponei sahe au teiyei ne henetai. Lowe lowesi apou te'e toweriye, “Fenesi piye kairefiyeyei aniye aware? Kairefiyeyei ape ne eiwerai fenese ma'e auwe aware?”

⁸ Sosu Pita, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i papu iroteye ape, lowe ma'e eiye, “Israel lo lu owane, wanure! ⁹ Peri ano wanu etire, fene lu taune werese pani Israel sahe aiwawe wanure. ¹⁰ Jisas, Nasaret lo meni ape, Owane Sitewi lai le ariariyeye ape, fene lai meni ape me tape'i sahe aine tera'eye. Sosu Owane Sitewi lai le si tame ta'ane norohuwe hene ani sineye. Meni ape, Jisas lo kairefi se, meni eite lowe hesi a'i lo afofo a'i au ta'ane tei kairefiyeyei. [Ap 3:6,13-16] ¹¹ Tu naifa weriyei meni ta Devit, meni ape ne toteye. Le Owane Sitewi lo one towe sahe apou leseye,

‘Tapiye ta, wesi ta'ane siye lu ani fu arosawi ape, Owane Sitewi lai tapiye eite tutawe heneraiyei ne au irowe.’

Sng 118:22

¹² Jisas a'i lai lu taune werese marepi hepene he'i aurowa. Owe meni tere'e ta lu taune werese marepi hepene he'i a'i aurowata. Owane Sitewi lai Jisas ma'e kairefiyeyei lo auwewe, le hi awei ma'e eimawe arosai. Nomo werese le ne fu umasinamite.” [Mt 1:21]

¹³ Lowe Pita, Jon lo peri kairefi a'i siyeye su, lowe hepene se su'ariye, apou eiye, “Lu hesi ape ne, au te'e atuatu siye lu tamo lai lowesi marepi wisere a'i au te'e atuatuteye awere? Lowesi iyape se ta'ama. Lowesi kairefiyeyei eite eiwerou ma'e aniye awere? Nowe tu se lowesi Jisas mase iroteye.” ¹⁴ Lowe meni lowe hesi a'i afofo a'i siyeye su, lowe peri ta itiya'u te'e ta'ame. Meni ape lowe hesi a'i fara'uwe tepa'asiye. ¹⁵ Sosu lowe lowesi wesi tewi nowe ma'e eimawesawi. Lowesi fi su, lowe te'e tiyatiyei ne ta'uwerai. ¹⁶ Lowe apou te'e tiyati toweriteye, “Nomo lu hesi ape ne eiwerou irowei awere? Lu taune werese omo Jerusalem sahe etiri erasi pefine a'i ape, lowesi ta'aneye ape, wanu wisereyeye. Nomo etiri ape eiwerou fareyarerowata. ¹⁷ Nomo lowesi ma'e Jisas lo iyape se owe ape te'e einamirowa. Nomo lowesi ma'e te'e einami ta'ame su, lu taune werese peri lowesi lo wanu tote tawesi umasirowa.”

¹⁸ Sosu a'i pe lowe lowesi si tame ei aniye. Lowesi si tame wiye su, lowe apou eiye, “Fenesi peri nomo lo wanu etire! Fenesi Jisas lo iyape se owe ape te'e fiyarite.” [Ap 5:28] ¹⁹ Ahowa, Pita, Jon lowe ma'e itiya'u te'eye, “Fene lai peri notosi lo wanu etire. Notosi Owane Sitewi lo peri umasiyei awere? Notosi peri fene lo umasiyei awere? Wanure! Notosi lai Owane Sitewi lo peri lo umasiyei tenel [Ap 5:29] ²⁰ Etiri werese ape mo, notosi wanuwe ape, sosu etiri werese ape mo notosi siyeye ape, notosi lu taune werese ma'e au te'e fiyarirowa!” ²¹ Lowe lowesi ma'e peri kairefi a'i se au te'e einamiye su, lowe lowesi nowe ma'e eimawe arosawi. Lowe yo seni lowesi lo ne au hese etirowata. Lu taune werese Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyete. Lu taune werese lowesi ne apou te'eye, “Lowesi yo seni asevaro wisere a'i iroteye.” Serai lu owane ape mo lowesi kalabus wesi ma'e henetirowata. Kalabus

wesi ma'e henetirowa su, lu taune werese lowe ma'e ai marepi erasi a'i toterowa. ²² Meni ape lowe hesi a'i afofo a'i se iyu menei lu hesi werese (40 aiwawe a'i) iroteye. Sosu pereye a'i lowe hesi a'i afofo a'i lo se kairefiyeye.

Krais lo lu taune Owane Sitewi ma'e au te'e toweriye.

²³ Sosu a'i pe lu owane lowesi wesi nowe ma'e eimawesawi su, lowesi lu feni lo ma'e si tame fiyewe, lowe ma'e peri ape, au heseyei lu owane werese, sosu ya'ariyei lu owane werese lowesi ma'e te'eye ape, au te'eye. ²⁴ Lu taune Jisas ne tote tawesiteye ape mo peri lowesi lo wanuwe su, lowe Owane Sitewi ma'e peri erasi au te'e wisereye nine'iteye. Lowe apou au te'eye, “Meni Owane Pefine a'i, ne lai etiri werese ta'ane. Ne omo pani werese ta'ane. Sa'i erasi werese a'i ta'ane. Etiri werese awei pani sahe, sa'i sahe, sosu ni'arawe hire ma'e irosiya ape, ne lai ta'ane. [Kis 20:11; Neh 9:6; Sng 146:6]

²⁵ Ya'ariyei nomo lo Devit, le wiyawi yahowa'i ta'ane siye meni no. Owane Sitewi lo Hepene Wara'i se Devit apou eiye,

‘Lu tewi tere'e werese omo werese sahe piyene ai erasi ironamisiya. Lu tewi nomo lo piyene Owane Sitewi ma'e marepi yahowa'i irowei ne toteye awere?

²⁶ Awei lu owane tutawe werese omo werese ma'e ai atu tiyatiyei ne ta'uwesiya. Sosu ya'ariyei lu owane werese, Owane Sitewi ma'e ai atu tiyatiyei ne ta'uweye. Lowe Owane Sitewi lo meni ma'e, le ariariyeye ape, ai atu tiyatiyei ne ta'uweye.’” *Sng 2:1-2*

²⁷ “Meni owane Herot, sosu meni Pontius Pailat, lu taune tomu ne'ese a'i, Juda lo yo peri umasi ta'ame ape, sosu Juda lo lu taune tamo omo Jerusalem sahe ta'uwerai su, etiri werese ape mo pefine a'i henerai. Lowe Jisas ma'e ai atu tiyatiyei ne ta'uwerai. Meni ape Jisas, le wiyawi

yahowa'i wara'i a'i meni no. Ne le ariariyeyewe, hi awei ma'e lu taune werese si tame ete hene aniyei ne eimawe arosai. [Mt 27:1-2; Lu 23:7-11; Ap 3:13] ²⁸ Lu werese ape mo etiri ape Jisas ma'e au luwaruweye su, ne a'i lai tu naifa siye so'oruweteye. Kairefi no se, sosu marepi no se, lu ape mo le ma'e au irowe. [Ap 2:23] ²⁹ Serai ne lu owane lo peri wanure. Ne nomo, wiyawi yahowa'i lu taune no fa pati ta'anere. Ne nomo au noweinoweinamite. Ne nomo au noweinoweiyei su, nomo fara'u peri no kairefi a'i se lu taune werese ma'e au te'e fiyari areiyerowa. [Ef 6:19] ³⁰ Kairefi no nomo ma'e eimawe arosa. Nomo kairefi no se lu taune u tahe se fara'u au ta'ane fara'uwerowa. Sosu etiri wisere tomu ne'ese a'i kairefi no se au ta'anerowa. Nomo etiri ape mo Jisas lo kairefi se au ta'anerowa.”

³¹ Sosu a'i pe lowe Owane Sitewi ma'e au te'e tepa'asiye su, Owane Sitewi lai wesi ape auseriyeye. Sosu Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lu taune werese, wesi papu ape iroteye ape, marepi hepene lowe lo papu wiye. Sosu lowe Owane Sitewi lo peri kairefi a'i se au te'e fiyariye.

Krais lo lu taune etiri towafi lowe lo tiyati ma'e auteye.

³² Lu taune werese, Jisas ne tote tawesiteye ape, lowe marepi ta'i a'i toteteye. Ma'aru etiri werese towafi lowe lo aiwawe a'i, lowe etiri werese lowe ta'i ta'i none tiyatiye. [Ap 2:44] ³³ Lu aposel ape mo lai kairefi erasi pefine a'i lu taune ma'e apou au te'e fiyariteye. Lowe apou te'eye. “Meni Owane Jisas, Owane Sitewi lai si tame ta'ane norohuwe sineye. Peri ape ne pefine a'i tene.” Sosu Owane Sitewi lai lu taune werese, peri lo umasiteye ape, le lowe ma'e au te'e wisereye nine'iteye. ³⁴⁻³⁵ Lowe werese etiri ape mo lowe ariye ape, aniye. Lu taune tamo wesi towafi lowe lo, sosu awei pani towafi lowe lo iroteye ape, lu tere'e ma'aru se eteye. Sosu lowe ma'aru werese towafi lowe lo lu aposel ape mo ma'e auwe. Lu feni ape mo ma'aru aniye

su, lowe lu taune ma'e, etiri ma'aru ariye a'i iroteye ape mo ma'e, isafiye nonetiye. [Ap 2:45]

³⁶ Sosu a'i pe meni ta iyape Josep, Livai lo lu tewi, pani Saiprus ma'e fai ape, awei pani tewi ta iroteye. Meni tere'e ta lai eteye. Sosu Josep iyape tere'e Barnabas lo sitewi aiwawe a'i, "Meni ape lai lu taune ma'e marepi au fetaneyeye kairefiyesiya." ³⁷ Josep Barnabas le ma'aru aniyewe, lu aposel ape mo ma'e aitai.

5

Ananaias, tani lo Safaira peri wawero au te'eye.

¹ Sosu a'i pe meni ta iyape Ananaias, sosu tani lo aiwawe, iyape Safaira, lowesi awei pani tewi ta iroteye. Sosu lowesi te'e tiyatiyewe, apou eiye, "Notosi awei pani tewi towafi notosi lo ma'aru aniyewe, lu aposel ma'e aurowa." Sosu meni tere'e awei tewi lowesi lo eteyewe, ma'aru tamo Ananaias ma'e auwe. ² Ma'aru aniye su, lowesi te'e tiyatiyewe, "Notosi ma'aru tewi a'i lu feni ma'e auwei. Notosi tewi a'i aniterowa." Sosu le lu feni ma'e ma'aru tewi a'i tamo auwewe, lowe ma'e apou eiye, "Notosi ma'aru werese fene ma'e ausai." [Ap 4:34-35]³ Sosu a'i pe Pita apou ei toweriye, "Ananaias, ne piyene Owane Sitewi lo Hepene Wara'i se te'e areareye awere? Ne piyene sepei, Satan, ne lire papu wirai awere? Ne awei lo ma'aru tewi a'i aniteye. [Jo 13:2] ⁴ Awei pani tewi ape fenesi ro wiyeme a'i ne. Meni tere'e awei pani ape eteye su, ma'aru ape, le ne ma'e auwe ape, ma'aru werese ape mo fenesi lo wiyeme a'i ne. Ne a'i lai eiwerou su fara'u nonerowa. Etiri ape fenesi lo a'i ne. Ahowa, ne lai nomo ma'e te'e areareye. Yo seni ape, fenesi irowe ape, luwaru a'i ne. Sosu ne lai Owane Sitewi te'e areareye su, ne yo seni take luwaru erasi a'i irowe." ⁵ Ananaias peri ape wanuwe su, le awei sahe wiyeine temeniyeye. Lu taune werese etiri

ape wanuwe su, lowe atoweiye erasi a'i irowe. ⁶ Sosu a'i pe yo'orei lu tamo faiyewe, lowe meni ape ipari tahe napetuwewe, omo nowe ma'e sutaitetiye. Sosu lowe fisiye yo sahe towasiye. ⁷ Nowe me'iyeye su tani lo lu aposel ma'e fai. Le etiri ape so'oru ta'ama. ⁸ Sosu Pita le ma'e apou ei toweriye, "Ma'aru werese eite ne, awei pani tewi lo ma'aru werese a'i awere? Fenesi ma'aru werese a'i nomo ma'e auwe awere?" Le itiya'u apou eiye, "Ei, notosi ma'aru werese eite fene ma'e auwe." ⁹ Sosu Pita le ma'e apou eiye, "Fenesi piyene Owane Sitewi lo Hepene Wara'i se te'e areareye. Siyete, yo'orei lu tamo saro irosiya. Lowe meni no sutaitetiye, fisiye yo sahe towasinari. Nowe pereye a'i lowe ne sutaitetirowa." ¹⁰ Pereye a'i menitani ape awei sahe wiyeine temeniye. Yo'orei lu ape mo si fai su, lowe tani lo temeniye siyerai. Sosu lowe menitani ape sutaitetiye, fisiye yo sahe towasiye. Meni lo atahe a'i sahe towasiye. ¹¹ Lu taune werese, Jisas ne tote tawesiteye ape, sosu lu taune tere'e tamo etiri ape wanuwe su, lowe atoweiye erasi irowe.

Lu aposel lai lu taune u se ape au ta'ane fara'uweye.

¹² Sosu a'i pe lu aposel werese etiri erasi pefine tomu ne'ese lu taune ma'e au ta'ane. Lu feni, Jisas umasisiya ape, Owane Sitewi lo wesi tewi iyape Solomon lo aise pere ta'uweteye. [Ap 2:43; 14:3] ¹³ Owe lu taune tere'e tamo lowe mase ta'uweye. Ahowa, lowe lu aposel ape mo ne marepi erasi a'i toteye. Ahowa, lowe lowe mase ta'uwerai ta'ame. Lowe etiri werese lowe siyeteye ape, atoweiye ¹⁴ Lu taune tomu ne'ese a'i Jisas lo peri wanuwe, le ne tote tawesi umasiteye. ¹⁵ Serai lu taune tomu ne'ese Jisas ne tote tawesi umasinamiteye su, lowe lu taune u se ape, lowe yo mai sahe henetai. Lowe lu taune u se ape mo, yo sahe howei ereteye su, lowe apou toteye, "Lu aposel ape mo yo sahe aiyeye su, hawowou lowe lo lai lu taune u se

napeturowa. Hawowou lowe lo ape lu taune napetuwei su, u lowe lo ape mo fara'uwerowa.” ¹⁶ Lu taune tomu ne'ese omo tere'e tere'e Jerulalem atahe a'i ma'e fai ape, lowe lu taune u se ape sutaitetai. Lu taune sepei luwaru a'i se ape hene aitai. Lu aposel ape mo lai lu taune werese u se ape au ta'ane fara'uweye.

Au heseyei lu owane tamo lu aposel ma'e au luwaruweye.

¹⁷ Sosu a'i pe au heseyei meni owane pefine a'i, lu tewi lo mase, Sadyusi lo lu tewi, lowe werese Jisas lo lu feni ne marepi luwaru a'i tote afofoweye. ¹⁸ Lowe lu aposel ape mo ereti se anite tawesiyewe, kalabus wesi papu ani aroweye. ¹⁹ Nowe pasiyeye su, lowe kalabus wesi papu saro iroteye. Owane Sitewi lo ipari wisere a'i kalabus wesi yo tosowewe, nowe ma'e heneti. [Ap 12:7-10] ²⁰ Owane Sitewi lo ipari wisere a'i ape lai lowe ma'e apou eiye, “Fene Owane Sitewi lo wesi tutawe sahe teiri. Sosu fene Owane Sitewi lo wesi tutawe teiyei su, fene lu taune werese ma'e peri he'i a'i eite au te'e fiyariye. Peri he'i eite, fene au te'e fiyariyei ape, Owane Sitewi lai marepi hepene he'i a'i lu taune ma'e aurowa.” ²¹ Sosu lowe esi peri ape wanuwe su, lowe, Owane Sitewi lo wesi tutawe papu wiye. Papu wiye su, lowe lu taune werese Owane Sitewi lo peri he'i a'i au te'e fiyariye.

Sosu a'i pe au heseyei meni owane pefine a'i sosu lu feni lo mase henerai su, lowe Israel lo lu owane tamo ei ta'uwerai. Lowe ai atu siye lu tamo kalabus wesi ma'e lu aposel ape mo henetaiyei ne eimawesawi. ²² Lu owane ape mo kalabus wesi ma'e henerai su, lowe lu aposel ape mo siye ariye. Sosu lowe au heseyei meni owane pefine ma'e si tame faiyewe, lowe ma'e itiya'u te'eye, ²³ “Nomo liyewe kalabus wesi lo yo ti tepa'asiye, yo tewiye tewiye sahe lu hesi ape saro teiteye. Nomo yo eite tosowe su, lu ape mo papu ariye siyeye.” ²⁴ Meni owane, Owane Sitewi lo wesi

au noweinoweiteye ape, sosu au heseyei lu owane wanuwe su, lowe apou toteye. Piye etiri ape, pereye henerai ape, aware? Nomo so'oru ta'ama. Lu taune werese etiri ape wanuwei su, lowe piye toterowa aware? ²⁵ Ahowa, meni ta lowe ma'e henerai. Le lowe ma'e apou eiye. “Wanure, lu ape mo fene kalabus wesi ma'e hene fu arosawi ape, lowe werese Owane Sitewi lo wesi tutawe papu sahe lu taune werese ma'e au te'e fiyariyiye.” ²⁶ Lowe peri eite wanuwe su, kalabus wesi lo meni owane, lu feni lo mase, lowe lu aposel ape mo lu owane ma'e si tame henetai. Lowe ereti anite tawesi ta'ame. Lowe lu taune werese ne atoweiye. Lowe lu taune tapiye lowe ma'e fusawiyei ne atoweiye.

Lu aposel lai peri te'e fiyariyiye ne atoweiye ta'ame.

²⁷ Lowe henetai su, lu owane werese lowe ponei sahe au teiye. Sosu au heseyei meni owane pefine a'i lowe ma'e peri tomu ne'ese ei toweriyei. ²⁸ Le apou ei toweriye, “Nomo fene peri kairefi a'i se Jisas lo iyape se au te'e einamiye. Ahowa, fene lu taune werese ma'e omo Jerusalem sahe au te'e fiyariye. Fene lu taune werese ma'e apou au fu te'eye, ‘Fene, au heseyei lu owane werese aiwawe a'i lai meni ape Jisas me tape'i sahe aine tera'eye.’” [Mt 27:25]

²⁹ Sosu a'i pe Pita lu feni mase lowe itiya'u te'eye, “Nomo Owane Sitewi lo peri wiyeme a'i umasiyei. Nomo lu lo peri umasirowata. [Ap 4:19] ³⁰ Fene Jisas me tape'i sahe hene ani aine tera'eye su, Owane Sitewi lai ya'ariyei nomo lo le ne tote tawesi umasiye ape, le lai Jisas si tame ta'ane norohuwe sineye. Fene Jisas me tape'i sahe ni'ari se hene ani aine tawere tera'eye. ³¹ Owane Sitewi lai Jisas si tame ta'ane norohuwe hene sineye su, le Jisas, meni owane pefine a'i, ei ani aroweye. Jisas, lu taune werese marepi hepene he'i auwe ape, Owane Sitewi lai le ma'e kairefi erasi auwe. Israel lo lu ta'i ta'i marepi hepene

ani awetowei su, Jisas lai yo seni luwaru a'i lowe lo au ani sasari pamowerowa. [Ap 2:33-34; Ef 1:20; Hi 2:10; 12:2]
³²Nomo, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i aiwawe a'i, nomo etiri ape mo siyeye. Lu taune ta'i ta'i a'i, peri lo tote tawesi umasiteye ape, Owane Sitewi lai Hepene Wara'i lo lu taune werese ape mo papu wiyei ne eimawe arosai.”

Gamaliel lu owane ape mo ma'e peri wisere a'i au te'eye.

³³Sosu a'i pe lu owane werese peri ape wanuwe su, lowe ma'e ai marepi erasi a'i toteye. Lowe lu aposel werese aine tera'eyei ne toteye. ³⁴Meni Farisi owane ta, iyape Gamaliel, meni ape Owane Sitewi lo yo peri so'oruwe siye meni ne. Lu taune werese meni ape ne tote wisereyeye. Meni ape lu owane ponei sahe sineteye su, le apou eiye, “Lu aposel ape mo ne, nomo lowe nowe ma'e eimawe arosawiyei. Nowe oso a'i su nomo fara'u lowe ei aniyei.”
³⁵Sosu le lu owane ma'e au te'eye, “Israel lo lu owane. Fene peri ano wanure! Fene lowe ma'e au luwaruweyeyi su, fene tu etiri ape ne tote eti hese ereirowa. ³⁶Tu naifa meni ta henerai, iyape Teudas, le apou eiye, ‘Ane meni erasi iyape se.’ Serai lu tomu ne'ese (400 aiwawe a'i) le mo'o umasiteye. Sosu lowe meni ape aine tera'eye su, lu feni lo atoweiyeyi fiyariti. Lu feni lo atoweiyeyi fiyariye su, wiyawi lo yahowa'i henerai! [Ap 21:38] ³⁷Mo'o su, meni tere'e henerai, iyape Judas, Galili ma'e fai. Lu taune werese iyape leseye su, meni ape lu feni lo mase ai erasi atuteye. Lowe meni ape aine tera'eye. Lu feni lo tere'e tere'e atoweiyeyi fiyariti. ³⁸Serai fene marepi ano wanu totere! Ane apou toteye, fene Jisas lo lu aposel kalabus wesi nowe ma'e hene ani arosaire. Fene lowe ma'e owe ape au luwaruwere. Meni ta lai wiyawi ape lo sitewi irosiya su, wiyawi eite yahowa'i henerairowa. ³⁹Ahowa, Owane Sitewi lai wiyawi ape lo sitewi irosiya su, fene lowe ma'e owe ape einamire.

Fene lai Owane Sitewi ma'e ai atu tiyatiye. Serai fene lu aposel werese ma'e owe ape au luwaruwere.”

Lowe lu aposel lo me'iyeni ma'e wafei se aineye.

⁴⁰ Sosu a'i pe le peri te'e tepa'asiye su, lu owane werese meni eite lo peri wanu umasiye. Sosu lowe lu aposel ape mo te'e aniyeye. Lowe wafei se me'iyeni lowe lo ma'e aineye. Lowe apou te'eye, “Fene Jisas lo iyape se owe ape te'e fiyarite.” Sosu lowe wesi nowe ma'e ani arosawi. [Ap 4:18] ⁴¹ Lowe ta'uweyei wesi arunati su, lowe Owane Sitewi ne au te'e wisereye nine'iteye. Lowe Jisas lo iyape se neritase ta'ame. Serai lowe Owane Sitewi ma'e peri au te'e wisereye nine'iteye. [Mt 5:10-12; 1 Pi 4:13] ⁴² Mi mi weriyeyei Owane Sitewi lo wesi tutawe sahe, sosu wesi tere'e tere'e sahe lowe Jisas, Owane Sitewi lai ariariyeye ape, au te'e fiyari areiyeteeye.

6

Lu aposel lai lu tamo au te'e ariariyeye.

¹ Sosu a'i pe lu taune tomu ne'ese Jisas lo peri wanu tote tawesi umasiteye. Lu tamo Grik lo peri te'eye ape, lowe lu tamo, Hibru lo peri te'eye ape, ai peri fu te'eye. Lowe apou eiye, “Fene taune weiname towafi fene lo au noweinowesiya. Ahowa, fene taune weiname towafi nomo lo awera'iyenati. Mi mi weriyeyei fene taune weiname ma'aru noneye su, fene taune weiname nomo lo awera'iyenati.” [Ap 4:35] ² Sosu lu aposel ape ne (12) lowe lu taune, Jisas ne tote tawesiteye ape, te'e ta'uweraiyewe, lowe ma'e apou te'eye, “Nomo Owane Sitewi lo peri, nomo fene ma'e au te'eye ape, awera'iyerowata. Ahowa, nomo taune weiname etiri ma'aru au awera'iyenatirowata. Nomo Owane Sitewi lo peri a'i au te'e fiyariyeyei. ³ Serai fene werese, Meni Owane Pefine a'i umasisiya ape, wanure,

fene lu ereti feni werese feni hesi a'i (7) ariariyere. Lu tewi ape mo Owane Sitewi lo Hepene Wara'i papu irosiya. Lowe etiri werese ape mo siye so'oruwesiya. Lu taune werese lowe ne marepi wisere a'i totesiya. Fene lu ape mo ariariyeyei su, lowe wiyawi tere'e tere'e ape mo au noweinoweirowa. ⁴ Nomo a'i lai mi mi weriyei Owane Sitewi lo peri lu taune ma'e au te'e fiyarirowa. Sosu nomo Owane Sitewi ma'e au te'e tiyatirowa. Etiri eite mo pefine a'i tene.”

⁵ Lu taune werese peri ape ne wisere a'i toteye. Sosu lowe meni Stiven ariariyeye. Meni ape Owane Sitewi lo peri wanu tote tawesi umasiteye. Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i le papu iroteye. Lowe lu tere'e tere'e ariariyeye, meni Filip, meni Prokorus, meni Nikanor, meni Timon, meni Parmenas, meni Nikolas, omo Antiok ma'e fai ape, le Juda meni he'i a'i henerai. ⁶ Lowe lu ape mo ariariyeye su, lowe lu aposel ape mo ma'e henetai. Sosu lowe lu ape mo ereti hire sahe fuwewe, sosu Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye.

⁷ Sosu lu aposel ape mo Owane Sitewi lo peri au te'e fiyari howeiyeye. Serai lu taune tomu ne'ese a'i Owane Sitewi lo peri wanu tote tawesi umasiteyewe. Au heseyei lu owane tomu ne'ese Jisas lo peri wanu tote tawesi umasiteye. [Ap 2:41; 16:5]

Lu owane tamo Stiven ereti lo sahe anite tawesiye.

⁸ Sosu a'i pe Owane Sitewi lai meni Stiven ma'e kaire-fiyeyei lo auwe. Sosu le le ma'e feraferiyeyei lo erasi a'i auwe. Meni ape lu taune werese ma'e wiyawi erasi pefine a'i ta'aneye. ⁹ Sosu lu tamo Stiven ne ai marepi toteteye. Lu ape mo, lowe omo pani Sairini, omo pani Aleksandria, omo pani Silisia, omo pani Esia lowe ma'e fai. Lowe Stiven ma'e henerai. Marepi lowe lo apou toteteye. “Nomo ta'uwerai su, nomo marepi fetane a'i au te'esiya. Tu lu

ape mo wiyawi erasi pefine a'i ta'aneteye. Lowe ma'aru aniyei ne tote ta'ame.” Serai lowe Stiven lo peri wanuwei ne fai. Lowe Stiven lo peri wanuwe su, lowe Stiven ma'e ai marepi te'e tiyatiteye. ¹⁰ Ahowa, Owane Sitewi lai Stiven ma'e marepi wisere a'i lo auwewe, serai lowe ai marepi towafi lowe lo yahowa'i au irowe. Owane Sitewi lo Hepene Wara'i Stiven ma'e kairefiyeyei lo auwe. [Lu 21:15] ¹¹ Sosu lowe eresene a'i lu tere'e tere'e tamo ma'e marepi wawero a'i apou te'eye. Fene peri nomo lo le ne au fu te'eyei su, nomo fene ma'e ma'aru tamo aurowa. Fene peri nomo lo au te'ere, “Nomo meni ape, Owane Sitewi, sosu Moses lowesi ma'e te'e naruwe. Nomo peri ape wanuwe.” ¹² Serai lu taune tomu ne'ese Stiven ma'e ai marepi erasi a'i totenamiteye. Lowe ya'ariyei lo yo peri siye lu tamo, sosu ya'ariyei lu tamo ai marepi au irowe. Sosu lowe werese Stiven anite tawesiyewe, au heseyei lu owane ma'e heneti. ¹³ Lowe lu tamo, peri wawero au fu te'eteye ape, henetai. Lowe apou eiye, “Meni eite mi mi weriyei weriyei Owane Sitewi lo wesi te'e luwaruwenamiteye. Yo peri nomo lo aiwawe a'i te'e naruwe. ¹⁴ Nomo peri lo apou wanuwe. Le apou eiye, ‘Meni eite Jisas, Nasaret ma'e fai ape, le Owane Sitewi lo wesi ani erau fiyariyei.’ Peri tere'e le apou eiye, ‘Ane ya'ariyei nomo lo yo seni weriyei, he'i atati awetowei. Yo seni ape, ya'ariyei nomo lo Moses lai nomo ma'e auwe.’” ¹⁵ Sosu lu ape mo, Stiven ma'e fu te'eyei ne ta'uwe ape, lowe Stiven lo nihari a'i siye etiteye. Nihari lo mi erasi tewi mitaiyeye, Owane Sitewi lo ipari wisere a'i lo nihari wou henerai.

7

Stiven lu owane ma'e, etiyei ne ta'uweye ape, au te'eye.

¹ Sosu a'i pe au heseyei meni owane pefine a'i le ma'e ei toweriye, “Lu ape mo, ne fu te'esiya ape, peri lowe lo

wiyeme a'i awere? Piyete awere?" ² Sosu Stiven itiya'lu apou te'e, "Lu feni peri ano wanure! Tu naifa ya'ariyei nomo lo meni Abraham pani Mesopotemia sato iroteye. Nowe me'iyе su le omo Haran ma'e fi. Pani Mesopotemia sato iroteye su, Owane Sitewi lai hire yaro irosiya ape, Abraham ma'e henerai. ³ Owane Sitewi lai le ma'e apou eiye,

'Lu tewi no, pani awei ape sahe no arunatire. Sosu ane ne ma'e pani awei tere'e he'i a'i au atuaturowa. Pani awei ape ma'e ire!' *Stt 12:1*

⁴ Sosu a'i pe le pani Kaldia arunatiyewe fi. Sosu le fi su, le omo Haran ma'e onuri. Abraham lo tai temeniyeye su, Owane Sitewi lai le omo pani tere'e ma'e eimawesawi. Omo pani ape, nowe pereye eite se, fene saro irosiya. [*Stt 11:31-12:5*] ⁵ Owane Sitewi lai etiri ta le ma'e au ta'ame. Opiyai! Le le ma'e awei tewi oso a'i au ta'ame. Ahowa, Owane Sitewi le ma'e apou eiye,

'Mo'o su ane awei pani werese ape lu tewi no ma'e aurowa.' *Stt 12:7*

Nowe ape se Abraham lo eimane werese ariye. ⁶ Owane Sitewi lai le ma'e apou eiye,

'Nowe me'iyе su lu tewi no awei pani ape arunatirowa. Lu tere'e lo pani sahe iroteyei. Lu tewi tere'e ape mo lowe ma'e au luwaruwerowa. Lowe lu tewi no wafei se ti tawesirowa. Sosu wiyawi yahowa'i erasi ta'anerowa. Ma'aru anirowata. Lowe wiyawi yahowa'i ta'anerowa. Lowe pani ape sahe iyu menei (400 aiwawe a'i) iroteye. ⁷ Iyu menei (400) i tepa'asiyei su, ane lai lu tewi tere'e, fene werese wiyawi yahowa'i anite tawesi ape, au hese ereirowa. Lu tewi no pani Isip arunatirowawe, pani eite sahe ane ne au te'e wisereye nine'inamirowa.' *Kis 3:12*

⁸ Owane Sitewi lai Abraham ma'e peri te'e naneiyei ape au te'eye. Peri te'e naneiyei ape apou a'i, 'Ne tahe no mene'e se touwe. Ne tahe touwei ape siyeyei su, ne Owane Sitewi ma'e tote tawesiyei.' Abraham lo tani meni eime ta auteiye, iyape Aisak. Sosu poweiye ereti feni werese feni hesi heta (8) i tepa'asiye su, Abraham meni eime lo tahe touwe. Meni eime tahe touwe ape, Abraham Owane Sitewi lo peri te'e naneiyei ape aniye. Nowe me'iye su Aisak lo tani meni eime ta auteiye, iyape Jekop. Nowe me'iye su Jekop lo tani werese eimane ereti feni hesi lowe hesi a'i (12) auteiye. Jekop lo eimane werese ya'ariyei sitewi henerai. [Stt 17:9-14; 21:4] ⁹ Josep lo airu werese, lowe le ma'e yo seni luwaru a'i irowe. Sosu lowe lu tere'e tamo siyeye su, lowe lu tere'e ape ma'e Josep henetiyewe, pani Isip lowe lo ma'e eimawesawi. Josep wiyawi yahowa'i ta'aneteye. Josep pani Isip sahe iroteye su, Owane Sitewi lai le mase ironamiteye. [Stt 28:1-3; 37:11; Stt 39:1-3,21-23] ¹⁰ Owane Sitewi lai le au noweinoweiteye. Lowe le au luwaruweteye su, Owane Sitewi lai le au pati ferafereteye. Owane Sitewi le ne marepi tote wisereyete. Sosu Isip lo meni owane tutawe Josep ne aiwawe a'i marepi wisereye a'i toteye. Sosu Josep Isip lo pani werese au noweinoweiteye. Sosu le Isip lo meni owane tutawe lo wesi au noweinoweiteye. [Stt 41:37-44] ¹¹ Josep meni owane henerai su, lu taune werese pani Isip sahe, pani Kenan sahe ene ayei po'uteye. Lau erasi henerai su, ya'ariyei nomo lo werese ayei nehi ani ta'ame. Lu taune werese lau mase teriteteye. [Stt 41:54; 42:1-2] ¹² Meni ape Jekop peri heneruwe ta, ayei tomu ne'ese Isip sahe iroteye ape, wanuwe. Sosu le tu eimane topo lo, ya'ariyei nomo lo, pani Isip ma'e eimawesawi. ¹³ Sosu mo'o Josep airu werese lo ma'e apou eiye,

'Ane Josep, pa'ise towafi fene lo ne. Marepi fene lo apou

a'i toteye, ane temeniyeye. Ahowa, siyere! Ane norohu a'i irosiya.' *Stt 45:4*

Sosu Isip lo meni owane tutawe, le Josep lo awaripi wanu so'oruweye. *[Stt 45:1-4,16]*¹⁴ Sosu mo'o Josep awaripi lo Isip ma'e te'e aniye. Josep lo lu feni werese Isip ma'e fai, lu tomu ne'ese a'i (75 aiwawe a'i) Isip ma'e wiye. *[Stt 45:9-11; 46:27]*¹⁵ Sosu Jekop pani Isip ma'e itowe. Le, eimane lo aiwawe a'i, saro ahe temeniyeye. *[Stt 46:1-7; 49:33]*¹⁶ Pa'are lowe lo omo Sekem ma'e aiti. Pa'are lowe lo Abraham lo fisiye yo sahe fu arowe. Tu naifa fisiye yo ape Abraham lai Hamor lo eimane tamo se ete aniye. Abraham ma'aru tamo auwe. *[Stt 23:2-20; 33:19; Jos 24:32]*¹⁷ Nowe ape se peri wiyeme a'i Owane Sitewi lai Abraham ma'e au te'e naneiye ape, atahe a'i henerai su, lu tewi no lo tomu ne'ese henerai.¹⁸ Sosu nowe me'iyeye su Isip lo meni owane tutawe tere'e henerai. Le Josep wanu so'oru ta'ama. *[Kis 1:7]*¹⁹ Le lai ya'ariyei nomo lo ma'e yo seni luwaru a'i au irowe. Le eimane he'i lowe lo werese liye pa'are a'i nowe ma'e fu arosawi. Sosu eimane he'i tomu ne'ese temeniyeye. *[Kis 1:11-22]*²⁰ Nowe ape se menitani ta meni eime topo lo, iyape Moses, auteiye. Meni eime ape, Owane Sitewi lo nihe se, wisere a'i ne. Yame hesi heta, meni eime lo mai le ma'e mo'u au ateye. Lowe Moses tai lo wesi sahe fareyare iroteye. *[Kis 2:2]*²¹ Yame hesi heta i tepa'asiye su, meni ta Isip lo meni owane tutawe ma'e le ne au te'eye. Isip lo meni owane tutawe lo eime taune, meni eime ape siyeyewe, wesi topo lo ma'e au noweinoweiyei ne heneti. Eime taune ape Moses mo'u au ateye. Meni eime topo lo wou a'i ne. *[Kis 2:3-10]*²² Meni eite, Moses, le meni erasi henerai tepa'asiye. Le Isip lo etiri, yo seni werese siye so'oruwe tepa'asiye. Isip lo etiri, yo seni werese a'i, lowe le ma'e au te'e atuatu tepa'asiye. Le Isip lo peri wanu so'oruweye. Le wiyawi erasi a'i ta'aneteye.

²³ Sosu a'i pe le iyu menei lu hesi werese (40) siyeye su, le lu tewi topo lo ma'e sewiyeyei ne toteye. Lu tewi topo lo aiwawe a'i Israel lo lu tewi. ²⁴ Sosu le Isip lo meni ta, Israel lo meni tere'e ta ma'e au luwaruweye ape, siyeye. Sosu le witane a'i se Isip lo meni ape aine tera'eye. [*Kis 2:11-15*]
²⁵ Sosu Moses apou toteye, 'Owane Sitewi lai ane Israel lo lu tewi au pati ferafereiyei ne eimawesai. Serai lowe ane siyeye su, lowe etiri ta siye so'oruweyei. Owane Sitewi lai ane ma'e au pati ferafereiyei ne eimawesai.' Ahowa, lowe siye so'oru ta'ama. ²⁶ Poweiye mo'o su Moses lu hesi, ai atu tiyatiteye ape, siyeye. Le lowesi ma'e apou eiye, 'Fenesi ai atu tiyati arure! Fenesi lu tewi ta'i aiwawe a'i ne. Fenesi piyene ai atu tiyati irowe awere?' ²⁷ Sosu meni ape, meni tere'e ma'e ai atu tiyatiye ape, le meni Moses ma'e ani ere itesawiyewe, itiya'u apou ei toweriye,

'Eiwerai ne kairefi nomo ne au hese ereiyei ne auwe awere? Ne yo seni nomo lo au hese ereirowata.

²⁸ Ne ane aiwawe a'i aine tera'eyei awere? Liyewe ne lai Isip lo meni ta aine tera'eye aiwawe a'i ne. Nomo peri heneruwe ape wanu tepa'asiye.' *Kis 2:14*

²⁹ Sosu Moses peri ape wanuwe su, le atoweiye erasi a'i iteroti. Le omo pani Midian ma'e atoweiye iteroti. Sosu le menitani ta'i a'i naituwe. Lowesi eimane hesi auteiye. Le lu tewi tere'e lo omo pani onuteye. [*Kis 2:21-22; 18:3-4*]

³⁰ Sosu a'i pe iyu menei lu hesi werese (40) i tepa'asiye su, Moses omo pani, lu ta'ame ape, iroteye. Sosu Owane Sitewi lo ipari wisere a'i Moses ma'e itorai. Le me same ta sahe yehe a'i papu wiye. Omo pite a'i iyape Sainai atahe a'i iroteye. ³¹ Moses etiri ape siyeye su, le hepene se su'ariye. Le atahe a'i aiye ataheyeye su, le Meni Owane Pefine a'i lo peri ahi erasi wanuwe. ³² Meni Owane Pefine lo peri ahi apou eiye,

'Ane a'i lai Abraham lo Owane Sitewi, Aisak lo Owane Sitewi, Jekop lo Owane Sitewi.' *Kis 3:6*

Sosu Moses tei atoweiye auseriyeye. Le me ape yehe ti meteteye ape, siyeye ne atoweiye. ³³ Sosu a'i pe Meni Owane Pefine le ma'e apou eiye,

'Lowe tahe no ani tahe ani arosawire. Awei eite ano a'i meni ta teirowata.

³⁴ Ane Isip lo lu taune werese lu feni ano ma'e au luwaruweyei siyeye. Ane lu uruwei lowe lo wanuwe. Ane lai lowe hene ani feraferiyei ne fai. Serai ane ne pani Isip ma'e si lowe ma'e au feraferiyei ne eimawesawiyei.' *Kis 3:7-10*

³⁵ Sosu a'i pe Stiven apou tame te'eye, "Meni Moses ape ne, lowe tu naifa le ne apou te'eye. 'Eiwerai ne kairefiyeyei nomo ne au hese ereiyeyei ne auwe aware?' Owane Sitewi lai meni Moses lowe ma'e eimawesawi. Moses lai meni owane lowe lo henerai. Owane Sitewi lo ipari wisere a'i me same papu iroteye su, Owane Sitewi lai meni ape ariariyeye. [*Kis 3:1-4*] ³⁶ Sosu le lu tewi lo, Isip lo omo pani hene arunari. Le etiri erasi pefine a'i tere'e tere'e, tu lowe siyeye ta'ame ape, ta'aneye. Le etiri erasi pefine a'i ape mo Isip lo pani sahe ta'aneye. Le wiyawi erasi pefine a'i Sa'i Lo'u a'i sahe ta'aneye. Le wiyawi erasi pefine a'i omo pani, lu ta'ame ape sahe, ta'aneye. Lowe omo pani, lu ta'ame ape sahe, iyu menei lu hesi werese (40) saro iroteye. [*Kis 7:3; 14:21; Nam 14:33*] ³⁷ Meni ape, Moses, le aiwawe a'i Israel lo lu tewi ma'e apou eiye,

'Nowe me'iye ta su Owane Sitewi lai au te'e siye meni ta, ane aiwawe a'i, fene ma'e eimawesai. Le lu tewi nomo lo aiwawe a'i henerai.' *Lo 18:15*

³⁸ Meni ape, Moses, le lai aiwawe a'i omo pani ariye a'i saro iroteye. Owane Sitewi lo ipari wisere a'i Omo Sainai sahe au te'eye su, le a'i lai ya'ariyei nomo lo mase iroteye. Owane Sitewi lai meni ape ma'e yo peri, marepi hepene

ausiya ape, norohu a'i au te'eye. Serai meni ape Owane Sitewi lo peri fene ma'e te'e fiyariye. Le nomo ma'e au te'e fiyariye. [Kis 19:3]³⁹ Ya'ariyei nomo lo yo peri ape wanuwe su, lowe yo peri ape umasi ta'ame. Ahowa, lowe meni ape ne me'iyeni ma'e atati aruwe. Lowe marepi apou toteye, 'Nomo pani Isip si ire.'⁴⁰ Sosu lowe Moses lo pa'ise Aron ma'e apou te'eye,

'Meni tere'e ape Moses le nomo Isip ma'e henetai ape, le eiwerou fi awere? Le temeniyeye awere? Nomo so'oru ta'ama. Serai ne etiri ta ta'anere. Etiri ape hepene se heneraiyei. Serai nomo etiri ape nomo omo pani wisere a'i ma'e henetirowa.' *Kis 32:1*

⁴¹ Sosu nowe ape se lowe fe bulmakau yene nihari aiwawe tapiye gol se ta'aneye. Lowe fe lo'u nihari eite ma'e au heseye. Lowe yakowe erasi irowe. Lowe etiri eite ma'e au te'e wisereye nine'iteye. [Kis 32:2-6]⁴² Sosu Owane Sitewi lai lowe ne me'iyeni ma'e atati aruwe. Sosu Owane Sitewi lai lowe awera'iyenati. Etiri werese, ni'arawe ma'e iroteye ape, lowe etiri ape mo ne au te'e wisereye nine'iteye. Tu naifa Owane Sitewi lo au te'e siye meni ta apou Owane Sitewi lo one towe sahe aiwawe leseye,

'Israel lo lu tewi, fene omo pani, etiri werese po'uteteye ape, iyu menei lu hesi werese (40) sahe iroteye su, fene fe lo'u tamo ane ma'e au hese ta'ame.⁴³ Ahowa, fene lai ipari tahe wesi erasi tere'e ta, lu taune god wawero, iyape Molek, au te'e wisereyeye. Fene god wawero tere'e, iyape Refan, lo eiwariyemi fene lai eiwariyemi eite lowe uporo ape'i onuwewe, le ma'e au te'e wisereyete. Serai ane fene werese omo tere'e eyeri ma'e eimawe-sawirowa. Omo Babilon awera'iyenatirowawe, sosu feni eiro ma'e irowa.' *Amo 5:25-27*

⁴⁴ Tu naifa ya'ariyei nomo lo omo pani etiri werese

po'uteteye ape, sahe iroteye su, Owane Sitewi lo wesi, ipari tahe se ta'aneye ape, lowe aiwawe iroteye. Lowe wesi eite siyeye su, lowe apou toteye, 'Owane Sitewi lai nomo aiwawe iroteye.' Owane Sitewi lai Moses ma'e wesi ape, le ta'aneye ape, au atuatuwe. ⁴⁵ Sosu lowe wesi ape ta'aneye su, ya'ariyei nomo lo wesi ape aiwawe suteti. Meni Josua lai lu taune, omo pani tere'e iroteye ape, ai atu tiyatiye su, lowe Owane Sitewi lo ipari tahe wesi ape aiwawe sutaiteti. Lu taune tere'e, omo pani iroteye ape, Owane Sitewi lai lowe na'ari arosawi. Owane Sitewi lo ipari tahe wesi ape omo pani ape sahe iroteye. Nowe me'iyeye su meni owane Devit henerai su, wesi ape iroteye. [Jos 3:14-17]

⁴⁶ Sosu Owane Sitewi lo nihe se, meni ape Devit ne au te'e wisereyete. Serai Devit lai Owane Sitewi ma'e apou ei toweriye, 'Jekop lo Owane Sitewi, ane fara'u wesi no tapiye se ta'anerowa awere?' [2 Sml 7:1-16] ⁴⁷ Ahowa, Devit Owane Sitewi lo wesi tutawe ta'ane ta'ame. Meni tere'e iyape Solomon, le a'i lai Owane Sitewi lo wesi tutawe au ta'aneye. [1 Kin 6:1-38] ⁴⁸ Ahowa, wesi werese a'i, lu ta'aneye ape, Owane Sitewi lai onu te ta'ame. Au te'e siye meni ta'i Owane Sitewi lo one towe sahe apou leseye, Owane Sitewi apou eiye,

⁴⁹ 'Wesi ano ni'arawe hire yaro ironamisiya. Hi awei ape sahe, ane lowe topo ano saro atosiya. Fene ane ne piye wesi au ta'aneyei awere? Omo pani eiwerou ma'e ane howeirowa awere?

⁵⁰ Ahowa, fene etiri ta tote anite tawesire! Ane ereti topo ano se etiri werese a'i ta'aneye.' *Ais 66:1-2*

⁵¹ Fene werese peri ano wanure! Fene marepi afofo a'i totesiya. Fene lu taune, peri werese ano tote arisinamisiya ape, fene lowe ne aiwawe a'i ne. Fene Owane Sitewi lo peri werese wanu arisinamiteye. Marepi fene lo kairefi luwaru a'i ne. Fene lai ya'ariyei fene lo aiwawe a'i ne. Lowe

Owane Sitewi lo peri umasi ta'ame fene Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lo peri wanu arisinamisiya. [Ais 63:10]
⁵² Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese, fene lai lowe ma'e au luwaruweteye. Lowe lai lu werese, meni wara'i a'i ne au te'eteye ape, aine tera'eye. Tu naifa lowe apou au te'eye. Meni wara'i a'i ta mo'o aiyerowa. Lowe peri ape au te'eye su, ya'ariyei fene lo lowe aine tera'eye. Meni wara'i a'i ape henerai su, fene meni ape ne me'iyeni ma'e atati aruwewe, sosu le aine tera'eye. [Mt 23:31]⁵³ Owane Sitewi lai yo peri lo ape fene ma'e auwe. Owane Sitewi lo ipari werese yo peri lo ape ne fene ma'e au te'eteye. Sosu fene Owane Sitewi lo yo peri ape wanuwe su, fene yo peri lo wanu arisinamisiya.”

Lowe meni Stiven tapiye se aine tera'eye.

⁵⁴ Lowe Stiven lo peri ape wanuwe su, lowe le ma'e ai marepi erasi pi tomu tawesiteye. ⁵⁵ Ahowa, Stiven, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i papu iroteye ape, le ni'arawe hire ma'e siye etiteye. Le Owane Sitewi lo mitaiyeyei erasi pefine a'i siyeye. Le Jisas Owane Sitewi lo eyate feni ma'e teiyei siyeye. [Sng 110:1]⁵⁶ Sosu le apou eiye, “Siyere! Ane ni'arawe ani erauwiyei siyesiya. Ane meni ape, hi awei ma'e ni'arawe hire ma'e itorai ape, Owane Sitewi lo eyate feni ma'e teisiya ape, siyesiya.” [Kl 3:1]⁵⁷ Sosu lowe apaniye lowe lo ereti se anite tawesiyewe, lowe peri erasi a'i hareteye. Lowe werese Stiven ma'e wafei se itero anite ti tawesiri. ⁵⁸ Sosu lowe omo nowe ma'e le hene ni'ariti. Lowe le omo nowe ma'e hene ni'ariti su, lowe tapiye le ma'e ani fusawi. Sosu lowe lai, peri wawero au te'eye ape, ipari tahe ani erau aniyewe, sosu lowe yo'orei meni Sol ma'e ipari tahe ereti lo se au aniteyei. ⁵⁹ Lowe tapiye fusawi su, Stiven Jisas ma'e au apou eiye, “Jisas Meni Owane Pefine a'i ano, Ne hepene ano hene ani wire.”
⁶⁰ Sosu le lowe uporo ape'i onuwewe, sosu le apou hareye,

“Meni Owane Pefine a'i, ne yo seni luwaru a'i lowe lo au ani sasari pamowere.” Sosu le peri ape tepa'asiye su, le temeniyeye. [Lu 23:34]

8

¹ Sosu a'i pe lowe Stiven aine tera'eye su, meni ape, Sol, le lai marepi wisere erasi a'i toteye.

Meni Sol lai Jisas lo lu taune ma'e au luwaruweteye.

Sosu poweiye ape se, lowe lu taune werese, Jisas ne tote tawesiteye ape ma'e Jerusalem sahe au luwaruwena-miteye. Lowe werese omo pani Judia, omo pani Samaria ma'e fiyari howeiye. Jisas lo lu aposel wiyeme a'i, lowe omo Jerusalem sahe iroteye. ² Sosu lu tamo Jisas lo peri umasiteye ape, lowe Stiven lo tahe pa'are fisiye yo sahe funari. Sosu lowe luwei erasi a'i ewiteye. ³ Meni ape Sol lai Jisas lo lu feni werese au luwaruweyei ne toteye. Le wesi ta'i ta'i werese ma'e lu taune werese hene ni'aritimeye, kalabus wesi ma'e heneti. [Ap 9:1,13; 22:4; Ap 26:9-11]

Lu aposel ape mo lai Jisas lo peri omo pani Judia, omo pani Samaria sahe au te'e fiyariteye.

(Aposel 8:4–12:25)

Filip omo Samaria ma'e itori.

⁴ Serai lu taune werese, omo omo fiyari howeiye ape, lowe Jisas lo peri te'e fiyariteye. ⁵ Meni Filip omo Samaria ma'e fi. Le lu taune werese ma'e omo ape sahe meni Jisas, Owane Sitewi lai ariariyeye ape ne, au te'e fiyariyei ne fi. ⁶ Sosu lu taune werese etiri erasi pefine a'i, Filip ta'aneteye ape, lowe peri lo wanuwe su, lowe peri ape wanu tote tawesi umasiteye. ⁷ Sosu le lu taune tomu ne'ese, sepei luwaru tomu ne'ese a'i papu iroteye ape,

le lai sepei luwaru a'i ape mo au ta'ane sasari arosawi. Sepei luwaru a'i hare uteyei erasi irowe su, lowe lu taune werese arunatiyewe fi. Lu taune lowe afofo a'i se, le lowe lowe lo au ta'ane fara'uweye. ⁸ Serai lu taune werese, omo ape sahe iroteye ape, lowe marepi erasi a'i wisereye nine'iteye.

Saimon sinariyei meni.

⁹ Nowe ape se meni ta, iyape Saimon, omo ape sahe iroteye. Le sinariyei meni erasi a'i ne. Nowe tu naifa le sinariyei seni au ta'aneteye. Sosu lu taune werese, omo Samaria sahe, lowe meni ape marepi tote wisereyeye. Le apou eiye, “Ane meni erasi a'i ne. Ane meni iyape se ne.” ¹⁰ Sosu lu taune werese lu taune iyape se, sosu lu taune tere'e lowe werese Saimon lo peri wanu etiteye. Lowe apou au te'eye, “Meni ape Owane Sitewi lo kairefi se irosiya.” ¹¹ Lu taune werese sinariyei siyeye su, lowe werese meni ape umasiteye. ¹² Sosu a'i pe Filip peri heneruwe wisere a'i lu taune werese ma'e au te'eteye. Le aiwawe a'i Jisas Kraisi lo iyape ne au te'eteye su, lu taune tomu ne'ese wanu tote tawesi umasiye. Serai lu taune Jisas ne tote tawesiye su, le mo'o lu taune ma'e sa'i au huwe. ¹³ Sosu Saimon aiwawe Filip lo peri wanuwe su, le aiwawe a'i Jisas ne tote tawesi umasiye. Sosu Filip le ma'e sa'i au huwe. Sosu meni ape Filip mo'o umasiye. Le Filip lo etiri wisere a'i siyeye su, le hepene se su'ariye.

¹⁴ Sosu a'i pe lu taune tomu ne'ese, omo Samaria sahe iroteye ape, Jisas ne tote tawesi umasiteye. Sosu lu aposel ape mo, omo Jerusalem sahe iroteye ape, tote tawesiyei lowe lo wanuwe su, lowe lu hesi Pita, Jon lowe ma'e eimawesawi. ¹⁵ Lowesi henerai su, lowesi Owane Sitewi ma'e apou au te'e toweriye. “Ne Hepene Wara'i a'i no lu taune werese ma'e, omo Samaria iroteye ape, marepi hepene papu au ani wiyei ne eimawesaire.” ¹⁶ Owane

Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lu taune werese ape mo tu naifa marepi lowe lo papu wi ta'ame. Lowe Meni Owane Jisas lo iyape se sa'i ani huwe. ¹⁷Sosu Pita, Jon lowesi ereti lowesi lo se lu taune werese ma'e hire isawe hetesiyewe, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i lowe papu wira. [Ap 19:6]

¹⁸ Sosu a'i pe lowesi meni Saimon ereti hire ma'e isawe hetesiyewe su, le Owane Sitewi lo Hepene Wara'i itorai ape, siyeye, le apou eiye, ¹⁹ "Ane kairefi lo ape aniyei ne totesiya. Ane ma'aru tomu ne'ese fenesi ma'e auwei. Ane kairefi ape aniyei su, ane lu taune werese ereti hire ma'e isawe hetesirowa. Serai lowe Owane Sitewi lo Hepene Wara'i anirowa."

²⁰ Sosu Pita itiya'u eiye, "Ne ma'aru mase temeniye-namirowa. Marepi no luwaru a'i apou toteye, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i, Owane Sitewi lai ausiya ape, 'Ane fara'u ma'aru se eteyei ne totesiya.' Yo seni ape luwaru a'i ne. ²¹ Ne Owane Sitewi lo wiyawi tewi a'i nomo mase ta'anerowata. Marepi hepene no, Owane Sitewi lai siyeye ape, unou pefine a'i ne. ²² Ne marepi hepene he'i ani aresaiyere. Ne Owane Sitewi ma'e apou ei towerire, 'Ne yo seni luwaru a'i ano au ani pamowere.' Ane so'oru ta'ama. Owane Sitewi lai yo seni luwaru a'i no, marepi papu toteye ape, au ani sasari pamowerowa awere? Piyete awere? ²³ Ane marepi no siye so'oruwesiya. Marepi no wawe sa'i horuse a'i wou a'i ne. Marepi no sahe etiri werese luwaru a'i papu teme'eriyesiya. Yo seni luwaru a'i lai marepi hepene no ya'ore tawesisiya."

²⁴ Sosu a'i pe Saimon itiya'u apou eiye, "Fenesi Meni Owane Pefine a'i ma'e ane ne au te'e towerite. Peri ape, fenesi te'eye ape ane ma'e henerai ta'ame."

²⁵ Sosu a'i pe lowesi Meni Owane Pefine lo peri lu taune werese ma'e au te'eteye su, lowesi Samaria lo omo omo au te'eteyewe, omo Jerulalem ma'e si tame fai.

Filip Itiopia lo meni owane ma'e au te'eye.

²⁶ Sosu a'i pe Meni Owane Pefine lo ipari wisere a'i Filip ma'e apou eiye, “Ne yo mai ta fau ma'e itori. Yo mai ape lu ariye a'i ne. Yo mai ape lowe omo Jerusalem arunatiyewe, omo Gasa sahe itorai.” ²⁷ Sosu Filip yo mai sahe iteye su, meni owane ta, pani Itiopia ma'e fai ape, siyeye. Meni ape meni owane erasi a'i ne. Itiopia lo menitani owane tutawe, iyape Kandasi. Le menitani owane lo ma'aru werese au noweinoweiteye. Meni ape Jerusalem fai su, le Owane Sitewi lo wesi tutawe sahe Owane Sitewi ne au te'e wisereyeyei ne fai. ²⁸ Sosu omo topo lo si tame iteye su, le wai tere'e ta awei pani ma'e uweisiya ape, sahe onuwe. Le Owane Sitewi lo one towe sahe siye te'eteye. One towe ape sahe le Owane Sitewi lo au te'e siye meni, Aisaia, lo peri au siye te'eye. ²⁹ Sosu Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lai Filip ma'e apou eiye. “Ne wai ape ma'e ataheye teirire.” ³⁰ Sosu a'i pe Filip wai ape ma'e ataheye teirai. Iteroti su, le meni ape, peri siye te'eye ape, wanuwe. Le Owane Sitewi au te'e siye meni, Aisaia lo peri siye te'eye. Sosu Filip le ma'e apou ei toweriye, “Ne peri eite lo sitewi wanu so'oruweisiya awere? Piyete awere?”

³¹ Le itiya'u apou eiye, “Ane peri eite lo sitewi wanu so'oru ta'ama. Meni ta lai ane sitewi lo au te'e atuatuwei su, ane fara'u peri lo sitewi wanu so'oruweyeyei.” Sosu le Filip ma'e eiye, “Ne wai papu ane mase wi onura.” ³² Meni owane ape Owane Sitewi lo peri apou siye te'eye. Apou eiye,

“Lowe le hene meme'iti, fe sipsip wou a'i naiye. Le fe sipsip yene wou a'i tahe towe touwei su, le hareyeyei se ta'ama. Le ahi lo au ei titaneye.

³³ Lowe le ma'e te'e naruwe, lowe le ma'e au luwaruweye. Sosu lowe le aine tera'eye. Serai owe meni ta lu feni ta ne au te'e ta'ame.” *Ais 53:7-8*

³⁴ Sosu meni Owane ape Filip ma'e ei toweriye, “Au te'e siye meni ape le eiwerai ne leseye awere? Le topo lo leseye awere? Meni tere'e leseye awere?” ³⁵ Sosu Filip Owane Sitewi lo peri ape, Aisaia leseye ape, Meni Owane ape ne au te'eye. Sosu mo'o le Jisas ne au te'e areiyeye. ³⁶ Lowesi wai se itiye su, lowesi sa'i ta siyeye. Sosu meni owane ape apou eiye, “Siyete! Sa'i irosiya. Ne fara'u ane sa'i au huwei awere?” [Ap 10:47] ³⁷ Sosu Filip le ma'e apou eiye, “Ne Jisas lo peri ne marepi werese no se tote tawesiyei su, ne fara'u sa'i ani huwei.” Sosu meni owane ape itiya'u apou eiye, “Ei! Ane lai Jisas ne, Owane Sitewi lo ariariye siye meni, marepi werese ano se tote tawesiyeye. Ane Jisas Owane Sitewi lo meni eime poto ne tote tawesiyeye. Jisas lai Owane Sitewi lo meni eime ne. Ane marepi eite tote tawesiyeye.”

³⁸ Sosu meni owane ape apou eiye, “Wai ano ape arure.” Sosu meni owane ape Filip aiwawe lowesi sa'i ma'e itowe. Sosu Filip lai le sa'i au huwe. ³⁹ Sosu lowe sa'i arunati su, Meni Owane Pefine a'i lo Hepene Wara'i a'i, le Filip hene itero po'utenati. Sosu meni owane ape Filip tame siyeye ta'ame. Sosu le wai papu wi atowe su, omo topo lo marepi erasi a'i si tame wisereye nine'iti. ⁴⁰ Sosu a'i pe Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lai Filip omo Asdot ma'e heneti. Sosu le omo omo werese sahe Jisas ne au te'e fiyariti. Au te'e fiyariye su, le omo Sisaria ma'e henerai. [Ap 21:8]

9

Sol marepi hepene he'i atati aresaiyeye.

(Aposel 22:4-16; 26:9-18)

¹ Sosu a'i pe meni Sol peri ta au te'e fiyariteye. Le apou au eiye, “Nomo Jisas lo lu feni werese aine tera'eyei.” Serai le au heseyei meni owane ma'e fi. [Ap 8:3] ² Le le ma'e apou

ei toweriye, “Meni owane, ne ta'uweyei wesi werese ma'e, omo Damaskus irosiya ape, one towe ta lesere. Ne apou lesere, ‘Lu taune, eimane werese, Jisas lo marepi umasiye ape, irosiya su, sosu ane fara'u lowe werese omo Jerusalem ma'e kalabus wesi ma'e si tame henetaiyei.’ ” Sosu Sol one towe eite aniyé su, le omo Jerusalem ma'e arunatiyewe, omo Damaskus ma'e iteye.

³ Sosu le lu tamo mase omo Damaskus atahe a'i iteye su, sosu witane a'i ni'arawe ma'e mitaiyeyei erasi itorai. Mitaiyeyei ape lai lowe werese ani napetuwe. ⁴ Sosu Sol awei sahe wiyeineyewe, peri ahi erasi wanuwe. Peri ahi apou eiye, “Sol, Sol ne piyene ane au luwaruweye awere?”

⁵ Sosu Sol itiya'u apou ei toweriye, “Meni Owane Pefine a'i, ne eiwerai awere?” Peri ahi apou itiya'u eiye. “Ane a'i lai Jisas. Ne lai ane au luwaruwesiya. ⁶ Ne sinere! Ne omo Damaskus ma'e ire. Sosu meni ta, piye etiri ne irowei ape, ne ma'e te'erowa.”

⁷ Lu tere'e werese, Sol aiwawe iteye ape, lowe hepene se su'ariye. Lowe peri eite wanuwe. Ahowa, lowe meni ape siye ta'ame. ⁸ Sosu Sol awei sahe sineteye su, le nihe lo niso'uwe tawesiye. Le etiri werese siye ta'ame. Sosu lowe le omo Damaskus ma'e ereti se heneti. ⁹ Poweiye hesi heta nihe niso'uwe tawesi ape, iroteye. Le ayei tamo a ta'ame. Sa'i a ta'ame.

¹⁰ Meni ta, Jisas lo peri umasiye ape, omo Damaskus sahe iroteye ape, iyape lo Ananaias. Sosu Meni Owane Pefine le ma'e suwou hamehameyeyi se uteye, “Ananaias.” Le itiya'u apou eiye, “Ei, Meni Owane Pefine, ane sato irosiya.”

¹¹ Sosu Meni Owane Pefine apou eiye, “Ne Judas lo wesi ma'e ire! Wesi ape sahe yo iyape ‘Fareraiye’ irosiya. Ne iyei su, ne Sol, omo Tarsus ma'e fai ape, ei aniyé. Pereye a'i le ane ma'e au te'e tiyatiye. ¹² Ane le ma'e suwou

hamehameyei se au te'eye. Le apou siyeye, 'Meni ta iyape lo Ananaias ereti lo se ne ma'e fuwewe, nihe no au ta'ane petaneye. Serai ne fara'u siyerowa.' ”

¹³ Sosu Ananaias itiya'u eiye, “Meni Owane, meni ape lu feni no werese au luwaruwaysiya. Ane peri heneruwe ape wanuwe. Le lu feni no Jerusalem ma'e au luwaruweye.

¹⁴ Le omo eite sahe au heseyei lu owane lo kairefi se fai. Le lu, taune, eimane werese, peri no umasiye ape, kalabus wesi ma'e henetirowa.”

¹⁵ Sosu a'i pe Meni Owane Pefine lai Ananaias ma'e apou eiye, “Ire! Ane meni ape ariariyeye. Le lu tewi tere'e ma'e iyape ano se au te'e fiyarirowa. Le peri ano lu tewi tere'e lo lu owane ma'e au te'e fiyarirowa. Sosu le peri ano Israel lo lu taune ma'e au te'e fiyarirowa. [Ap 25:13; 27:24; Ro 1:5] ¹⁶ Le peri ano au te'e fiyariyei su, le fofowei erasi teriterowa. Ane le ma'e fofowei erasi a'i au atuaturowa.” [2 Ko 11:23-28]

¹⁷ Sosu a'i pe meni Ananaias wesi ape papu wiye. Le ereti lo Sol hire ma'e isawe aniteye. Sosu le apou eiye. “Kaiyemo Sol, Meni Owane Pefine a'i, Jisas nomo lo, ne omo ape sahe yanerai su, le ne ma'e yo sahe siyeye. Le ane ne ma'e eimawesai. Le nihe no au ta'ane petaneyei. Sosu le Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i marepi hepene papu no ma'e eimawesai.” ¹⁸ Pereye a'i etiri tamo hare tahe koropo wou a'i nihe lo la'e arowe. Sosu le si tame siyeteye. Sosu le sineye su, Ananaias lai le sa'i au huwe.

¹⁹ Sosu le ayei tamo aye su, le tahe kairefi a'i henerai.

Sol omo Damaskus sahe au te'e fiyariye.

Sosu poweiyeye tomu ne'ese, Sol omo Damaskus sahe Jisas lo lu feni mase iroteye.

²⁰ Pereye a'i le ta'uweyei wesi sahe lu taune ma'e au te'e fiyariye. Le apou te'eye, “Meni ape Jisas, Owane Sitewi lo meni eime ne.”

²¹ Lu taune werese peri ape wanuwe su, lowe hepene se su'ariye. Lowe apou ei toweriye, “Sawi Amou! Meni ape lu taune, Jisas lo marepi umasiye ape, Jerusalem sahe iroteye ape, le lowe ma'e au luwaruweteye awere? Le omo ape sahe lu taune tamo wafei se ti tawesiyei ne toteye. Sosu au heseyei lu owane kalabus wesi ma'e henetiyei ne toteye.” [Ap 8:3]

²² Sol Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariteye su, le peri lo Owane Sitewi lo kairefi se te'e fiyariye. Le lu taune werese ma'e, Owane Sitewi lai, Jisas ariariyeye ape, au te'e atuututeye. Au te'eye su, lu taune tomu ne'ese hepene se su'ariye. Lowe le ma'e peri itiya'u te'erowata. [Ap 18:28]

Juda lo lu tamo Sol ma'e ai marepi toteteye.

²³ Nowe tomu ne'ese i tepa'asiye su, Juda lu owane lai Sol aine tera'eyei ne te'e naneiye. ²⁴ Ahowa, Sol lu owane lo peri ape ne wanuwe. Lu owane ape mo lai ai atu siye lu tamo yo tewiye sahe tei ninawe siye etiteye. Lowe Sol aine tera'eyei ne toteye. ²⁵ Lu feni lo le pasi a'i tapiye fisahe pite a'i ma'e henetiyewe, lowe Sol ipi erasi papu tapiye fisahe nowe hi ma'e ani ararowe. Sosu Sol omo tere'e iteroti. [2 Ko 11:32-33]

Sol omo Jerusalem ma'e fi.

²⁶ Sosu a'i pe le omo Jerusalem ma'e henerai su, le Jisas lo lu disaipel mase ta'uweyei ne toteye. Ahowa, lowe le mase ta'uwe ta'ame. Lowe meni ape ne atoweyeteye. Lowe marepi lowe lo apou toteye, “Meni ape Jisas lo peri umasi ta'ame.” [Ga 1:17-19] ²⁷ Meni ta iyape, Barnabas, Sol Jisas lo lu disaipel ma'e heneti. Le lu feni ma'e apou te'eye, “Sol lai Meni Owane Pefine a'i nomo lo yo mai sahe siyeye. Meni Owane Pefine le ma'e au te'eteye.” Mo'o su Sol lu taune werese Damaskus sahe Jisas lo peri kairefi se au te'e fiyariteye. Sosu le atoweiye ta'ame. [1 Ko 9:1]

²⁸ Sosu Sol Jisas lo lu feni mase ta'uweye. Le lowe mase fiyari howeiye. Le Jisas lo peri kairefi se au te'e fiyariye.

²⁹ Nowe ta se le lu tere'e tamo ma'e, pani Grik ma'e fai ape, te'e tiyatiteye. Lowe Sol ne ai peri erasi a'i toteye. Sosu lowe le aine tera'eyei ne toteye. ³⁰ Sosu lu feni tamo, Jisas ne tote tawesiteye ape, peri lowe lo wanuwe su, lowe Sol omo Sisaria ma'e henetiye, omo Tarsus ma'e wai se eimawesawi.

³¹ Sosu a'i pe lu taune werese, Jisas lo peri umasiteye ape, pani, omo Judia, omo pani Galili, omo pani Samaria. Lowe marepi fetane a'i iroteye. Lu taune werese ape mo tote tawesiyeyi lowe lo kairefi a'i henerai. Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lai lu taune werese ma'e kairefi lo auwe. Sosu lu taune tomu ne'ese lu feni mase ta'uwerai. Lowe Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeteye.

Pita meni Ainias lo u tahe au ta'ane fara'uweye.

³² Sosu a'i pe Pita omo omo tere'e ma'e fiyariti su, le lu taune, Jisas ne tote tawesiteye ape, omo Lida sahe iroteye ape, sewiyenarai. ³³ Omo henerai su, le meni ta siyeye, iyape lo Ainias. Meni ape lowe pa'are afofo a'i iyu menei ereti feni werese feni hesi heta (8) wari sahe howeiteye. Le uweirowata. ³⁴ Sosu Pita le ma'e apou eiye, "Ainias, Jisas Kraisi lai ne au ta'ane fara'uwesiyi. Ne sinere! Etiri werese no ta'uwere." Pereye a'i Ainias sineteye. ³⁵ Lu taune werese, omo Lida, omo Saron iroteye ape, meni ape siyeye su, lowe Meni Owane Pefine a'i ma'e ani aresaiye umasiye.

Pita lai Tabita si tame au ta'ane norohuwe sineye.

³⁶ Omo Jopa sahe menitani iyape Tabita, iyape tere'e Dorkas, Jisas lo marepi umasiye ape, le weriyeyi weriyeyi yo seni wisere a'i au ta'aneiteye. Le lu taune werese ma'e, ma'aru etiri po'uteye ape, au pati ferafereteiteye. ³⁷ Sosu a'i pe le u erasi ta menitani ape ya'oreye. Sosu le temeniyeiteye.

Lowe, Juda lo peri umasiteye ape, tahe pa'are lo sa'i au ani hu sasariye. Sosu lowe wesi tutu wari hire ma'e ani fuwe. ³⁸ Omo Lida lai omo Jopa ataheyeye su, lu taune Jisas ne umasiteye ape, lowe Pita, omo Lida sahe iroteye ape wanuwe su, lowe lu hesi le ma'e eimawesawi. Lowesi apou te'eye, “Ne notosi mase omo Jopa ma'e fa aiya.” ³⁹ Sosu pereye a'i Pita sineyewe, lowesi mase omo Lida ma'e tame fai. Lowe henerai su, lowesi Pita wesi tutu papu wiye, Dorkas howeiteye ape, hene wiye. Lowe papu wiye su, weiname tomu ne'ese uruwei erasi irowe. Lowe ipari tahe tomu ne'ese, menitani ape ta'aneye ape, Pita ma'e au atuatuwe. ⁴⁰ Sosu Pita lu taune werese wesi tutu nowe ma'e eimawesawi. Sosu le lowe uporo ape'i onuwe su, le Owane Sitewi ma'e te'eye. Sosu le menitani lo tahe pa'are ma'e atati onuwe. Sosu le menitani ma'e eiye, “Tabita sinere!” Sosu menitani nihe lo petaneye. Sosu le Pita ma'e siyeye, le sine onuwe. ⁴¹ Sosu Pita menitani ereti lo aniteyewe, ani sineye. Sosu le lu taune, Jisas ne umasiteye ape, sosu weiname werese ei aniye. Sosu le apou eiye, “Fene menitani ape siyere. Le norohu a'i irosiya.” ⁴² Lu taune werese, omo Jopa irosiya ape, etiri ape wanuwe. Sosu lu taune tomu ne'ese Jisas ne tote tawesi umasiteye. ⁴³ Sosu a'i pe Pita poweiye tomu ne'ese Jopa ma'e iroteye. Le meni Saimon, fe tahe ta'aneteye ape, lo wesi sahe howeiteye.

10

Meni Kornilius Pita ei aniye.

¹ Omo Sisaria sahe meni ta iyape Kornilius iroteye. Le ai atu siye lu tomu ne'ese (100 aiwawe a'i) au noweinoweiteye. Ai atu siye lu ape mo lowe iyape apou au eiye, Itali lo ai atu siye lu. ² Le nohuweripi awaripi werese lo aiwawe a'i Owane Sitewi lo peri umasiteye. Lowe Owane Sitewi

ne au te'e wisereyete. Le lu taune ma'e, etiri ma'aru po'uteye ape, ma'aru tomu ne'ese auwe. Le mi mi werese Owane Sitewi ma'e au te'e tiyatiteye. ³ Nowe ta se poweiye wati su, le suwou hamehameyei ta siyeye. Le apou siyeye, Owane Sitewi lo ipari wisere a'i le ma'e ito eirai. Owane Sitewi lo ipari apou eiye, "Kornilius." ⁴ Sosu Kornilius le ma'e siye eti atoweiye. Sosu le apou ei toweriye, "Meni Owane Pefine, ne peri eiwerou te'esiya awere?" Sosu Owane Sitewi lo ipari itiya'u apou eiye, "Owane Sitewi lai peri no wanuteye. Le ma'aru no, ne lai lu taune tere'e ma'e auwe ape, siyeye. Owane Sitewi lai marepi erasi a'i ne ne au totesiya. ⁵ Sosu ne lu tamo omo Jopa ma'e eimawesawi. Lowe meni ta iyape Saimon Pita hene aisera. ⁶ Le Saimon tere'e lo wesi irosiya. Meni ape Saimon fe tahe ta'ane siye meni. Wesi lo sa'i tewiye sahe irosiya." ⁷ Sosu a'i pe Owane Sitewi lo ipari wisere a'i si tame fi su, Kornilius wiyawi lu hesi a'i ei aniye. Le ai atu siye meni tere'e lo ta, Owane Sitewi lo peri umasiye ape, ei aniye. ⁸ Sosu Kornilius lowe ma'e etiri werese ape au te'eye. Au te'e tepa'asiye su, le lowe omo Jopa eimawesawi.

Pita suwou hamehameyei wou siyeye.

⁹ Sosu a'i pe lowe pasi a'i iteye su, nowe esi omo Jopa ma'e atahe a'i henerai.

Sosu a'i pe poweiye po a'i Pita wesi aite ma'e wiye. Le Owane Sitewi ma'e au te'e tiyatiyei ne fi. ¹⁰ Sosu le lau erasi mase teriteye. Le ayei ta areme. Lowe ayei tamo ta'uweye su, le hamehameyei ta siyeye. Le apou siyeye, ¹¹ Ni'arawe erauwi fiyariye. Le ipari tahe erasi oweriye hesiyo hesiyo se hi awei ma'e te'e sahe ararowei siyeye. ¹² Ipari tahe erasi sahe ayei etiri werese luwaru a'i se itorai, fe luwaru a'i, haru luwaru a'i, irowe luwaru a'i, awiye luwaru a'i, etiri werese ayei amou a'i siyeye. ¹³ Sosu

peri ahi ta apou eiye, “Pita sinere! Ne etiri eite tamo aine tera'e are.”

¹⁴ Sosu Pita itiya'u eiye, “Ahowa! Meni Owane Pefine, ane ayei etiri luwaru werese a'i arowata. Ayei etiri eite mo oro'oru a'i. Eite amouweyei ne.” [Wkp 11:1-47; Ese 4:14]

¹⁵ Sosu peri ahi tame eiye, “Ne ayei etiri werese eite mo oro'oru a'i owe ape te'ere. Ane ayei etiri werese eite mo amerame a'i au irowe. Ne fara'u are.” [Mk 7:15,19] ¹⁶ Sosu peri ahi nowe hesi heta tame te'eye. Sosu ipari tahe ape si hire ni'arawe ma'e wiye.

¹⁷ Pita suwou hamehameyei ape ne toteye su, Kornilius lo lu ape mo Saimon, tahe ta'ane siye meni lo wesi, nehiteye. ¹⁸ Henerai su, lowe apou te'e toweriye, “Saimon Pita irosiya awere? Piyete awere?”

¹⁹ Sosu Pita suwou hamehameyei toteteye su, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i le ma'e apou eiye, “Saimon, Lu hesi heta ne ne ei aniyi. ²⁰ Sinere! Wesi papu hi itore. Ne lowe mase ire. Ne marepi erasi a'i owe ape totere. Ane lai lowe ne ma'e eimawesai.” ²¹ Sosu Pita hi ma'e itoraiyewe, lowe ma'e eiye, “Ane lai ne, fene ei aniyi ape. Fene piyene ane nehieyi ne fai awere?”

²² Sosu lu ape mo apou itiya'u eiye, “Meni Kornilius nomo ne ne nehieyi ne eimawesai. Meni ape yo seni farere a'i ne. Le Owane Sitewi lo peri werese umasinamisiya. Juda lo lu taune werese meni ape ne marepi wisere a'i toteye. Owane Sitewi lo ipari wisere a'i ta meni ape ma'e ito eirai, ‘Ne Saimon Pita hene aiseri. Le Owane Sitewi lo marepi werese a'i ne ma'e au te'erowa.’”

²³ Sosu Pita lowe wesi papu ene ayei ne ei aniyi. Sosu lowe wesi ape sahe pasi a'i howeiye.

Pita Kornilius lo wesi ma'e fi.

Esi mitaiyeyei su, Pita, lu hesi heta, lu tere'e tamo, Owane Sitewi lo peri umasiteye ape, aiwawe omo Jopa

arunatiyewe fi. ²⁴ Lowe yo sahe howeiteye. Sosu esi a'i lowe omo Sisaria ma'e henerai. Sosu Kornilius lowe ninaweteye su, le lu feni werese lo, kaiyemo tamo lo ei ta'uwerai. ²⁵ Sosu Pita wesi papu wiye su, Kornilius le ma'e lowe uporo ape'i onuraiyewe, le ma'e au te'e wisereye nine'iteye. ²⁶ Ahowa, Pita le ma'e eiye, "Sinere! Ane a'i lai meni yahowa'i ne. Ne ane ma'e lowe uporo ape'i owe ape onure!" [Ap 14:13-15; KTH 19:10] ²⁷ Pita le mase te'e tiyatiteye su, lowesi wesi papu wiye. Wesi papu wiye su, le lu taune tomu ne'ese, wesi sahe ta'uwerai ape, siyeye. ²⁸ Sosu le lowe ma'e apou te'eye, "Fene etiri ape ta so'oruwesiya tenel! Nomo, Juda lo lu tewi ma'e fai ape, nomo lu tewi tere'e mase teirowata. Eite amou ne. Ahowa, Owane Sitewi lai ane ma'e etiri ta au atuatuwe, 'Ane lu tamo oro'oru a'i wou eirowata.' ²⁹ Serai Kornilius ane ei aniye su, ane witane a'i fai. Sosu ane ne ma'e apou ei towerisiya, 'Ne piyene ane ei aniye awere?' "

³⁰ Sosu Kornilius apou eiye, "Pasi hesi heta i tepa'asiye su, ane poweiye wati su Owane Sitewi ma'e au te'e tiyatit-eye. Pereye aiwawe a'i meni ta ipari tahe wapo a'i ane metete ma'e teirai. ³¹ Sosu ane ma'e apou eiye, 'Kornilius, Owane Sitewi lai peri werese no, ne le ma'e te'eteye ape, wanuwe. Le ma'aru no, ne lai lu taune tere'e ma'e auwe ape, siyeye. ³² Serai ne Saimon Pita, omo Jopa irosiya ape, hene aiseri. Le Saimon tere'e fe tahe ta'ane siye meni lo wesi irosiya. Saimon lo wesi sa'i tewiye sahe irosiya.' ³³ Serai ane pereye a'i ne ei aniye. Owane Sitewi lai nomo mase irosiya. Ne saro ahe fai su, ane marepi wisere erasi a'i terite wisereyeye. Sosu ane lu tewi ano, lu taune tere'e tamo ei ta'uwe aniye. Nomo Owane Sitewi lo marepi werese, Owane Sitewi ne ma'e au te'eye ape, wanuwei ne totesiya."

Pita, Kraisi lo peri Kornilius ma'e au te'e areiyeye.

³⁴ Sosu a'i pe Pita lowe ma'e eiye, "Peri ape wiyeme a'i. Ane etiri ta so'oruwesiya. Owane Sitewi lai lu taune werese aiwawe a'i siyesiya. [Lo 10:17; Ro 2:11] ³⁵ Lu taune omo werese sahe Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeyei su, le yo seni aseparo a'i irowei su, Owane Sitewi lai lu taune apo mo le topo lo ma'e ei aniyei. ³⁶ Fene werese etiri ape so'oruwesiya. Owane Sitewi lai Juda lo lu taune werese ma'e peri lo eimawesai. Owane Sitewi lo peri wisere a'i apou te'esiya, 'Jisas Kraisi lai lu taune werese ma'e peri fere au te'esiya. Jisas ne, le lai Meni Owane Pefine lu taune werese ma'e henerai.' ³⁷ Fene etiri werese, Judia lo pani werese sahe henerai ape, wanuwe. Tu Jon omo Galili sahe lu taune werese ma'e apou au te'e fiyariye, 'Lu taune werese fene yo seni luwaru werese a'i fene lo atati awetore. Sosu fene sa'i ani hure.' [Mt 4:12-17] ³⁸ Fene etiri ape mo, etiri werese mo'o henerai ape, so'oruwesiya. God lai Hepene Wara'i lo kairefi lo mase Jisas omo Nasaret lo meni ma'e auwe. Sosu le omo tere'e tere'e ma'e lu taune tomu ne'ese wiyawi erasi au ta'aneteye. Le lu taune werese, sepei Satan marepi hepene papu iroteye ape, au ta'ane sasarisawi. Owane Sitewi lo kairefi le mase iroteye. [Mt 3:16; Lu 4:17-20] ³⁹ Nomo lu disaipel lo, etiri werese Juda lo pani werese sahe, omo Jerusalem sahe nomo Jisas lo wiyawi erasi pefine a'i siyeteye. Lowe le me tape'i sahe ni'ari se aine tawere tera'eye. ⁴⁰ Ahowa, Owane Sitewi lai le si tame ta'ane norohuwe sineye. Le poweiye hesi heta fisiye yo sahe iroteye. Sosu Owane Sitewi lai le si tame ta'ane norohuwe hene sineye. Sosu si tame sineye su, lu taune tomu ne'ese lai le siyeteye. ⁴¹ Owane Sitewi lai lu taune werese ma'e le au atuatu ta'ame. Ahowa, Owane Sitewi lai lu taune tamo fara'u siyeyei ne au ariariyeye. Jisas si tame norohuwe sineye su, nomo a'i lai le mase ene aye, sa'i ene aye. [Ap 1:8; Lu 24:42-43] ⁴² Sosu le nomo ma'e

apou eiye, 'Fene lu taune werese ma'e te'e fiyarite. Ane meni ape, Owane Sitewi lai ariariyeye ape. Owane Sitewi lai ane ma'e kairefi lo se lu taune werese, temeniyeye ape, norohuwe irosiya ape, yo seni werese lowe lo au hese etirowa.' [Ap 17:31; 1 Pi 4:5] ⁴³ Tu naifa Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese le ne au te'e areiyeye. Lu taune werese, peri lo umasiteye ape, Owane Sitewi lai Jisas lo kairefiyeyei se lowe ma'e yo seni luwaru a'i lowe lo au ani sasari pamowerowa." [Ais 53:5-6; Jer 31:34]

Lu tewi tere'e tamo Hepene Wara'i aniye.

⁴⁴ Sosu a'i pe Pita au te'e tepa'asiye su, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i lu taune werese ma'e, peri lo wanuwe ape, itorai. [Ap 11:15; 15:8] ⁴⁵⁻⁴⁶ Lowe lu taune peri tere'e se, Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye ape, wanuwe. Juda lo lu, Jisas lo peri umasiteye ape, Pita mase fai ape, lowe hepene se su'ariye. Serai lowe apou te'eye, "Sawi amou! Owane Sitewi lai Hepene Wara'i a'i lo lu taune tere'e tere'e ma'e auwe." [Ap 2:4; 19:6] ⁴⁷ Sosu a'i pe Pita apou eiye, "Owe lu tamo lu taune sa'i au ani huwei ne owe ape amouweye. Lu taune werese eite Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i nomo aiwawe aniye." ⁴⁸ Serai Pita apou eiye, "Fene lu taune werese ma'e Jisas Krai lo kairefi se sa'i au ani hure." Sosu lowe Pita ma'e apou ei toweriye, "Ne fara'u poweiye tamo nomo mase tei irorowa awere?" [Ap 2:38]

11

Pita lu tewi tere'e ne omo Jerusalem sahe au te'e fiyariteye.

¹ Sosu a'i pe lu aposel ape mo, sosu lu tere'e, Jisas ne umasiteye ape, omo pani Judia iroteye ape, lowe lu tewi tere'e Owane Sitewi lo peri tote tawesi umasiteye ape, wanuwe. ² Sosu Pita omo Jerusalem ma'e si tame yaneye su, Juda lo lu tamo, Jisas lo peri umasiye ape, lowe Pita

ma'e ai peri erasi au te'eye. ³ Lowe apou te'eye, “Ne lu tewi tere'e luwaru a'i lo wesi papu wiyewe, sosu lowe mase ene aye. Yo seni ape amouwesiya tene!” [Ap 10:28; Ga 2:12] ⁴ Sosu Pita etiri werese henerai ape, lowe ma'e itiya'u apou au te'eye, ⁵ “Ane omo Jopa sato onuteye su, ane Owane Sitewi ma'e au te'e tiyatiteye. Sosu ane suwou hamehameyei ta siyeye. Ane ipari tahe erasi ni'arawe sahe, oweriye hesiyo hesiyo se hi awei ma'e itorai ape, siyeye. [Ap 10:9-48] ⁶ Ane ipari tahe papu siyeye su, ane ayei etiri lowe pa'are hesiyo hesiyo ape siyeye. Ane ayei etiri werese luwaru a'i itorai, fe luwaru a'i, haru luwaru a'i, irowe luwaru a'i, awiye luwaru a'i, etiri werese ayei amou a'i siyeye. ⁷ Sosu ane etiri ape mo siyeye su, peri ahi ta ane ma'e apou eiye, ‘Pita sinere! Ayei etiri tamo aine tera'e are.’ ⁸ Sosu ane itiya'u eiye, ‘Ahowa! Meni Owane Pefine, ane etiri luwaru a'i werese arowata. Etiri oro'oru werese a'i ane ahi papu furowata.’ ⁹ Sosu peri ahi tame eiye, ‘Owane Sitewi lai etiri ape mo amerame a'i au irowe. Ne ayei etiri werese ape mo oro'oru a'i owe ape te'ere.’ ¹⁰ Ane peri ahi ape nowe hesi heta wanuwe. Sosu ipari tahe ni'arawe ma'e si tame wiye. ¹¹ Sosu a'i pe pereye a'i, lu hesi heta wesi sahe henerai. Meni ta Sisaria ma'e ape, lowe ane ma'e eimawesai. ¹² Sosu Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i ane ma'e apou eiye, ‘Ne fara'u lowe mase si ire.’ Sosu ane lu ereti feni werese feni ta'i ape mo (6), Jisas lo peri umasiteye ape, aiwawe fi. Nomo meni ape lo wesi papu wiye. ¹³ Meni ape lai nomo ma'e, le Owane Sitewi lo ipari wisere a'i siyeye ape ne, te'eteye. Owane Sitewi lo ipari ape apou eiye, ‘Ne meni ta iyape Saimon Pita omo Jopa sahe hene aiseri. ¹⁴ Meni ape aiyeyei su, le Owane Sitewi lo marepi werese ne ma'e au te'erowa. Ne peri ape wanuwei su, Owane Sitewi lai ne lu feni no mase marepi hepene he'i a'i aurowa.’ [Ap 16:31] ¹⁵ Ane lowe

ma'e au te'eteye su, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lowe ma'e itorai. Le nomo ma'e tu aiwawe a'i itorai. [Ap 2:4] ¹⁶ Sosu ane Owane Sitewi lo peri tame tote tawesiye. Jon lu taune ma'e sa'i se au ani huwe. Sosu Owane Sitewi lai fene ma'e Hepene Wara'i a'i lo au ani hurowa. [Ap 1:5] ¹⁷ Owane Sitewi lai Hepene Wara'i a'i lo lu tewi tere'e ma'e au eimawesai. Nomo Jisas lo peri umasiye su, nomo tu aiwawe a'i Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i aniyeye. Ane a'i lai Owane Sitewi owe ape einamite.”

¹⁸ Sosu lowe peri ape wanuwe su, lowe ai marepi tote ta'ame. Lowe Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye. Lowe apou eiye, “Serai lu taune tere'e tamo marepi hepene atati awetowei su, Owane Sitewi lai lowe ma'e aiwawe a'i marepi hepene he'i a'i auwei.” [Ap 13:48; 14:27]

Lu taune, Jisas ne tote tawesiteye ape, omo Antiok sahe iroteye.

¹⁹ Nowe tu naifa lu tamo meni Stiven ma'e au luwaruw-eye su, lu taune tomu ne'ese omo omo tere'e ma'e atoweiyeye fiyariti. Lowe omo pani Fonisia, kemere Saiprus, omo Antiok ma'e fi. Lowe Jisas lo peri Juda lo lu taune ma'e au te'e fiyariye. [Ap 8:1-4] ²⁰ Sosu lu tamo, kemere ta iyape Saiprus ma'e fai ape, Sairini ma'e fai ape, lowe omo Antiok sahe Meni Owane Jisas ne lu taune tere'e ape mo ma'e au te'eye. Lu taune omo pani Grik ma'e fai. ²¹ Sosu Jisas lo kairefi lowe mase iroteye. Serai lu taune tomu ne'ese yo seni luwaru a'i atati arunatiyewe, Jisas ne umasiteye. Sosu Owane Sitewi lai lowe ma'e marepi hepene he'i a'i auwe.

²² Sosu Jisas lo lu feni omo Jerusasem sahe peri heneruwe ape wanuwe su, lowe meni ta, iyape Barabas, omo Antiok ma'e eimawesawi. [Ap 4:36] ²³ Sosu le omo Antiok ma'e henerai su, le Owane Sitewi lo kairefiyeye lu taune ma'e itoraiyei siyeye. Le Owane Sitewi ma'e marepi

erasi a'i au te'e wisereyete. Le lowe ma'e apou eiye, “Fene Owane Sitewi lo peri, sosu Owane Sitewi lo yo wara'i a'i fa umasi etite. Fene yo tere'e umasirowata.” ²⁴ Meni eite Barnabas meni wisere a'i ne. Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i marepi hepene lo papu teme'eriyenamiteye. Le Meni Owane Pefine a'i lo marepi tote tawesi umasinamiteye. Meni ape Jisas ne au te'eye su, lu taune tomu ne'ese yo seni luwaru a'i atati arunatiyewe, Meni Owane Pefine a'i ma'e umasinamiteye.

²⁵ Sosu a'i pe meni Barnabas omo Tarsus ma'e fi. Le meni Sol nehiti. [Ap 9:30] ²⁶ Le meni ape siyeye su, le le omo Antiok ma'e si heneti. Sosu lowesi yame tomu ne'ese Owane Sitewi lo lu feni aiwawe a'i iroteye. Lowesi Owane Sitewi lo marepi werese lowe ma'e au te'e atuatuteye. Lu taune tomu ne'ese Owane Sitewi lo peri wanuteye. Sosu lowe Kraisi lo lu feni Antiok sahe ma'e iyape he'i a'i au te'eye. Iyape he'i a'i ape apou aiwawe ‘Kristen.’

²⁷ Sosu poweiye eite se Owane Sitewi lo au te'e siye lu tamo omo Jerusalem ma'e arunatiyewe, omo Antiok ma'e fai. ²⁸ Owane Sitewi lo au te'e siye meni ta, iyape Agabus, le Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i se ponei sahe sine teiteye su, le apou eiye, “Nowe me'iyeye su omo omo werese sahe ayei werese ariye po'uterowa.” Awei meni owane Klodius lo nowe se etiri ape wiyeme a'i henerai. [Ap 21:10] ²⁹ Lu taune meni Agabus lo peri wanuwe su, lowe ma'aru tamo ta'uwe aniye. Lu tamo, ma'aru erasi iroteye ape, ma'aru tomu ne'ese auwe, lu tamo ma'aru oso a'i iroteye ape, ma'aru oso a'i auwe. Lowe ma'aru werese lu taune, Jisas ne umasiye ape, omo pani Judia sahe ausawi. ³⁰ Lowe lu hesi Barnabas, Sol lowesi ma'aru ape, lowe ta'uwe aniye ape, aitiyei ne ariariyeye. Lowesi ma'aru ape mo lu owane ma'e, Jisas ne tote tawesinamiteye ape, aiti. [Ap 12:25]

12

Awei meni owane Herot lai Jems aine tera'eye.

¹ Sosu a'i pe poweiye ape se awei meni owane tutawe, iyape Herot,* lu taune ma'e, Jisas ne umasiteye ape, au luwaruweteye. Serai le Jisas lo lu feni tamo ereti se anite tawesiyewe, kalabus wesi ma'e fu arunari. ² Le ai atu siye lu tamo ma'e apou eiye, “Fene meni Jems, Jon lo airu hene aiseryewe, ipari mene'e se aine tera'ere.” ³ Jems aine tera'e tepa'asiye su, Juda lo lu taune etiri ape ne marepi wisere a'i ne. Serai meni owane Herot marepi wisere a'i lowe lo siyeye su, le apou toteye, “Ane Pita aiwawe a'i ereti se anite tawesiyewe. Sosu ane mo'o aiwawe a'i le aine tera'eyei.” Nowe ape se Juda lo lu taune tomu ne'ese ta'uwe hereiyei ta ta'uwe aniye. Ta'uwe hereiyei ape lo iyape “Nau Meiyei Ta'ama.” Lowe nau opaiyei su, lowe etiri ta nau sahe fu aro ta'ame. ⁴ Sosu le Pita ereti se anite tawesiyewe, kalabus wesi ma'e hene arunarai. Herot ai atu siye lu tomu ne'ese Pita ma'e ninaweyei ne eimawesawi. Nowe esi a'i ai lu hesiyo hesiyo Pita ninaweteye. Poweiye po se ai lu hesiyo hesiyo tere'e le tei siye ninaweteye. Sosu pasi a'i ai lu hesiyo hesiyo tere'e Pita tei siye ninaweteye. Sosu pasi po ai lu hesiyo hesiyo tere'e le tei siye ninaweteye. Ta'uwe hereiyei ape, iyape Pasova, i tepa'asiye su, Herot Pita lu taune werese ponei ma'e heteniyewe, le etiyei ne toteye. Mo'o lu taune werese siyeyei su, le Pita aine tera'erowa. ⁵ Sosu a'i pe Pita kalabus wesi sahe iroteye su, lu taune werese Jisas ne tote

* 12:1: 1 Owane Sitewi lo one towe hesi heta iroteye. Herot tutawe, le awei meni owane tutawe iroteye su, menitani Maria Jisas auteiye. Herot to'uresi, le lu taune Jisas ne umasiteye ape mo, au luwaruweteye. Le Jems aine tera'eye. (Aposel 12:1-2) Herot faforu, le Herot Agripa. Le Herot to'uresi lo meni eime. Le Pol lo peri wanuteye. (Aposel 26:2–7:23)

tawesiteye ape, Owane Sitewi ma'e Pita ne au te'e toweri etiteye.

Owane Sitewi lai Pita kalabus nowe ma'e hene arosai.

⁶ Pasi a'i Herot apou tot-eye, “Ane aperi Pita lu taune werese ponei ma'e henetirowawe, etirowa.” Sosu Pita kalabus wesi papu howeiteye su, ai atu siye meni ta'i eyate feni ma'e wafei se ti tawesiye, meni ta'i epi feni ma'e wafei se ti tawesiye. Lu hesi yo sahe ninaweteye. ⁷ Pereye a'i Owane Sitewi lo ipari wisere a'i kalabus wesi papu ponei sahe itorai. Mi erasi kalabus wesi sahe tewi mitaiye fiyariye. Sosu le Pita ma'e ani eisoweye. Sosu le ma'e eiye, “Witane a'i sinere!” Sosu le sineye su wafei hesi ereti sahe ani erau ararowe. ⁸ Sosu a'i pe Owane Sitewi lo ipari ape le ma'e eiye. “Ipari tahe no ani asire. Lowe tahe no ani asire.” Sosu Pita ipari tahe, lowe tahe topo lo ani asiye. Sosu tame eiye, “Ipari tahe erasi ape'iye atati asiyewe, sosu ane mo'o umasiye.” ⁹ Sosu Pita Owane Sitewi lo ipari wisere a'i ape kalabus wesi nowe ma'e umasiti. Ahowa, Pita etiri ape so'oru ta'ama. Le suwou hamehameyei aiwawe a'i siye tot-eye. ¹⁰ Lowesi lu hesi, tei siye ninaweteye ape, awera'iyenatiyewe fi. Sosu lu hesi tere'e yo sahe, tei siye ninaweteye ape, awera'iyenatiyewe fi. Sosu lowesi kalabus wesi lo yo kairefi erasi henerai su, sosu yo ape toso howeiye. Sosu lowesi nowe ma'e henerai. Lowesi eyeri oso a'i iteye su, Owane Sitewi lo ipari ape le arunatiyewe, ni'arawe hire ma'e wiye. [Ap 5:19]

¹¹ Sosu Pita aiwawe tot-eye, “Etiri eite wiyeme a'i. Owane Sitewi lai ipari lo ane ma'e eimawesai. Sosu ane kalabus wesi arunatiyewe, Herot aiwawe awera'iyenati. Serai etiri werese Juda lo lu taune ane ne au luwaruwayei ne tot-eye ape, awera'iyenati.”

¹² Le etiri ape mo tote tepa'asiye su, le Maria lo wesi ma'e fi. Maria meni eime lo, iyape Jon Mak tu naifa

auteiye. Lu taune tomu ne'ese Owane Sitewi ma'e au te'e toweriyei ne ta'uwerai. ¹³ Sосу Pita yo sahe aine ta'aruteye. Sосу wiyawi menitani ta, iyape Roda, yo tosowe ne fi. ¹⁴ Sосу Pita lo peri ahi wanuwe su, le marepi erasi nine'iteye. Serai le yo toso ta'ame. Le si tame iterotiyewe, lu taune werese ma'e eiye, “Wanure, Pita wesi yo nowe ma'e sahe teisiya!” ¹⁵ Lowe le ma'e apou eiye, “Piyete. Ne meremereye a'i henerai.” Sосу menitani ape tame te'eye. Sосу lowe apou te'eye, “Nomo so'oru ta'ama. Pita lo hepene yo sahe teisiya awere?”

¹⁶ Sосу a'i pe Pita yo sahe tame aine ta'aruteye. Lowe yo tosowe su, Pita siyeye. Lowe marepi hepene se su'ariye. ¹⁷ Sосу Pita peri lowe lo au einamiye. Sосу eiye, “Owane Sitewi lai ipari wisere a'i lo kalabus wesi ma'e eimawesai. Le wafei ano ani erauwe. Sосу ane kalabus wesi nowe ma'e heneti.” Sосу le tame eiye, “Fene meni Jems, Jisas lo pa'ise, sосу lu taune Jisas ne umasiteye ape, aiwawe a'i etiri ape mo ne au te'ere.” Sосу le lowe ma'e te'e tepa'asiye su, Pita wesi tere'e ma'e fi.

¹⁸ Sосу esi a'i ai atu siye lu werese hepene se su'ari luwaru a'i irowe. Lowe apou te'e toweriye, “Meni ape Pita, eiwerou ma'e fi awere?” [Ap 5:22-24] ¹⁹ Sосу Herot Pita siyeyei ne nehiteye su, le siye ta'ame. Sосу le ai atu siye lu apou ei toweriye, “Pita eiwerou ma'e irosiya awere?” Sосу lowe so'oru ta'ama. Sосу le ai atu siye lu tere'e tamo ma'e apou eiye, “Fene ai atu siye lu ape mo hene aitiyewe, lowe aine tera'ere.” Sосу Herot, Judia lo pani arunatiyewe, omo Sisaria ma'e fetaneye itori. Poweiye tamo saro irotete.

Herot temeniye.

²⁰ Le omo Tair, omo Saidon lo lu taune werese ne ai peri erasi irowe. Sосу lowe Herot ma'e ta'uwerai. Lowe le peri te'e tiyatiyei ne toteye. Lowe omo pani ape ayei werese Herot lo pani ma'e aniye. Serai lowe meni owane ma'e

peri fere au te'eyei ne toteye. Lowe meni Blastus marepi towafi lowe lo eteye. Meni ape Blastus lai Herot lo wesi au noweinoweiteye.

²¹ Sosu poweiye ta se Herot lu taune ma'e au te'eyei ne ariariyeye ape, le ipari tahe lo'u wisere a'i lo ani asiteye su, le awei meni owane tutawe lo me tuto'u saro onuteye. Sosu le lowe ma'e au te'eteye. ²² Le peri au te'e tepa'asiye su, lu taune werese hare uteyei erasi irowe. “Peri ahi ape god ta lo peri ahi wou ne. Le meni ta lo peri au te'e ta'ame.” ²³ Sosu pereye a'i Herot lai Owane Sitewi ma'e peri luwaru a'i au te'e naruteye. Serai Owane Sitewi lai ipari lo ta hi ma'e eimawesai. Sosu ipari ape i'ere tamo Herot lo tahe ma'e heneraiyei ne au irowe. Serai le temeniye. [Dan 5:20]

²⁴ Lu taune tomu ne'ese lai Owane Sitewi lo peri omo omo tere'e ma'e au te'e fiyariye. [Ais 55:11]

²⁵ Sosu lowesi meni Barnabas, Sol aiwawe wiyawi lowesi lo ta'ane tepa'asiye su, lowesi omo Jerusalem ma'e arunati. Meni Jon Mak lowesi mase fi. [Ap 11:29-30; 15:37]

**Pol Jisas lo peri omo pani tere'e tere'e sahe
au te'e fiyariteye.**

(Aposel 13:1—21:14)

13

Barnabas, Sol Krai lo peri au te'eyei ne eimawesawi.

¹ Lu taune tomu ne'ese, Jisas lo peri umasiteye ape, omo Antiok iroteye. Owane Sitewi lo au te'e siye lu tamo, atuatu siye lu tamo aiwawe a'i iroteye. Iyape lowe lo apou aiwawe a'i, meni ta iyape, Barnabas, meni tere'e iyape Simeon, aiwawe a'i tahe lo iwise a'i ne. Meni Lusius omo Sairini ma'e fai. Meni ta iyape, Manain. Tu le meni owane Herot lo wesi sahe iroteye. Sosu meni, Sol, lu

Owane ape mo, lowe lu taune, Jisas lo yo umasiteye ape, au noweinoweiteye. ² Sosu lowe Owane Sitewi ma'e au te'e wisereye nine'iteye. Lowe Owane Sitewi ne toteye. Lowe ayei siyenamiye aiwawe a'i su, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lowe ma'e te'eye, "Fene lu hesi Barnabas, Sol aiwawe au ariariyere. Lowesi wiyawi ano ape ane lowesi ma'e ta'aneyei ne ariariyeye." [Ap 9:15]

³ Sosu lowe Owane Sitewi ma'e au te'e toweriye, ayei werese amouweye su, lowe lu hesi ape ma'e ereti isawe fuwewe, sosu Owane Sitewi lo wiyawi au ta'aneyei ne eimawesawi. [Ap 6:6]

Lowesi kemere Saiprus ma'e fi.

⁴ Sosu Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i Barnabas, Sol aiwawe, lowesi eimawesawi su, lowesi omo Selusia itori. Omo Selusia henerai su, lowesi omo pani kemere erasi a'i Saiprus ma'e wai se iyatuti. ⁵ Omo Salamis henerai su, lowesi Juda lo ta'uweyei wesi papu wiye. Lowesi Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariteye. Meni Jon Mak le lowesi mase wiyawi lo au pati ta'aneteye. [Ap 12:12; 15:39]

⁶ Lowe lu taune omo Salamis sahe au te'e tepa'asiye su, lowe kemere ma'e toneri. Kemere ma'e toneri su, lowe omo Pafos ma'e henerai. Saro ahe Juda lo au te'e siye meni wawero ta iyape Barjisas. Le yo seni sinariyei au ta'aneteye. ⁷ Meni ape awei meni owane erasi ta iyape Sergius Paulus lowesi nati wafei wou titeye. Meni owane ape marepi wisere a'i toteteye. Sosu meni owane ape lai Barnabas, Sol, ei aniye. Le Owane Sitewi lo peri wanuwe ne toteye. ⁸ Sosu sinariyei meni ape, Barjisas, iyape tere'e Elimas, peri tere'e Grik, te'eye. Le lowesi lo peri te'e einamiyei ne toteye. Le meni owane ape Owane Sitewi lo peri umasiyei wou ta'ama. ⁹ Sosu Sol iyape tere'e Pol Owane Sitewi lo Hepene Wara'i kairefi se sinariyei meni ma'e siye etiteyewe, apou eiye, ¹⁰ "Ne Satan

lo meni eime ne. Ne etiri wisere werese a'i ne airame irosiya. Ne marepi hepene no etiri luwaru a'i wawero a'i papu irosiya. Ne lai Owane Sitewi lo peri areareyei ne totesiya. ¹¹ Owane Sitewi lo ereti se ne ma'e isawe hetesiyei su, le nihe no niso'urowa. Serai poweiye ta se ne mitaiyeyei werese siyerowata.” Pereye a'i nihe lo eiwerou a'i napetuwe. Sosu le meremereye a'i uweiteye. Le meni tere'e ta nehiteye. Sosu meni ape le fara'u yo au atuatutirowa. [Ap 9:8] ¹² Meni owane tutawe ape etiri ape mo siyeye su, le Owane Sitewi ne hepene se su'ariye. Le Meni Owane Pefine ne tote tawesi umasiteye.

Lowesi omo Antiok, pani Pisidia sahe, Jisas lo peri au te'e fiyariteye.

¹³ Sosu a'i pe Pol lu feni tere'e tamo mase omo Pafos arunatiyewe, omo Perga, omo pani Pamfilia sahe wai se iyatuti. Meni Jon Mak, le lowesi arunatiyewe, omo Jerusalem ma'e si tame fi. [Ap 15:38] ¹⁴ Sosu lowesi omo Perga arunati su, lowesi omo Antiok, omo pani Pisidia sahe iroteye ape, iteye. Sosu Owane Sitewi lo nowe se lowesi ta'uweyei wesi wi onuri. ¹⁵ Sosu ta'uweyei wesi lo meni owane ta Moses lo yo peri, Owane Sitewi lo peri, Owane Sitewi lo au te'e siye lu leseye ape, le lu taune ma'e peri au siye te'eye. Lowe peri ape au siye te'e tepa'asiye su, lowe Pol, Barnabas ei aniye, lowesi ma'e apou te'eye, “Kaiyemo mo, fenesi peri wisere a'i tamo irosiya su, fara'u lu taune ma'e au te'ere.” ¹⁶ Sosu Pol sineteye su, ereti lo tesi isawe fuwe apou au te'eye, “Israel lo lu tewi werese, sosu lu tewi tere'e tere'e, fene, Owane Sitewi lo yo peri umasiteye ape, peri ano wanure. ¹⁷ Israel lo lu taune lo Owane Sitewi Pefine a'i, le lu ya'ariyei nomo lo ariariyeye. Lu ya'ariyei nomo lo pani Isip iroteye ape, le lowe werese au noweinoweiteye. Sosu lowe Isip arunati su, Owane

Sitewi lai kairefi erasi lo se pani tere'e sahe heneti. [Kis 1:7; 6:6; 12:51] ¹⁸ Sosu ya'ariyei aite nomo lo, lowe lai Owane Sitewi lo yo peri arisinamiteye su, lowe pani ariye a'i iyu menei lu hesi werese yahowa'i a'i fiyari uweiteye. Lowe yo seni luwaru a'i ironamiteye su, le lowe ne tote i'ane ta'ame. [Nam 14:34; Lo 1:31] ¹⁹ Mo'o su le lu tewi tere'e, omo pani Kenan sahe iroteye ape, lu tewi tere'e ereti feni werese, feni hesi a'i (7) hi ani ararosawi. Sosu omo pani lowe lo lu ya'ariyei nomo lo ma'e auwe. [Lo 7:1; Jos 14:1] ²⁰ Owane Sitewi lai lu tewi ape ma'e iyu menei (450 aiwawe a'i) au noweinoweiteye. Sosu nowe ape i tepa'asiye su, le lu taune ma'e lu owane tere'e tamo au noweinoweiyei ne auwe. Lu Owane tere'e ape mo lai Israel lo lu tewi au noweinoweiteye. Sosu Owane Sitewi lo au te'e siye meni iyape Samuel henerai. [Het 2:16; 1 Sml 3:20] ²¹ Sosu lu taune werese Owane Sitewi ma'e meni owane tutawe ta fa au ne ei toweriye. Sosu Owane Sitewi peri lowe lo wanuwe su, le Sol, Kis lo meni eime, lowe ma'e au noweinoweiyei ne auwe. Sol lai Benjamin lo niyene ma'e fai. Meni owane tutawe ape Israel lo lu taune werese iyu menei lu hesi werese (40) au noweinoweiteye. [1 Sml 8:5,19; 10:20-24] ²² Sosu Owane Sitewi lai Sol hi ani arosawi su, le meni owane tutawe Devit au ariariye henerai. Owane Sitewi lu tewi lo ma'e Devit ne au te'eye. Le apou eiye,

'Ane meni Devit siyeyei ne nehiye. Meni ape Devit Jesi lo meni eime, le marepi ano aiwawe a'i totesiya. Le marepi werese ano umasinamirowa.' *Sng 89:20*

²³ Sosu Devit lo lu tewi Owane Sitewi lai Israel lu taune ma'e meni ta ariariyeye ape, au te'e naneiyeye. Meni ape Israel lo lu taune werese ma'e marepi hepene he'i a'i aurowa. Tu naifa weriyei le peri te'e naneiyei ape au te'eye. Sosu pereye nowe eite se, peri te'e naneiyei ape, wiyeme a'i henerai. [2 Sml 7:12-16] ²⁴ Tu Jisas henerai

ta'ama su, meni ta iyape Jon, le Israel lo lu taune werese ma'e apou te'eye, 'Fene werese yo seni luwaru a'i atati awetore. Sosu fene fara'u sa'i au ani hure.' [Mt 3:1-2]
²⁵ Sosu Jon lo wiyawi ta'ane tepa'asiye su, le apou eiye, 'Piye marepi fene lo ne totesiya awere? Fene ane ne aiwawe piye totesiya awere? Meni ape, fene ninawesiya ape, ane meni ape ta'ama. Le aiyerowa su, ane lowe tahe lo ani erauwata. Le meni erasi a'i ne. Ane meni yahowa'i a'i ne.' [Jo 1:20,27]

²⁶ Kaiyemo mo ano, Abraham lo lu tewi, sosu lu tewi tere'e tere'e, Owane Sitewi ne marepi erasi a'i tote etiteye ape, wanure! Owane Sitewi lai marepi hepene he'i a'i lo peri fene ma'e ausai. ²⁷ Jerusalem lo lu taune werese, lu owane lowe lo aiwawe a'i Jisas ne so'oru ta'ama. Ahowa, lowe meni ape temeniyeyei ne te'eye su, lowe Owane Sitewi au te'e siye lu lo peri wiyeme a'i wanu ta'ame. Peri ape lowe nowe amou se siye te'eteye ape, siye te'eteye. ²⁸ Lowe Jisas yo seni luwaru a'i ta siye ta'ame. Ahowa, lowe meni Pailat ma'e apou te'e toweriye. 'Ne meni ape fa aine tera'ere.' [Mt 27:22-23] ²⁹ Lowe meni eite aine tera'eye su, peri werese ape, Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese tu naifa leseye ape, wiyeme a'i henerai. Etiri werese henerai tepa'asiye su, lowe Jisas me tape'i hene ani itorai, fisiye yo papu fu arowe. [Mt 27:59-60] ³⁰ Ahowa, Owane Sitewi lai Jisas si tame ta'ane norohuwe hene aniye. ³¹ Nowe mi mi tomu ne'ese, le lu disaipel lo ma'e henerai. Lowe lai le siyeteye. Lu disaipel lo ape pani Galili arunatiyewe, omo Jerusalem ma'e henerai. Lu disaipel lo werese ape, lowe Israel lo lu taune ma'e au te'e fiyariye. [Ap 1:3,8] ³² Notosi fene ma'e peri heneruwe wisere a'i au te'esiya. Peri heneruwe wisere a'i ape apou aiwawe a'i te'eye, 'Owane Sitewi lai tu naifa ya'ariyei nomo lo ma'e peri lo au te'e naneiyeye. ³³ Owane Sitewi lai Jisas si tame ta'ane norohuwe

hene aniye su, Owane Sitewi lai peri lo wiyeme a'i au iro henerai. Ya'ariyei lu feni nomo lo peri te'e naneiyei wiyeme a'i aniye.' Tu naifa weriyei Devit one towe Buk Song nemeroru apou leseye,

'Ne eimane ano, pereye ane tai wiyeme a'i no henerai.' *Sng 2:7*

³⁴ Owane Sitewi lai Jisas si tame ta'ane norohuwe hene aniye su, tahe pa'are lo uwaserowata. Tu naifa weriyei lowe le ne apou leseye,

'Tu naifa ane meni Devit ma'e peri tomu ne'ese te'e naneiyei auwe. Serai ane fene ma'e peri pefine aiwawe wisere a'i ano aurowa.' *Ais 55:3*

³⁵ One towe tere'e sahe meni ta apou leseye,

'Ne meni eime pefine a'i no uwaserowata.' *Sng 16:10*

³⁶ Sosu Devit Owane Sitewi lo wiyawi ta'ane tepa'asiye su, le temeniyeye. Lowe tahe pa'are lo fisiye yo papu fu arowe. Sosu tahe pa'are lo uwaseye. ³⁷ Ahowa, meni ape Jisas, Owane Sitewi lai si tame ta'ane norohuwe hene aniye ape, tahe pa'are lo uwaseye ta'ame. ³⁸ Serai kaiyemo mo ano, peri ano wanure! Meni ape, Jisas, yo seni luwaru werese fara'u a'i au ani sasari pamowerowawe, sosu yo seni luwaru a'i tote i'ananamirowa. Notosi peri ape fene ma'e au te'esiya. ³⁹ Meni ape se, lu taune werese Jisas ne tote tawesi umasiye ape, Owane Sitewi lai yo seni luwaru werese a'i lowe lo au ta'ane sasari pamoweye. Tu naifa Owane Sitewi lai yo peri lo, Moses ma'e auwe ape, yo peri ape yo seni luwaru a'i au ani sasari pamowerowata. [Ro 10:4] ⁴⁰ Sosu Weiyai! Fene Owane Sitewi lo au te'e siye lu lo peri wanu etire. Fene peri lowe lo wanu ta'ame su, etiri ape mo fene ma'e henerairowa. Lowe apou leseye,

⁴¹ 'Wanure! Fene, Owane Sitewi ma'e te'e naruwe ape, hepene se su'ariye irore. Sosu fene temeniyerowa. Nowe fene lo ane lai wiyawi erasi ta'anerowa. Fene

wiyawi erasi ape siyeyei su, fene hepene se erasi a'i su'ariye irorowa. Meni ta etiri ape fene ma'e au te'eyei su, fene wiyawi ape tote tawesirowata.'

Hab 1:5

Owane Sitewi lo au te'e siye lu apou leseye."

⁴² Sosu a'i pe peri lowesi lo peri tepa'asiye su, lowesi ta'uweyeyi wesi arunati. Ta'uweyeyi wesi arunati su, lu taune tamo lowesi ma'e apou te'eye, "Fenesi peri ape nowe amou se nowe me'iyeyi su si tame au te'erowa." ⁴³ Lu taune ta'uweyeyi wesi arunati su, lu owane tamo lu tewi tere'e tamo, Juda lo yo peri umasiteye ape, lowesi ma'e mo'o umasiti. Lowesi lowe ma'e apou te'eye, "Fene Owane Sitewi lo ferafereiyeyi tote tawesi umasire."

Pol nowe amou to'uresi se lu taune ma'e au te'e fiyariye.

⁴⁴ Sosu lo nowe amou mo'o su lu taune werese ta'uweyeyi wesi ma'e Owane Sitewi lo peri wanuwei ne ta'uwerai.

⁴⁵ Ahowa, Juda lo lu owane lu taune werese siyeyeyi su, lowesi ma'e marepi kororu a'i iroteye. Lowe Pol lo peri ne te'e naruteye. Lowe le ne peri luwaru a'i te'e naruteye.

⁴⁶ Sosu Pol, Barnabas aiwawe a'i lowesi lowe ma'e itiya'u peri kairefi a'i se apou te'eye, "Tutawe nomo fene ma'e, Juda lo yo peri umasisiya ape, Jisas lo peri au te'eye. Ahowa, fene peri ape wanu tote tawesi ta'ame su, serai fene apou totesiya, 'Nomo lu yahowa'i a'i ne. Nomo marepi hepene he'i a'i mi mi pasi pasi anirowata.' Fene le ne tote tawesi ta'ame. Serai, nomo a'i lai lu tewi tere'e ma'e au te'e fiyariyeyi. [Ap 3:26; 18:6] ⁴⁷ Owane Sitewi lai nomo ma'e peri kairefi a'i apou au te'eye,

'Ane fene ma'e lu tewi tere'e ma'e mi erasi wou tewi mitaiyeyeyi ne ariariyeyeyi. Fene peri heneruwe omo omo werese sahe au te'e fiyarirowa. Lowe peri ano wanuwei su, ane lowe ma'e marepi hepene he'i

a'i aurowa. Serai nomo a'i lai lu tewi tere'e ma'e marepi hepene he'i a'i au te'e fiyariye.' *Ais 49:6* Peri ape Owane Sitewi lai kairefi se nomo ma'e au te'eye.”

⁴⁸ Sosu a'i pe lu tewi tere'e Jisas lo peri wanuwe su, lowe marepi erasi a'i wisereye nine'iteye. Lowe Meni Owane Pefine a'i lo peri ape ne te'e ani arowenamiteye. Sosu lu taune werese, Owane Sitewi lai marepi hepene he'i a'i auwei ne ariariyeye ape, lowe Jisas ne tote tawesi umasiteye.

⁴⁹ Meni Owane Pefine a'i lo peri heneruwe wisere a'i omo omo werese ma'e au te'e fiyariye. ⁵⁰ Ahowa, Juda lo lu owane tamo, lowe taune owane iyape se, Moses lo yo peri umasiteye ape, lu erasi, iyape se, lowe ma'e peri morose iroteye. Serai lowe Pol, Barnabas lowesi ma'e au luwaruweyi ne toteye. Sosu lowe omo towafi lowe lo lowesi hene na'ari arosawi. ⁵¹ Sosu a'i pe lowesi omo arunati su, lowesi lowe lo oro'oru werese sasari arosawi. Lowesi oro'oru sasari arosawi su, lowesi lu taune werese ma'e, Owane Sitewi lai lowe me'iyeni atati arunati ape, atuatuwe. Sosu lowesi omo Aikoniam ma'e fi. [*Mt 10:14; Ap 18:6*] ⁵² Sosu Jisas lo lu feni werese lowe Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i marepi hepene papu teme'eriye. Lowe marepi erasi wisereye nine'iteye.

14

Pol, Barnabas aiwawe omo Aikoniam ma'e fi.

¹ Sosu a'i pe lowesi omo Aikoniam ma'e henerai su, lowesi Juda lo ta'uweyi wesi ma'e wiye. Lowesi peri kairefi se au te'eteye su, lu taune tomu ne'ese Jisas ne tote tawesiteye. Juda lo lu taune tamo, lu tewi tere'e lo lu taune aiwawe a'i, Jisas lo peri umasiye. ² Sosu Juda lo lu taune tamo, Jisas lo peri umasi ta'ame ape, lowe lu taune tewi tere'e ma'e peri morose a'i au te'eteye.

Lowe marepi lu tewi lo ma'e afofo a'i iroteye. ³ Sosu Pol, Barnabas aiwawe a'i, poweiye tomu ne'ese saro iroteye. Lowesi Meni Owane Pefine a'i ne, lu taune ma'e au te'e wisereyeye ape, peri kairefi a'i au te'eteye. Lowesi peri lo au te'eteye su, Owane Sitewi lai kairefi lo lowesi ma'e auwe. Sosu lowesi wiyawi erasi pefine a'i ta'aneteye. [Mk 16:20; Hi 2:4] ⁴ Sosu omo ape sahe lu taune werese marepi hesiyei toteye. Lu taune tamo Juda lo yo peri umasiteye. Sosu lu taune tere'e tamo Jisas lo marepi umasiteye.

⁵ Sosu a'i pe lu tewi tere'e tamo Juda lo lu tewi tamo lowe werese ta'uwerai. Sosu lowe meni owane lowe lo marepi ta'i a'i toteteye. Lowe lai lowesi au luwaruwayei ne toterowa. Lowe lai lowesi ma'e tapiye se fusawiyei ne toterowa. [Ap 14:19] ⁶ Sosu lu aposel peri ape ne wanuwe su, lowesi pani Likonia ma'e iteroti. Omo pani Listra, omo pani Derbe sahe iteroti. Pani lo ma'e aiwawe iteroti. ⁷ Omo ape mo sahe lowesi lu taune ma'e peri heneruwe wisere a'i au te'e fiyariteye.

Lowesi Listra, Derbe sahe Krai lo peri au te'e fiyariteye.

⁸ Lowesi omo Listra ma'e henerai su, lowesi meni ta lowe afofo a'i siyeye. Mai le auteiye su, meni ape lo lowe afofo a'i iroteye. Le mi mi weryei uweite ta'ame. ⁹ Sosu meni ape Pol lo peri wanuwe su, le marepi lo, Owane Sitewi lai lowe afofo a'i au ta'ane fara'uweye ape, tote tawesiye. Sosu Pol tote tawesiye lo siye so'oruweteye su, le meni ape siye etiye, le ma'e eiye, ¹⁰ Ane ne ma'e eiye, "Sinere!" Sosu meni ape peri wanuwe su, le witane a'i sine tei uweiteye. ¹¹ Sosu lu taune werese etiri ape siyeye su, lowe Likonia lo peri se apou hareye, "Siyete! God nomo lo ape mo, meni ta wou heneraiyewe, nomo ma'e itorai." [Ap 28:6] ¹² Lowe Barnabas iyape apou eiye, Sus. Sosu Pol peri erasi au te'eteye su, lowe iyape apou eiye, au

te'e siye ipari Hermes.* ¹³ God wawero a'i, Sus lo wesi, omo nowe ma'e iroteye. Sosu Sus lo au heseyei meni owane lai fe bulmakau tamo me su tamo se, lowe lo ta'aneyeye ape, le etiri ape mo omo nepawe ma'e funarai. Le, lu taune werese aiwawe a'i, lowe fe bulmakau ape lowesi ma'e aine tera'e au heseyei ne toteye.

¹⁴ Sosu lowesi etiri ape ne wanuwe su, serai lowesi ipari tahe towafi lowesi lo ani erauwiye. Lowe lu taune ponei a'i sine iterotiyewe apou hareye, ¹⁵ “Lu werese, fene piye irosiya awere? Notosi god ta ta'ama. Notosi lu yahowa'i a'i ne. Fene aiwawe a'i ne. Notosi Owane Sitewi lo peri heneruwe wisere a'i fene ma'e au te'eyei ne fai. Fene werese etiri yahowa'i ape atati arosawire. Fene Owane Sitewi lo marepi ma'e atati tote umasire. Owane Sitewi, mi mi pasi pasi weriyei irosiya ape, le lai etiri werese ape mo ta'aneyeye. Etiri werese ni'arawe hire ma'e Owane Sitewi lai ta'aneyeye. Etiri werese, awei sahe irosiya ape mo, Owane Sitewi lai ta'aneyeye. Etiri werese, sa'i papu irosiya ape mo, Owane Sitewi a'i lai ta'aneyeye. [Sng 146:6; Ap 10:26] ¹⁶ Tu naifa weriyei le lu taune werese marepi towafi lowe lo au iro umasiteye. [Ap 17:30] ¹⁷ Le mi mi weriyei lu taune werese ma'e topo le ne au te'e atuatumamisiya. Le etiri tomu ne'ese lu taune ne au ta'ananamiteye. Le sa'i fene ma'e hi awei sahe ausai. Le etiri werese, ta'aneyei awei irosiya ape, perati wiyei ne au iroteye. Le lu feni werese ma'e ayei tomu ne'ese auteye. Le marepi hepene lowe lo au fetaneye wisereyesiya. Serai lowe Owane Sitewi ne siye so'oruweteye.” [Jer 5:24] ¹⁸ Sosu lowesi peri te'e tepa'asiye su, lowe lai lowesi ma'e fe lo'u ta au heseyei ne toteye.

* 14:12: 12 Lu taune, omo pani Grik sahe iroteye ape, lowe god wawero tomu ne'ese ne au te'e nine'iteye. God Sus ne, lowe apou toteye, god ape god tutawe pefine a'i nomo lo ne. Sosu Hermes, le god ta, peri ta lu taune ma'e au te'esai.

Lowesi apou eiye, “Piyete, fene notosi ma'e fe lo'u owe ape au hesere!”

¹⁹ Sosu Juda lo lu tamo, Antiok ma'e fai ape mo, Aikoniam aiwawe ma'e fai ape, lowe lai lu taune werese ma'e marepi te'e tatai aniyei ne toteteye. Lowe Pol tapiye se fusawiyewe, lowe omo nowe ma'e hene ani ni'ariye arosai. Lowe apou toteye, “Pol temeniyeye.” [Ap 17:13; 2 Ko 11:25] ²⁰ Lowe omo nowe ma'e arunati su, lu feni lo Pol ma'e ta'uwerai. Pol sineteyewe, omo papu si tame wiye. Nowe mo'o su, Pol, Barnabas aiwawe lowesi Listra arunati su, omo Derbe ma'e fi.

Barnabas, sosu Pol lowesi omo Antiok ma'e si tame fi.

²¹ Sosu a'i pe lowesi omo Derbe ma'e henerai su, lowesi lu taune tomu ne'ese ma'e Jisas lo peri heneruwe wisere a'i au te'e fiyariteye. Lu taune tomu ne'ese a'i Jisas lo peri wanu tote tawesi umasiteye. Sosu lowesi omo Listra ma'e si tame fi. Sosu omo Listra arunati su, omo Aikoniam ma'e heneri. Sosu omo Aikoniam arunati su, omo Antiok ma'e heneri. Omo Antiok pani Pisidia sahe iroteye. ²² Omo ape mo sahe lowesi lu taune werese lo marepi au te'e kairefiyeteye. Lowesi apou te'eye, “Fene Jisas lo marepi tote tawesite. Nomo werese Owane Sitewi lo marepi umasisiya su, etiri luwaru tomu ne'ese a'i nomo aiwawe henerairowa. Serai fene werese Jisas lo marepi tote tawesi umasite.” [Ap 15:32; 1 Te 3:3] ²³ Sosu lowesi lu owane tamo Jisas lo marepi tote tawesiye ape, ariariyeye. Omo omo ape mo sahe, lu ape mo lu taune Meni Owane Pefine lo marepi tote umasiteye ape, au noweinoweiteye. Lowe Owane Sitewi ma'e au te'e toweri tiyatiteye. Sosu lowe ayei siyenamiteye. Sosu Pol, Barnabas lowesi lu ape mo Owane Sitewi ma'e apou au te'eteye, “Owane Sitewi ne fara'u lu eite mo au noweinoweinamite.”

²⁴ Sosu lowesi omo ape mo arunati su, lowesi pani Pisidia awera'iyenatiyewe, omo Pamfilia ma'e heneri.

²⁵ Sosu lowesi lu taune werese ma'e, omo Perga sahe iroteye ape, au te'e fiyari tepa'asiye su, lowesi omo Atalia ma'e itori. ²⁶ Sosu lowesi omo Atalia arunati su, lowesi wai se omo Antiok ma'e pani Siria sahe, si tame iyatu toneri. Tu naifa omo ape sahe Jisas lo lu feni, Pol, Barnabas ereti hire hetesiyewe, Owane Sitewi lo kairefi se eimawesawi. Nowe ape se lowesi wiyawi lowesi lo ta'ane tepa'asiye. [Ap 13:1-2]

²⁷ Omo Antiok henerai su, lowesi lu taune werese, Jisas lo peri umasiteye ape, te'e ta'uwe aniyeye. Sosu lowesi lowe ma'e Owane Sitewi lo etiri werese, ta'aneye ape, au te'e areiyeteye. Lowesi lowe ma'e au te'eye, Owane Sitewi lai lu taune tewi tere'e tomu ne'ese hene aniyeye. Serai lu taune tomu ne'ese Owane Sitewi lo marepi tote tawesi umasiteye. [Ap 15:4,12] ²⁸ Sosu lowesi nowe tomu ne'ese lu taune ape mo aiwawe iroteye. Sosu lowesi nowe yame tomu ne'ese a'i lu taune, Jisas lo marepi tote umasinamiteye ape, mase ironamiteye.

15

Lu taune tomu omo Jerusalem ma'e ta'uwerai.

¹ Lu tamo pani Judia arunatiyewe, omo Antiok ma'e henerai. Lowe lu taune tewi tere'e he'i a'i, Jisas lo marepi umasiteye ape, lowe ma'e apou au te'e atuututeye, “Tu fene werese Juda lo marepi pefine a'i umasiteye. Fene Moses lo yo peri tote umasiteye. Moses aiwawe au te'eteye. Fene Moses lo marepi, tahe touwei ape, umasi ta'ame su, fene marepi hepene he'i a'i anirowata.” [Ga 5:2] ² Sosu Pol, Barnabas aiwawe, lowe ma'e ai peri erasi te'e tiyatiteye. Sosu lu feni tamo, omo Antiok iroteye ape, lowesi omo Jerusalem ma'e eimawesawi. Lowesi Aposel werese ape mo ma'e, lu owane tere'e tamo aiwawe a'i, peri

te'e tiyatiyei ne fi. Lu tamo tere'e lowesi aiwawe a'i fi. [Ga 2:1]

³ Lu taune tamo, Jisas lo peri umasiye ape, ma'aru etiri tamo lowesi ma'e auwewe, omo Jerusalem ma'e eimawesawi. Sosu lowesi omo ape arunatiyewe fi su, omo pani Fonisia, omo pani Samaria awera'iyenatiyewe iteye. Sosu lowesi lu taune werese, Jisas lo peri umasiteye ape ma'e, au te'e fiyariteye. Lowesi apou au te'eye, "Lu taune tewi tere'e ape mo Jisas lo peri umasiteye." Lowe wanuwe su, lowe marepi wisereye nine'iteye. ⁴ Sosu lowesi omo Jerusalem ma'e henerai su, lu taune werese, Kraiss lo peri umasiteye ape, sosu Jisas lo lu aposel, sosu ya'ariyei lu owane tamo, lowesi ma'e eriteye. Sosu lowesi etiri werese, Owane Sitewi lai, ta'aneteye ape, au te'eteye. [Ap 14:27]

⁵ Sosu a'i pe lu Farisi tamo, Jisas lo peri umasiteye ape, lowe ponei sahe sine teiteyewe apou te'eye, "Lu taune tewi tere'e werese ne, lowe tu Juda lo marepi aiwawe a'i anirowa. Sosu lowe tahe tewi toure. Sosu lowe Moses lo yo peri umasite. Lowe Juda lo marepi werese umasiyei su, Owane Sitewi lai marepi hepene he'i a'i lowe ma'e aurowa."

⁶ Jisas lo lu aposel, sosu ya'ariyei lu owane tamo etiri ape ne te'eyei ne ta'uwerai. ⁷ Lowe werese apou te'e tiyatiteye. Peri te'e tiyati tepa'asiye su, Pita lowe ponei sahe sineteyewe, lu taune werese ma'e apou au te'eye, "Kaiyemo mo ano, etiri ape mo fene wanu so'oruwesiyal Tu naifa Owane Sitewi lai ane ma'e apou eiye, 'Ne lu taune tere'e tere'e ma'e peri ano au te'e fiyariye.' Lowe Owane Sitewi lo peri wanuwe su, le lowe ma'e marepi hepene he'i a'i aurowa. [Ap 10:1-43] ⁸ Owane Sitewi lai lu taune werese lo marepi papu siyesiya. Lu taune tewi tere'e ape mo Jisas lo peri umasiye su, le Hepene Wara'i a'i lo marepi lowe ma'e au eimawesai. Nomo aiwawe a'i Hepene

Wara'i a'i lo aniye. [Ap 10:44; 11:15] ⁹ Owane Sitewi lai lu taune werese aiwawe a'i siyesiya. Lowe Jisas lo peri tote tawesiteye su, le marepi lowe lo au iro wara'iyeye. ¹⁰ Serai fene piyene Owane Sitewi lo marepi ne au luwaruwe tote etisiya awere? Fene lu taune tewi tere'e ape mo ma'e marepi orese erasi a'i au fuwe. Tu naifa ya'ariyei nomo lo werese marepi orese erasi a'i apou ape irorowata. Fene piyene marepi orese a'i ape lowe ma'e auwe awere? [Mt 11:30; Ga 3:10] ¹¹ Ahowa! Nomo apou tote tawesiye, Owane Sitewi lai nomo werese marepi hepene he'i a'i aurowa. Lu taune tewi ape mo aiwawe a'i aurowa." [Ga 2:16; Ef 2:5-8]

¹² Sosu lu taune werese, wesi ape ta'uwerai ape, peri lowesi lo wanuwe su, lowe te'e ta'ama. Lowe werese Pol, Barnabas lo peri wanu etiyeye. Sosu lowesi wiyawi erasi pefine a'i, Owane Sitewi lu tewi tere'e ma'e iroteye ape, lowesi lowe ma'e au te'e areiyeteye. ¹³ Lowesi peri lowesi lo te'e tepa'asiye su, Jems apou eiye, "Kaiyemo mo peri ano wanure. [Ga 2:9] ¹⁴ Saimon nomo ma'e apou te'e tepa'asiye, nowe tu naifa Owane Sitewi lai lu taune tewi tere'e werese ne marepi erasi a'i tote wawesiyenamiteye. Lu taune ape mo, le ne tote tawesiye ape, le lu feni pefine a'i lo au iro henerai. ¹⁵ Owane Sitewi lo au te'e siye lu ape mo apou aiwawe a'i te'eye. Lowe Owane Sitewi lo one towe sahe apou leseye.

¹⁶ 'Etiri ape mo henerai tepa'asiyei su, ane lai si tame aiyerowa. Ya'ariyei nomo lo Devit lo lu tewi werese Owane Sitewi ne me'iyeni ma'e atati arunati. Ane si tame aiyeyei su, ane lowe werese te'e ta'uwe anirowa.

¹⁷ Serai lowe iyape ano ne tame tote tawesi umasirowa su, lu taune tewi tere'e tere'e, omo omo werese iroteye ape, lowe Meni Owane Pefine a'i siye nehirowa. Sosu lu tewi tere'e werese ane ne tote tawesi

umasiyei ape, ane lowe werese lu feni pefine a'i ano au iro henerairowa. Ane Meni Owane Pefine a'i apou te'esiya.

¹⁸ Nowe tu naifa weriyei etiri ape mo lu taune werese siye so'oruwe tepa'asiye.' *Amo 9:11-12*

¹⁹ Serai marepi ano apou totesiya. Lu taune tewi tere'e, Owane Sitewi ne tote tawesi umasisiya ape, nomo Juda lo marepi orese a'i lowe ma'e owe ape fute. ²⁰ Ahowa, nomo lowe ma'e one towe ta leseyei. Nomo lowe ma'e apou te'eyei, "Fene fe lo'u god wawero ma'e au heseye ape, owe ape ene are. Fene tafa'e yo seni luwaru a'i owe ape irote. Fene ayei tamo, wafei se awiwe temeniyesiya ape, owe ape ene are. Sosu fene fisa'i werese owe ape ene are. [*Kis 34:15-17; Wkp 17:10-16*]" ²¹ Lu tamo nowe tomu ne'ese Moses lo yo peri omo omo werese a'i au te'eteye. Nowe amou se lowe Moses lo yo peri ta'uweyei wesi sahe au siye te'eteye. Serai lu taune ape mo etiri apou ape mo irorowata."

Lowe one towe ta lu tewi tere'e ma'e lese ausawi.

²² Sosu a'i pe lu aposel werese ape mo, ya'ariyei lu owane tamo, sosu lu taune tere'e werese, Jisas lo peri umasiteye ape, aiwawe a'i, lowe lu tamo ariariyeye. Lowe lai lu ape mo Pol, Barnabas mase omo Antiok ma'e eimawesawi. Lowe lu hesi Judas iyape tere'e Barsabas, Sailas aiwawe a'i ariariyeye. Lu taune werese lowesi ne marepi erasi a'i tote wisereyeye. ²³ Lowe one towe lowe mase lese ausawi. Lowe apou leseye,

"Nomo, Jisas lo lu aposel pefine a'i, sosu ya'ariyei lu owane tamo, Jisas lo marepi tote umasiteye ape, lowe kaiyemo mo nomo lo, nomo lu taune, Moses lo yo peri umasiteye ape, omo Antiok, omo Siria, omo Silisia ma'e fai. Nomo fene ma'e eritesiya.

²⁴ Nomo, lu tamo fene ma'e peri ta au te'eteye ape, apou wanuwe. Lowe fene ma'e au luwaruwesiya. Nomo

lai lowe fene ma'e eimawesawi ta'ame. Lowe marepi fene lo au luwaruweyei ne toteye. ²⁵ Sosu, nomo werese ta'uweraiyewe, peri ape ne te'e tiyatiteye. Serai nomo lu tamo kaiyemo Pol, Barnabas mase fene ma'e eimawesawi. ²⁶ Lu hesi ape Jisas lo peri au te'e fiyariteye su, lu tomu ne'ese lowesi ma'e au luwaruweye. Lu tamo temeniyeye. ²⁷ Serai nomo lu hesi Judas, Sailas aiwawe fene ma'e eimawesawi. Lowesi fene ma'e one towe ape peri au siye te'eyei ne eimawesawi. ²⁸ Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i nomo ma'e apou te'eye, 'Nomo fene ma'e marepi orese a'i aurowata.' Nomo apou totesiya. Fene etiri tamo pei irote. [Mt 23:4] ²⁹ 'Fene god wawero lo ayei tewi a'i, au heseye ape, owe ape ene are. Fisa'i werese owe ape ene are. Fe lo'u werese awiwe wafei se temeniyesiya ape, owe ape ene are. Fene tafa'e yo seni werese owe ape irote. Fene etiri eite amouweteyei su, marepi fene lo wisere a'i heneraiyei. Peri eite papera.

Owane Sitewi lai fene noweinoweinamiteyei.' ”

³⁰ Sosu a'i pe lowe lu hesiyo hesiyo ape mo eimawesawiyewe, lowe omo Antiok ma'e itori. Lowe lu taune werese, Jisas lo marepi umasiteye ape, ei ta'uwe aniye. Sosu lowe one towe eite lowe ma'e auwe. ³¹ Sosu lu taune one towe ape aniye su, lowe siye te'eye. Lowe peri ape ne wanu tote wisereye nine'iteye. ³² Lu hesi ape Judas, Sailas Owane Sitewi lo au te'e siye lu, lowesi lowe ma'e peri wisere a'i au te'eteye. Lowesi marepi lowe lo au kairefiyeteye. ³³ Nowe ne'ese lowe lu taune ape mo saro iroteye. Mo'o su lu taune werese lu hesi ma'e au te'e wisereyeyewe, lowesi omo towafi lowesi lo si tame eimawesawi. ³⁴ {Ahowa, marepi lo umasiyei su, meni

Sailas saro ahe iroteye.}* ³⁵ Ahowa, Pol, Barnabas lowesi omo Antiok saro iroteye. Lowesi lu taune tomu ne'ese mase Owane Sitewi lo marepi au te'e atuatuteye. Sosu Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariteye.

Pol, Barnabas ai peri te'e tiyatiteye.

³⁶ Mo'o su, Pol lai Barnabas ma'e apou eiye, “Notosi omo tere'e tere'e wiyawi notosi lo tu Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariye ape ma'e, si tame iyei. Lu taune werese ape mo fara'u a'i irosiya awere?” ³⁷ Ahowa, Barnabas itiya'u eiye, “Ei. Notosi si iyei. Notosi meni Jon Mak, nomo aiwawe iyei.” [Ap 12:12,25] ³⁸ Ahowa, Pol apou toteye, “Ahowa, meni ape notosi mase irowata. Meni eite omo Pamfilia sahe atoweiyee iteroti. Le wiyawi notosi lo einamiye.” [Ap 13:13; Kl 4:10] ³⁹ Serai lowesi ai peri erasi te'e tiyatiye. Sosu lowesi omo tere'e tere'e fiyariti. Barnabas lai, Jon Mak kemere Saiprus ma'e wai se heneti. ⁴⁰ Pol lai meni Sailas henetiyewe, omo Antiok arunatiyewe fi. Lu taune Jisas lo marepi umasiteye ape apou eiye, “Meni Owane Pefine lai fenesi mase aiwawe irotorowa.” ⁴¹ Sosu lowesi omo pani Siria, omo pani Silisia ma'e Jisas lo peri heneruwe wisere a'i au te'e fiyariyei ne fi su, lowesi lu taune werese Jisas lo marepi umasiteye ape, lowe ma'e au te'e atuatuteye.

16

Timoti lai Pol, sosu Sailas mase fi.

¹ Sosu a'i pe Pol omo Derbe ma'e peri au te'eyei ne fi. Lowesi omo ape arunati su, lowesi omo Listra ma'e

* 15:34: 34 Peri eite yaru “{”, sosu “}” hesi ponei sahe irosiya ape, peri eite piye meni lai leseye awere? Lu so'oru se tamo lowe so'oru ta'ama. Ya'ariyei one towe tomu tamo sahe peri eite iro te ta'ame. One towe tere'e tamo sahe peri eite iroteye.

henerai. Meni ta iyape Timoti Jisas lo peri umasiteye ape, saro ahe iroteye. Timoti lo mai Juda lo lu tewi ma'e fai. Menitani ape Jisas lo marepi umasiteye. Timoti lo aite pani Grik ma'e fai. [Ap 14:6; 2 Ti 1:5] ² Jisas lo lu taune omo Listra, omo Aikoniam iroteye ape, lowe le ne peri wisere a'i toteye. [Fl 2:19-22] ³ Sosu Pol apou toteye, “Meni ape Timoti, notosi mase aiwawe iyei. Ane Juda lo lu taune werese Timoti lo peri wanuwei ne totesiya.” Juda lo lu taune omo ape saro iroteye ape, lowe Timoti lo tai, omo pani Grik ma'e fai ape, so'oruweteye. Lowe Timoti, Juda lo lu feni ta'ama ape, so'oruweye, serai Pol Timoti lo tahe mene'e se touwe. Lu Juda le ne marepi wisere a'i toteye. ⁴ Sosu lowe omo tere'e tere'e ma'e fi. Lowe lu taune ma'e one towe ape au te'e fiyariteye. One towe ape Aposel werese ape mo, lu owane ape mo omo Jerusalem sahe leseye. Lowe apou te'eteye, “Fene werese peri ape umasinamite.” [Ap 15:23-29] ⁵ Sosu lowe, lu taune Jisas lo peri umasiye ape, lo marepi au kairefiyeteye. Sosu mi mi werese lu taune tomu ne'ese Jisas lo peri umasiteye.

Pol meni Masedonia sahe suwou hamehameyei wou siyeye.

⁶ Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lowe ma'e te'eye, “Fene pani Esia ma'e owe ape ire.” Serai Pol lu hesi mase omo pani Frigia, omo pani Galesia ma'e fiyariti. [Ap 18:23] ⁷ Lowe omo pani Misia lo atahe a'i henerai su, lowe omo pani Bitinia ma'e iyei ne toteye. Ahowa, Jisas lo Hepene Wara'i a'i lowe ma'e einamiye. ⁸ Sosu lowe omo pani Misia awera'iyenati su, lowe omo Troas ma'e henerai. ⁹ Sosu pasi su, Pol suwou peri ta siyeye. Le apou siyeteye, meni ta'i, omo pani Masedonia ma'e iroteye ape, le ma'e ei aniye. Meni ape apou eiye, “Ne omo pani Masedonia ma'e aiyere. Nomo ne au pati ferafereite.” ¹⁰ Sosu Pol suwou peri siye tepa'asiye su, pereye a'i lowe etiri werese lowe lo

ta'uweye. Owane Sitewi lai nomo ma'e apou eiye, "Owane Sitewi lai nomo omo pani Masedonia ma'e ei aniye. Nomo Owane Sitewi lo peri au te'eyei ne."

Menitani ta, Lidia, Jisas ne tote umasiteye.

¹¹ Sosu a'i pe nomo omo Troas arunati su, nomo wai se kemere Samotres. Nowe mo'o su, nomo kemere Samotres arunatiyewe, omo Neapolis ma'e henerai. ¹² Omo Neapolis arunatiyewe, nomo omo Filipai henerai. Omo Filipai Rom lo meni owane au noweinoweiteye. Omo ape pani Masedonia sahe erasi a'i ne. Omo ape sahe nomo nowe poweiyeye mi tamo iroteye. ¹³ Nowe amou se, nomo omo nowe ma'e sa'i mai tewiye ma'e fi. Nomo awei tewi ta, nomo lu taune Owane Sitewi ma'e peri au te'eteye ape, siye nehiyei ne fi. Henerai su, nomo awei tewi ape sahe onuteye. Taune tamo awei tewi sahe, ta'uwerai ape, nomo lowe ma'e peri onu te'e tiyatiteye. ¹⁴ Menitani ta iyape Lidia, omo Taiataira ma'e fai ape, le Pol lo peri wanuteye. Menitani ape lo wiyawi apou wou a'i ne ipari tahe nere'awe a'i eteteye. Le Owane Sitewi lo marepi tote umasiye. Sosu le Pol lo peri wanuwe su, Meni Owane Pefine lai marepi lo ma'e au te'eye. ¹⁵ Sosu le lu taune tewi lo Jisas lo peri wanu tote tawesi umasiteye su, nomo lowe ma'e sa'i au huwe. Lowe sa'i ani hu tepa'asiye su, le lowe ma'e apou eiye, "Fene ane Meni Owane Pefine a'i lo peri umasiteye ape ne, totesiya su, fene wesi ano aiyere." Nomo peri kairefi a'i lo wanuwe su, nomo wesi lo ma'e fi.

Lu tamo Pol, Sailas aiwawe a'i kalabus fu aroweye.

¹⁶ Nowe ta se nomo pani tewi ma'e, Owane Sitewi ma'e te'e tiyatiteyei ne fi su, nomo wiyawi yahowa'i a'i menitani ta siyeye. Menitani ape sepei luwaru a'i papu iroteye. Sepei luwaru a'i ape menitani ape ma'e au so'oruweteye. Etiri werese, mo'o henerairowa ape,

menitani ma'e siye so'oru areiyeteye. Meni owane lo ape, ma'aru tomu ne'ese aniteye. ¹⁷ Menitani ape Pol, nomo aiwawe, umasiteye. Le apou hareye, “Lu ape mo Owane Sitewi Pefine lo wiyawi ta'ane siye lu. Lowe fene ma'e Owane Sitewi lo marepi lu taune werese ma'e marepi hepene he'i a'i auwe ape, au te'esiya.” [Mk 1:24] ¹⁸ Menitani ape poweiye mi tomu ne'ese apou aiwawe uteye. Sosu Pol marepi topo lo luwaru a'i toteye su, le atati siye etiteye. Sepei luwaru a'i ma'e apou eiye, “Sepei, Jisas lo kairefi se, ne menitani eite arunatire.” Sosu pereye a'i sepei luwaru a'i ape arunatiyewe fi.

¹⁹ Menitani lo lu owane siyeye su, lowe ai marepi erasi toteye. Sepei luwaru a'i arunatiyewe fi su, lowe menitani ape se ma'aru tomu ne'ese ta'ame aniyei. Sosu lowe Pol, Sailas aiwawe ereti anite tawesiyewe, ta'uweyei pani sahe ni'ariyewe, Rom lo lu owane ma'e heneti. ²⁰ Lu Owane ma'e hene meme'iti su, lowe apou eiye, “Juda lo lu hesi a'i ape lu taune werese ape mo ma'e omo ape sahe marepi afofo erasi a'i au te'e luwaruwesiya. [Mk 13:9] ²¹ Lowesi lu taune werese ma'e peri tere'e au te'eye. Nomo, Rom lo lu taune ape mo peri lowesi lo wanu umasirowata. Etiri ape mo amou a'i ne.” ²² Sosu lu taune werese ai marepi lowesi ma'e toteye. Sosu lu owane ape mo lowe ma'e apou au te'eye, “Ipari tahe lowesi lo ani erauwi arosawi. Sosu wafei se me'iyeni lowesi lo ma'e ainere.” [2 Ko 11:25; 1 Te 2:2] ²³ Lowe me'iyeni ma'e aineye su, lowe kalabus wesi papu ani fu arosawi. Lowe kalabus wesi meni owane ma'e peri te'eye, “Ne lu hesi ape siye eti noweinoweite.” ²⁴ Meni ape peri wanuwe su, le lu hesi ape kalabus wesi papu wiyeme henetiye, metei se lowe lowesi lo asi he'e tawesiye.

²⁵ Pasi a'i, Pol, Sailas lowesi Owane Sitewi ma'e omy-awwi ahi au sineteye. Sosu le ma'e au te'eteye. Lu tere'e

werese ape mo, kalabus wesi papu iroteye ape, lowesi lo peri omoyawi ahi se wanuteye. ²⁶ Lowesi omoyawi ahi ape sineteye su, awe erasi auseriye henerai. Kalabus wesi tapiye werese au ani auseriyeye. Pereye a'i kalabus wesi lo yo werese toso fiyari arosawi. Sosu lu werese lo wafei ti tawesiye ape, ani erau arosawi. ²⁷ Sosu kalabus wesi meni owane ape nihe petene sine teiyewe, kalabus wesi lo yo werese tosowe siyeye. Sosu le mene'e lo aniyeye su, le topo le ma'e aine tou tera'eyei ne toteye. Le apou toteye, "Lu werese kalabus wesi arunatiyewe, itero ereye." [Ap 12:18-19] ²⁸ Ahowa, Pol le ma'e peri erasi uteye, "Weiya! Ne topo ne a'i lai owe ape aine tera'ere. Nomo werese sato irosiya."

²⁹ Sosu kalabus wesi meni owane taweiru erasi a'i teriteye ape, yehe erei ei aitai. Sosu le wesi papu witane se a'i fiyewe, Pol, Sailas ma'e lowe uporo ape'i onuwe. ³⁰ Le lowesi kalabus wesi nowe ma'e heneti su, apou ei toweriye, "Lu hesi, ane marepi hepene he'i a'i aniyeye ne totesiya. Ane piye irowei awere?" [Ap 2:37]

³¹ Lowesi le ma'e itiya'u eiye, "Ne Meni Owane Jisas lo peri tote tawesi umasire. Jisas lo peri tote tawesiyeye su, Owane Sitewi lai ne ma'e marepi hepene he'i aurowa. Ne lu feni no aiwawe marepi hepene he'i a'i aurowa." ³² Sosu lowesi le ma'e lu feni lo mase Meni Owane Pefine lo peri au te'eteye. ³³ Lowesi peri te'e tepa'asiye su, meni ape enite werese lowesi lo sa'i au huwe. Sosu pereye a'i lowesi le lu tewi lo mase sa'i au huwe. ³⁴ Sosu kalabus wesi meni owane ape lowesi wesi lo papu hene wirai. Sosu le lowesi ma'e ayei erasi isafiye noneye. Sosu le, lu tewi lo mase, marepi wisereye nine'iteye. Lowe werese Owane Sitewi lo marepi umasiteye. Serai lowe marepi erasi a'i nine'inamiteye.

³⁵ Nowe esi mitaiyeye su, lu owane peri ape wanu

so'oruweye lu tere'e tamo lowe ma'e au te'esai. Lowe kalabus wesi meni owane ma'e apou eiye, “Ne lu hesi ape hene arosawire.”

³⁶ Sosu le Pol ma'e apou eiye, “Lu owane apou eisai, ‘Fenesi fara'u arosawirowa.’ Sosu fenesi fara'u ire, Owane Sitewi lo ferafereiyei se fenesi mase ire.”

³⁷ Ahowa, Pol le ma'e itiya'u eiye, “Lowe notosi lu werese lo nihe se wafei se me'iyeni notosi lo ma'e aineyewe, kalabus wesi ma'e fu arosawi. Meni Owane ape peri notosi lo wanu ta'ame. Notosi Rom lo lu wiyeme a'i ne. Sosu lowe a'i lai notosi eresene a'i hene arosawi. Piyete! Lowe a'i lai notosi hene ani arosawire.”

³⁸ Sosu lu ape mo meni owane pefine erasi ma'e si tame au te'esawi. Sosu lu owane ape mo peri wanuwe su, lowe hepene se su'ariye, apou toteye. “Lu ape mo lai Rom lo omo pani ma'e fai. Nomo Rom lo lu au luwaruwerowata. Nomo lowesi au luwaruweye su, yo seni ape luwaru a'i ne. Serai yo seni ape ne etiri luwaru a'i nomo ma'e itiya'u henerairowa.” ³⁹ Sosu lowe kalabus wesi ma'e wiye su, lowe lowesi ma'e te'e ewiteye. Sosu lowe omo nowe ma'e heneti. Lowe apou eiye, “Fenesi omo nomo lo arunatire.” ⁴⁰ Sosu lowesi kalabus wesi arunati su, lowesi Lidia lo wesi ma'e fi. Lowesi Jisas lo lu feni tame siyeye. Sosu lowesi marepi lowe lo au kairefiyeteye. Peri tepa'asiye su, lowesi omo ape arunatiyewe fi.

17

Pol, Sailas omo Tesalonaika ma'e fi.

¹ Sosu a'i pe Pol, Sailas aiwawe a'i omo Filipai arunati su, lowesi omo Amfipolis awera'iyenati, omo Apolonia awera'iyenati, sosu omo Tesalonaika ma'e heneri. Saro ahe Juda lo ta'uweyeyi wesi iroteye. ² Nowe tomu ne'ese Pol wesi ape papu wiye. Nowe amou hesi heta le ta'uweyeyi

wesi papu wiye. Le lu tamo Owane Sitewi lo peri one towe sahe au te'eteye. ³ Le apou au te'eye, “Owane Sitewi lo one towe sahe apou leseye, ‘Meni ape Owane Sitewi lai ariariyeye ape, le fofowei erasi teriteye. Mo'o su lowe lai meni ape aine tera'erowa. Sosu Owane Sitewi lai le si tame ta'ane norohuwe hene anirowa.’ Peri werese ape mo pereye wiyeme a'i henerai. Meni ape Jisas ane fene ma'e au te'eye ape, le a'i lai, Owane Sitewi lai meni ape ariariyeye ape, Krai ne.” ⁴ Juda lo lu tamo Pol lo peri wanuwe su, lowe Jisas ne tote tawesiteye. Sosu lowe Pol, Sailas umasiteye. Omo pani Grik lo lu taune tomu ne'ese Owane Sitewi pefine a'i ma'e au te'e wisereyete ye ape, aiwawe umasiteye. Ya'ariyei taune owane tomu ne'ese aiwawe a'i lowesi umasiteye.

⁵ Ahowa, Juda lo lu tewi tamo lowesi ma'e marepi afofo a'i totete ye. Lowe lai lu luwaru a'i tamo, lu ta'arei a'i tamo, onota'ano a'i lu tamo te'e ta'uwe aniye. Lowe ma'e apou eiye, “Fene werese lu taune werese mase lowesi ma'e au luwaruwete.” Sosu lowe werese lu taune werese mase ai peri erasi au irowe. Lowe meni Jeson lo wesi ma'e fi. Lowe Pol, Sailas lowesi itero siyeyei ne fi. Lowe lowesi lu taune werese ma'e ai marepi ni'ariyei ne totesiya. ⁶ Ahowa, lowe lowesi siye ta'ame su, lowe Jeson, lu feni tamo ereti anite ti tawesiyeye. Lowe awei meni owane ma'e heneti. Lowe apou uteye, “Wanure! Lu hesi ape Pol, Sailas lowesi omo omo werese sahe yo seni luwaru a'i iroteye. Pereye lowesi saro ahe henerai. ⁷ Jeson lai lowesi wesi topo lo sahe au noweinoweiteye. Lowe, Meni Owane Sisar, Rom lo meni owane tutawe lo peri ape te'e naruwe. Lowe apou au te'eye, ‘Meni owane pefine tere'e irosiya. Meni Owane pefine tere'e lo iyape Jisas.’” [Lu 23:2; Jo 19:12] ⁸ Sosu awei lu owane werese lu taune werese mase peri ape wanuwe su, lowe ai marepi luwaru erasi a'i totete ye. ⁹ Sosu awei

lu owane Jeson, lu feni lo aiwawe, ma'e apou eiye, “Fene nomo ma'aru tamo auwei su, fene fara'u wesi no si tame iyei.” Sosu lowe lu owane ma'e ma'aru tamo auwewe, wesi lo si tame fi.

Pol, Sailas omo Beria ma'e au te'e fiyariteye.

¹⁰ Nowe pasi su, lu feni tamo lai, Pol, Sailas eimawesawi. Lowesi omo Beria ma'e fi. Omo Beria henerai su, lowesi Juda lo ta'uweyei wesi papu wiye. ¹¹ Sosu a'i pe Beria lo lu taune marepi lowe lo wisereye kairefiyeteye. Tesalonaika lo lu taune marepi lowe lo haroharo a'i ne. Beria lo lu taune Pol lo peri wanuwe su, lowe Owane Sitewi lo one towe wanu tote etiteye. Pol lo peri wiyeme a'i awere? Wawero a'i awere? ¹² Juda lo lu taune tomu ne'ese Jisas lo marepi tote tawesiteye. Omo pani Grik lo ya'ariyei taune owane tomu ne'ese aiwawe toteye. Grik lo lu tomu ne'ese aiwawe a'i Jisas lo marepi umasiteye. ¹³ Ahowa, Juda lo lu taune, omo Tesalonaika iroteye ape, Pol Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariyei ne wanuwe su, lowe omo Beria ma'e iteroti. Lowe lu taune werese lo marepi luwaru a'i au te'eteye. ¹⁴ Jisas lo lu feni werese lowe siyeye su, lowe Pol sa'i erasi tewiye ma'e eimawesawi. Lu hesi Sailas, Timoti lowesi omo Beria saro iroteye. ¹⁵ Lu tamo, Pol aiwawe fi ape, lowe le omo Atens ma'e heneti. Sosu Pol lowe ma'e apou te'eye, “Lu hesi ano, Sailas, Timoti aiwawe, lowesi ane mo'o fu aiya.” Sosu lowe le arunatiyewe, omo Beria ma'e si tame fi.

Pol omo Atens sahe au te'e fiyariteye.

¹⁶ Pol lai lowesi omo Atens sahe ninaweteye su, le god wawero tomu ne'ese lu taune, au te'e wisereyeye ape, siyeteye. Le ai marepi erasi a'i toteye. ¹⁷ Sosu le Juda lo ta'uweyei wesi ma'e fi. Sosu le Juda lo lu tamo, Grik lo lu tamo, Owane Sitewi Pefine a'i ma'e au te'e wisereyeteye ape, le ta'uweyei wesi nepawe ma'e Owane

Sitewi lo peri au te'e areiyeteye. [Ap 18:19] ¹⁸ Sosu a'i pe lu tamo Epikurian lo marepi tote tawesiteye ape, lu tere'e tamo Stoik lo marepi tote tawesiteye ape, lowe Pol ma'e henerai. Lowe Pol ma'e ai peri morose a'i te'e tiyatiyei ne fai. Lu tamo apou te'eye, "Meni ape peri topo lo so'oru ta'ama. Le piye peri te'esiya awere?" Lu tere'e tamo apou te'eye, "Le a'i lai god tere'e ne au te'esiya." Pol Jisas lo peri au te'eteye. Owane Sitewi lai Jisas si tame ta'ane norohuwe hene aniye. ¹⁹ Sosu lowe Pol ereti se aniteyewe, awei lu owane tamo, ta'uwerai ape, ma'e heneti. Lu ape ta'uwerai ape iyape Areopagus. Lowe henerai su, le ma'e apou ei toweriye, "Ne piye peri he'i a'i te'e fiyariteye awere? ²⁰ Nomo peri he'i no wanuwe su, nomo peri ape lo sitewi wanu so'oru ta'ama. Ne peri sitewi ape ne nomo ma'e au te'ere." ²¹ Sosu lu taune tomu ne'ese omo Atens sahe iroteye ape, nowe tomu ne'ese peri he'i a'i tere'e tere'e ape mo te'e te'e tiyatiteye.

²² Sosu Pol lai Areopagus lo ta'uweyei ponei sahe sinet-eye su, le apou te'eye, "Atens lo lu werese wanure! Ane fene, god tomu ne'ese ma'e au te'e nine'isiya ape, siyesiya. ²³ Ane yo mai itiyeye su, ane god lo etiri tomu ne'ese siyeteye. Ane itiyeye su, ane god ta'i lo metei wari siyeteye. Fene peri ape metei unahi sahe apou leseye, 'Nomo ne ma'e au te'e wisereye nine'iteye. Ahowa, nomo ne so'oru ta'ama.' Ane fene ma'e au te'eye. Ane etiri ape wiyeme a'i so'oruwesiya. ²⁴ Owane Sitewi pefine a'i lai awei werese werese ta'aneye. Le a'i lai etiri werese, papu irosiya ape, ta'aneye. Le a'i lai hire ni'arawe werese lo Meni Owane Pefine a'i ne. Le a'i lai awei werese werese lo Meni Owane Pefine a'i ne. Le wesi ta, lu ta'aneye ape, sahe iro ta'ame. [1 Kin 8:27; Ap 7:48] ²⁵ Owane Sitewi ape ereti lo se etiri werese ta'aneteye. Le etiri werese ape mo ma'e marepi hepene norohu a'i auwe. Le lowe ma'e ahi lo se fateteye

su, lu taune werese marepi hepene norohu a'i henerai. Lu taune werese le ma'e au pati ta'anerowata. Etiri werese a'i ne topo lo ne. [Sng 50:12]²⁶ Tu naifa weriyei, le meni tutawe ape ta'ane. Meni ta'i a'i ape se, lu taune tere'e tere'e omo omo werese sahe henerai. Le omo werese ape ne lu taune eiwerou ma'e irosiya ape mo, au ariariyeye. Aiwawe a'i le lu taune, eiwerou su henerairowa ape, au ariariyeye.²⁷ Owane Sitewi lo marepi apou totesiya. Lu taune werese le ma'e siye nehinamirowa. Lowe omo omo werese sahe le ma'e siye nehinamiteye. Lowe le siyerowa su, lowe le ne umasinamirowa. Le nomo werese atahe a'i ironamisiya. [Sng 145:18; Jer 23:23]²⁸ Nomo le sahe ironamisiya. Le nomo mase uweinamisiya. Nomo le papu ironamitorowa. Lu tamo, omo towafi fene lo irosiya ape, apou te'eye, 'Nomo eimane topo lo ne.'²⁹ Nomo werese Owane Sitewi lo eimane a'i ne. Serai fene peri tamo owe ape totete, 'Nomo Owane Sitewi pefine a'i tapiye gol, tapiye silva, tapiye tere'e se fara'u ta'anerowa.' Fene Owane Sitewi pefine a'i ta'anerowata. [Ais 40:18-20; 44:10-17; Ap 19:26]³⁰ Tu naifa fene werese etiri ape mo so'oru ta'ama. Sosu marepi fene lo ape ne Owane Sitewi lai tote i'ane. Ahowa, pereye nowe eite se le a'i lai lu taune werese ma'e apou te'esiya, 'Fene werese marepi hepene fa ani aresaiye awetote.'³¹ Nowe ta se henerairowa su, Owane Sitewi lai lu taune werese lo yo seni au hese ereirowa. Le yo seni werese au hese ereirowa su, marepi lo farere a'i ironamirowa. Tu naifa weriyei, le lai meni ta yo seni au hese ereiyei ne ariariyeye. Meni ape temeniyeye su, le meni ape si tame ta'ane norohuwe ani sineye. Serai le nomo werese ma'e marepi farere a'i lo au atuatuteye." [Sng 96:13]

³² Pol peri tepa'asiye. Lu tamo meni ape ne si tame norohuwe sineye ape, wanuwe su, lowe apou te'eye, "Peri

eite wawero tene!” Lu tamo tere'e apou te'eye, “Nomo peri ape wisere a'i se wanuwe. Ne nomo ma'e si tame au te'e areiyete!” ³³ Sosu Pol peri tepa'asiye su, le ta'uweyei ape arunati fi. ³⁴ Lu tewi oso a'i Pol lo marepi umasiteye. Lowe Jisas lo peri wanu tote tawesiteye. Meni ta'i iyape Dionisius, Areopagus lo meni ta'i iroteye. Meni tani tere'e ta iyape Damaris, aiwawe Jisas lo marepi umasiteye. Sosu lu taune tere'e tamo aiwawe a'i Jisas ne tote tawesi umasinamiteye.

18

Pol Korin sahe Jisas lo peri au te'e fiyariteye.

¹ Nowe mo'o su Pol omo Atens arunatiyewe, omo Korin ma'e fi. ² Omo Korin ma'e henerai su, Juda lo meni ta siyeye, iyape Akwila, omo sitewi lo iyape Pontus. Le, tani lo aiwawe a'i pani Itali ma'e fai. Nohuwe hesi ape pani Itali ma'e tu oso a'i fai. Tani lo iyape Prisila. Rom lo meni owane tutawe, iyape Klodius, Juda lo lu taune werese, omo ape sahe iroteye ape, hene sasarisawi. Sosu Pol lowesi ma'e siyeyei ne fi. [Ro 16:3] ³ Wiyawi lowesi lo Pol aiwawe a'i ta'aneteye. Lowesi ipari tahe wesi iwisiteye. Pol lowesi aiwawe iroteyewe, wiyawi ape au pati ta'aneteye. [Ap 20:34] ⁴ Nowe amou se Pol lai Juda lo ta'uweyei wesi ma'e fi. Sosu le Owane Sitewi lo peri Juda lo lu taune, Grik lo lu taune aiwawe ma'e au te'e fiyariteye. Le marepi lowe lo tote tatai aniyei ne toteteye.”

⁵ Sosu a'i pe lu hesi Sailas, Timoti omo pani Masedonia arunatiyewe, omo Korin ma'e henerai. Lowesi Pol ma'e sewiyeyei ne fai. Pol Juda lo lu taune werese ma'e marepi ta'i a'i apou au te'eteye, “Meni Owane Jisas ne, Owane Sitewi meni ape ariariyeyewe, hi awei ma'e eimawe arosai. [Ap 17:14-15] ⁶ Sosu Juda lo lu peri ape wanuwe su, lowe Pol ma'e peri luwaru a'i au te'e naruwe. Pol peri luwaru

a'i wanuwe su, le awei peperi ipari tahe lo sahe au ani sasarisawi. Le lowe ma'e apou te'eye, "Owane Sitewi lai fene ma'e ai marepi totenamiteye. Le fene ne me'iyeni ma'e atati aruwei. Fene yehe omo ma'e iyei su, etiri fene lo ne. Ane Owane Sitewi lo marepi fene ma'e au te'e atuatuteye. Ahowa, fene peri ano wanu ta'ame. Serai ane me'iyeni ma'e fene ne atati aruwei. Serai ane awei peperi ipari tahe ano sahe au ani sasarisawisiya. Fene, Juda lo lu taune werese, peri ano wanu ta'ame su, ane lu taune tewi tere'e ma'e Jisas lo peri au te'e fiyarirowa." [Ap 13:46,51; Ap 20:26] ⁷ Sosu Pol ta'uweyei wesi arunati su, le meni Titius Jastus lo wesi ma'e fi. Meni ape Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye. ⁸ Meni tere'e ta iyape Krispus ta'uweyei wesi meni owane, le lu tewi lo aiwawe a'i Jisas lo peri tote tawesi umasiteye. Lu taune tomu ne'ese, omo Korin sahe iroteye ape, aiwawe a'i tote tawesi umasiteye. Lowe Owane Sitewi lo marepi tote tawesiteye su, Pol, lu feni lo aiwawe, lowe ma'e sa'i au huteye.

⁹ Nowe pasi ta se Meni Owane Pefine a'i lai Pol ma'e suwou hamehameyei se siyeteye. Le apou eiye, "Ne atoweiyee sawa. Ne lu taune werese ma'e fa au te'e fiyarite. Ne peri ano owe ape einamite. ¹⁰ Ane lai ne aiwawe irosiya. Owe lu tamo ne ma'e ainerowata. Lowe ne ma'e au luwaruwerowata. Lu taune tomu ne'ese omo ape sahe marepi ano umasinamisiya." [Jos 1:9; Ais 41:10] ¹¹ Pol suwou hamehameyei siyeye su, le Korin ma'e yame tamo (18) saro iroteye. Le Owane Sitewi lo peri lowe ma'e au te'e fiyariteye ape au te'eteeye.

Lu tamo Pol meni owane Galio ma'e etiyei ne heneti.

¹² Meni owane ta iyape Galio, Juda lo marepi umasi ta'ame. Le omo pani Akaia lo lu taune au noweinoweiteye. Nowe ape se Juda lo lu tamo Pol ma'e au luwaruweteye.

Lowe Pol Galio ma'e henetiyei ne etiteye. Lowe apou te'eye, ¹³ “Meni eite lu taune werese ma'e tatai aniteye. Le lowe ma'e apou au te'eteye, ‘Fene Owane Sitewi ma'e yo tere'e se fu au te'e wisereyete.’ Meni ape yo peri nomo lo arisinamisiya.”

¹⁴ Sosu Pol lowe ponei ma'e sine teiyewe, meni owane pefine lai lu taune werese ma'e apou au te'eye, “Juda lo lu werese, fene peri ano wanure! Meni eite yo peri ta arisiye su, ane fara'u peri fene lo wanurowa. Meni eite yo seni luwaru a'i irowe su, ane peri fene lo fara'u wanurowa. ¹⁵ Ahowa, fene yo peri fene lo sahe fene Juda lo meni tere'e lo iyape au te'eyewe, meni ape yo peri fene lo arisiye su, ane peri fene lo wanurowata. Fene lai etiri eite au fareraiyere. Ane etiri eite wanurowata.” ¹⁶ Serai meni owane ape lowe werese nowe ma'e au sasari arosawi.

¹⁷ Sosu a'i pe lu tamo meni Sostenes, ta'uweyei wesi meni owane pefine ma'e hene anite tawesiyewe, etiyei wesi nepawe pani atahe a'i aineye. Meni owane Galio siyeye su, le etiri ape tote ta'ame.

Pol omo Antiok ma'e si tame fai.

¹⁸ Sosu a'i pe Pol omo Korin poweiye tamo se saro iroteye. Nowe me'iyeye su, le omo Korin Jisas lo lu feni arunatiyewe, pani Siria ma'e wai se iyatuti. Nohuwe hesi tani Prisila meni lo Akwila, lowesi Pol aiwawe a'i fi. Tu naifa Pol, Owane Sitewi ma'e peri ta au te'e naneiyeye. Sosu omo Senkria sahe le mato towe topo lo werese howe pamoweye. Peri te'e naneiyeye tepa'asiye su, le mato towe werese a'i howe pamoweye. [Nam 6:18; Ap 21:24] ¹⁹ Sosu lowe wai se omo Efesus ma'e iyatu heneri. Saro ahe Pol nohuwe hesi ape arunatiyewe, le ta'uweyei wesi papu wiye. Le Juda lo lu tamo ma'e au te'e tiyatiteye. ²⁰ Lowe Pol ma'e te'e toweriye, “Ne fara'u nomo mase iroterowa

awere?” Sosu Pol itiya'u apou eiye, “Ahowa!” ²¹ Sosu le arunati su, le apou te'eye, “Owane Sitewi lo marepi ane ma'e te'eye su, ane heta su si tame aiyerowa.” Sosu le omo Efesus arunatiyewe, wai se iyatuti.

²² Wai se iyatuti su, le omo Sisaria ma'e iyatu heneri. Sosu omo Sisaria arunati su, le omo Jerusalem ma'e yaneri. Le Jisas lo lu feni werese ma'e eriteteye. Sosu lowe arunati su, le omo Antiok ma'e itori. ²³ Le omo Antiok ma'e henerai. Poweiye mi tomu ne'ese saro iroteye. Omo Antiok arunati su, le omo tere'e tere'e ma'e heneri. Le pani Galesia, pani Frigia ma'e au te'e fiyariti. Le peri lo se Jisas lo lu feni werese ma'e au kairefiyete.

Apolos omo Efesus, sosu Korin sahe au te'e fiyariteye.

²⁴ Sosu a'i pe Juda meni ta iyape Apolos, omo Aleksandria ma'e fai. Meni ape omo Efesus ma'e henerai. Meni ape etiri tomu ne'ese wanu so'oruweteye. Le Owane Sitewi lo peri werese one towe lo sahe wanu so'oruweteye. ²⁵ Tu naifa meni ta le ma'e Jisas lo marepi au te'e atuatu- eye. Serai meni ape Jisas lo peri lu taune werese ma'e au te'e areiyete. Le Jisas lo peri kairefi se au te'eteye. Tu naifa meni ape, Jon lo sa'i au huwe ape, le siye so'oruweye. ²⁶ Meni ape Apolos, Juda lo ta'uweyei wesi papu wiye su, le Jisas lo peri kairefi se au te'eteye. Sosu Prisila, Akwila aiwawe peri lo wanuwe su, lowesi le ma'e wesi topo lo ma'e heneti. Wesi topo lo ma'e henerai su, lowesi le ma'e Owane Sitewi lo marepi werese au te'e atuatu- teye. ²⁷ Sosu Apolos omo pani Akaia ma'e iyei ne toteye su, Jisas lo lu feni tamo le ma'e eimawesawi. Lowe one towe ta Jisas lo lu feni ma'e omo Akaia ma'e lese ausawi. Lowe apou leseye, “Fene meni eite eritere.” Sosu le omo pani Akaia henerai su, le Jisas lo lu feni werese au pati feraferiteye. Le lowe ma'e, Owane Sitewi lo marepi hepene he'i wara'i a'i auwe ape, au pati ta'aretete.” ²⁸ Meni ape Juda lo lu

tamo kairefi se au te'e tiyatiteye. Lowe peri ape wanuwe su, lowe peri itiya'u te'erowata. Lu taune werese siyeye su, lowe meni ape ne Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyete. Meni ape lu taune werese ma'e Owane Sitewi lo peri apou au te'e atuatuteye, "Owane Sitewi lai Jisas ariariye." Le meni Kraisi tene! [Ap 9:22]

19

Pol omo Efesus sahe Jisas lo peri au te'e fiyariteye.

¹ Sosu a'i pe Apolos omo Korin ma'e irotete su, Pol yo sahe iteyewe, pani tewi awera'iyenatiyewe, omo Efesus ma'e heneri. Omo Efesus ma'e henerai su, le Jisas lo lu feni tamo saro siyeye. [1 Ko 3:6] ² Sosu le lowe ma'e apou ei toweriye, "Fene Jisas lo peri tote tawesiteye su, fene Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i aniye awere? Piyete awere? Sosu lowe itiya'u eiye, "Ahowa, nomo Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i so'oru ta'ama. Owane Sitewi lo Hepene Wara'i irosiya awere? Ariye awere?" [Ap 8:16]

³ Sosu Pol itiya'u te'e toweriye, "Eiwerou su fene sa'i au huwe awere?" Lowe itiya'u eiye, "Jon lai nomo sa'i au huwe."

⁴ Sosu Pol itiya'u eiye, "Meni ta yo seni luwaru a'i ape tote areesaiye awetowe su, Jon lai sa'i au huwe. Le lu taune werese ma'e apou eiye, 'Fene meni ta'i mo'o aiyerowa ape, fene le ne tote tawesire.' Meni ape lo iyape Jisas." [Mt 3:11]

⁵ Lowe peri ape wanuwe su, Pol lowe werese Jisas lo iyape se sa'i au huwe. ⁶ Sosu Pol ereti lo lowe hire ma'e isawe fuwe su, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lowe papu wirai. Lowe peri tere'e tere'e au te'eye. Lowe peri etiri tamo mo'o henerairowa ape ne au te'ete. [Ap 8:17; 10:44,46] ⁷ Lu ereti feni hesi lowe hesi a'i (12) Pol lo peri wanuwe.

⁸ Sosu a'i pe Pol ta'uweyei wesi papu wiye. Le peri kairefi a'i se Owane Sitewi lo marepi ne au te'e fiyariteye. Yame hesi heta Pol omo ape sahe iroteye. Le ta'uweyei wesi papu wiyewe, apou a'i au te'eteye. ⁹ Ahowa, lu tamo marepi kairefi a'i iroteye. Lowe Owane Sitewi lo marepi umasi ta'ame. Lowe Owane Sitewi lo marepi ne au te'e naruteye. Serai Pol lowe ma'e arunatiyewe fi. Le lu taune tamo, Jisas umasiteye ape, Tiranus lo wesi ma'e heneti. Le lowe ma'e Owane Sitewi lo etiri ne te'e te'e tiyatiteye. ¹⁰ Pol nowe tomu ne'ese iyu menei hesi a'i saro iroteye. Le lu taune werese ma'e Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariteye. Juda lo lu tewi werese, Grik lo lu tewi werese pani Esia iroteye ape, lowe Owane Sitewi lo peri wanuteye.

Skeva lo wenei eimane tamo lai sepei luwaru a'i au ani sasarirowata.

¹¹ Owane Sitewi lai Pol lo ereti se etiri erasi a'i ta'aneye. Lu taune werese hepene se su'ariye. [Ap 14:3] ¹² Lu tamo ipari tahe tewi a'i Pol ereti se aniteye ape, lowe lu taune u tahe se ape mo ma'e aiti. Ipari tahe ape ereti se isawe hetesi anite fuwe su, u tahe lo tepa'asiye. Meni ta, sepei luwaru a'i iroteye ape, ereti se isawe hetesi ani siyeye su, sepei luwaru ape meni ape sahe arunati. [Ap 5:15] ¹³ Sosu a'i pe Juda lo lu tamo sepei luwaru a'i au ani sasari fiyarisawi. Lowe Jisas lo iyape se sepei luwaru a'i ma'e apou eiye, "Jisas lo iyape se ane lai fene ma'e henaire. Pol meni ape Jisas ne au te'esiya." ¹⁴ Skeva lo eimane ereti feni werese feni hesi a'i (7) aiwawe a'i iroteye. Skeva au heseyei meni owane pefine a'i ne.

¹⁵ Sosu sepei luwaru a'i lowe ma'e itiya'u apou eiye, "Ane Jisas ne siye so'oruwesiya. Ane meni Pol ne siye so'oruwesiya. Ahowa, ane fene ne so'oru ta'ama. Fene eiwerai aware?"

¹⁶ Sosu meni ape sepei luwaru a'i se, le lowe ma'e ai marepi ai atu tiyatiteye. Le a'i lai lowe werese ma'e ya'oreye. Sosu le tahe lowe lo aineye su, fisa'i henerai. Le lowe ma'e ya'oreye su, lowe wesi nowe ma'e atoweiyeye itero henerai. Lowe ipari tahe werese towafi lowe lo ani erauwiwewe, liye pa'are tahe ariye a'i iteroti. ¹⁷ Sosu a'i pe Juda lo lu taune werese, Grik lo lu taune werese, omo Efesus iroteye ape, peri ape ne wanuwe su, lowe werese hepene se su'ariye. Lowe atoweiyeye. Lowe Jisas ne au te'e wisereye nine'iteye. [Ap 5:11] ¹⁸ Lu taune tamo, Jisas lo marepi umasiteye ape, wanuwe su, lowe yo seni luwaru a'i werese lo te'e areiyeyei ne fai. ¹⁹ Sinariyei lu tamo Jisas lo marepi umasiteye ape, lowe sinariyei lo one towe ani erauwiwewe, yehe ma'e ani eresawi. Lu taune tomu ne'ese yehe ape siyeye. Tu naifa lowe sinariyei lo one towe ma'aru tomu ne'ese eteye. Ma'aru tau (50,000 aiwawe a'i). ²⁰ Lu taune tomu ne'ese Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariye. Lu taune tomu ne'ese peri ape wanuwe su, lowe Jisas lo marepi umasiteye.

²¹ Me'iyeye su, Pol omo Jerusalem ma'e iyei ne toteye. Sosu omo Efesus arunatiyei ne toteye. Le pani Masedonia ma'e pani Akaia ma'e awera'iyenatiyei ne toteye. Sosu le apou te'eye, "Mo'o su, ane omo Jerusalem arunatirowa su, ane omo Rom ma'e irowa." [Ap 23:11; Ro 1:13] ²² Sosu le lu hesi omo pani Masedonia ma'e eimawesawi. Lowesi lo iyape Timoti, Erastus. Pol a'i lai omo pani Esia ma'e nowe oso a'i iroteye.

Lu taune tamo omo Efesus sahe Pol ma'e au luwaruwayei ne toteye.

²³ Nowe eite se lu taune tamo Meni Owane Pefine a'i lo marepi ne au luwaruweteye. [2 Ko 1:8] ²⁴ Meni ta iyape Demitrius, etiri kapa se ta'aneteye. Le menitani god wawero ape, iyape Artemis, lo yo'orei wesi oso a'i

tamo lese ta'aneteye. Meni ape ma'aru tomu ne'ese aniye. Lu tamo tere'e wiyawi aiwawe a'i ma'aru tomu ne'ese aniye. ²⁵ Sosu le lu werese ape mo te'e ta'uwe aniye. Le lowe ma'e apou te'eye, "Lu tewi, peri ano wanure! Fene wiyawi, nomo lo ma'aru tomu ne'ese aniye ape, so'oruwe tepa'asiye. ²⁶ Sosu meni ape Pol lu taune tomu ne'ese marepi tatai aniye. Lowe menitani Artemis lo marepi hi ani ararosawiyewe, Owane Sitewi lo marepi umasiteye. Le lu taune tomu ne'ese omo Efesus marepi tatai aniteye. Lu taune tomu ne'ese pani Esia aiwawe a'i ne. Meni ape apou eisiya, 'Fene god wawero a'i tamo ereti nomo lo se ta'aneyei su, etiri ape god wawero a'i arearesiya.' ²⁷ Meni ape peri lo au te'esiya su, le lai wiyawi nomo lo au luwaruawesiya. Le iyape nomo lo au te'e luwaruweyei. Le peri aiwawe a'i te'eyei su, menitani Artemis lo yo'orei wesi ne te'e naruwei. Menitani Artemis lo yo'orei wesi ne te'e naruwei su, le menitani Artemis au luwaruweyei. Lu taune werese lai menitani ape au te'e nine'inamisiya. Esia lo omo pani werese sahe lu taune werese le umasiteye. Lu taune werese omo omo werese sahe menitani Artemis umasinamiteye. Meni ape lai menitani Artemis lo kairefi hi ani araronamisiya."

²⁸ Sosu a'i pe lowe peri ape wanuwe su, lowe ai marepi erasi toteteye. Lowe apou hareye, "Omo Efesus lo menitani Artemis wiyeme a'i ne." ²⁹ Lu taune werese omo Efesus sahe peri lowe lo wanuwe su, lowe aiwawe a'i ai marepi erasi a'i toteteye. Lowe lu hesi iyape Gaius, sosu Aristarkus hene anite tawesiteye. Lowesi Pol pani Masedonia ma'e aiwawe a'i fai. Lowe lai lowesi witane a'i ta'uweyei wesi nepawe ma'e heneti. [*Ap 20:4; 27:2; Kl 4:10; Fm 24*] ³⁰ Sosu Pol peri ape wanuwe su, le lowe ma'e te'e areiyeyei ne totete. Ahowa, lu feni lo lai le einamiye. ³¹ Lu owane tamo Pol lo kaiyemo mo aiwawe a'i, le ma'e peri

ta te'esai. Le ta'uweyei wesi nepawe ape ma'e owe ape ire. ³² Lu taune werese ta'uwerai ape, lowe werese marepi hesiyei hesiyei toteteye. Lu taune tamo marepi ta'i a'i uteye, sosu lu taune tere'e marepi tere'e uteye. Piyene nomo ta'uwerai awere? Nomo so'oru ta'ama. ³³ Juda lo lu tamo meni Aleksander ponei sahe au teiteye. Lu tamo le ma'e peri erasi uteye, "Ne etiri eite ani fareraiyere." Sosu Aleksander sineye su, ereti tesi fareraiyeye, "Fene werese peri titanere!" ³⁴ Ahowa, lowe meni ape Juda lo meni siye so'oruweye su, lowe ahi ta'i a'i apou uteye, "Omo Efesus lo menitani Artemis wiyeme pefine ne!" Lowe nowe hesi a'i aiwawe a'i peri ape uteteye.

³⁵ Omo ape sahe meni ta lese siye meni ponei sahe sineteye su, lu taune werese ma'e peri lowe lo au titaneteye. Le apou te'eye, "Lu taune omo Efesus irosiya ape, lu taune werese omo omo werese sahe irosiya ape, omo Efesus eite menitani Artemis lo yo'orei wesi au noweinoweinamisiya. Lowe werese so'oruwe tene. Nomo ipari Artemis lo hepene au noweinoweisiya. Menitani Artemis lo tapiye wara'i a'i ape ni'arawe hi awei ma'e ito wiyainerai su, nomo hepene lo au noweinoweinamiteye. ³⁶ Serai peri ano eite wiyeme a'i ne. Serai fene lai eresene irore. Fene etiri luwaru a'i irorowata. ³⁷ Fene lu hesi eite henetai. Lowesi yo'orei wesi lo etiri tamo ta'arei ta'ama. Lowesi menitani Artemis lo peri owe ape te'e narute. ³⁸ Sosu meni ape Demetrius lu tere'e tamo lowesi ma'e ai marepi erasi a'i toteteye su, lowe fara'u awei lu owane eti siye meni ma'e heneti. Lu owane ape mo meni ape lo yo seni luwaru a'i ape ne eti fareraiyerowa. ³⁹ Sosu fene peri tere'e irosiya su, fene omo ya'ariyei lu tamo ma'e au te'e fareraiyerowa. Fene meni ape lu owane ape mo ma'e henetaiyei su, yo seni wisere a'i ne. ⁴⁰ Nomo yo seni luwaru a'i irowei su, Rom lo lu owane ape mo fene ma'e

ai marepi erasi toterowa. Yo seni fene lo ape lo sitewi se ta'ama. Lu owane meni ape ane ma'e ei aniyei su, ane so'oru ta'ama.” ⁴¹ Meni lo peri te'e tepa'asiye su, le lu taune werese eimawe fiyarisawi.

20

Pol Masedonia sahe Jisas lo peri au te'e fiyariteye.

¹ Sosu a'i pe yo seni luwaru a'i po'utesawi su, Pol lai Jisas lo lu feni werese ei ta'uwe aniye. Sosu le lowe ma'e peri kairefi a'i ta au te'eye su, le lowe ma'e eritenatiyewe, pani Masedonia ma'e fi. ² Sosu pani Masedonia tewi ma'e iteye su, le lu taune tomu ne'ese lo marepi peri au te'e kairefiyeteye. Le omo pani arunati su, pani Grik ma'e heneri. ³ Saro ahe le yame hesi heta iroteye. Juda lo lu tamo Pol aine tera'eyei ne toteye su, Pol marepi hesi tere'e toteye. Le pani Siria wai se iyatutiyei ne toteye. Juda lo lu tamo le ma'e au luwaruwayei ne toteye. Le wai ape arunatiyewe, yo se omo pani Masedonia si tame iteye. ⁴ Pol pani ape arunati su, le meni Sopater, Pirus lo meni eime omo Beria ma'e fai ape, aiwawe a'i fi. Lu tamo tere'e iyape Aristarkus, Sekundus, lowesi omo Tesalonaika ma'e fai ape, Gaius omo Derbe, Timoti, lu hesi Tikikus, Trofimus, omo pani Esia ma'e fai ape, lowe werese Pol mase aiwawe a'i fi. ⁵ Lu ape mo tu fi. Lowe omo Troas nomo ne ninaweteye. ⁶ Ahowa, ta'uwe hereiyei erasi i tepa'asiye su,* Nomo omo Filipai wai se iyatutiteye. Nomo wai se iyatu, iyatutiteye. Poweiye ereti feni werese (5) i tepa'asiye su, nomo omo Troas heneri. Lu werese ape tu fi ape, siyeye. Poweiye ereti feni werese feni hesi a'i (7) nomo lu feni ape mase saru ahe iroteye.

* 20:6: 6 Ta'uwe hereiyei ape ene ayei aiwawe a'i nau ta'ase etiri eite meiyei ta'ame.

Pol lai meni Yutikus si tame ta'ane norohuwe sineye.

⁷ Nowe amou neriwei su, nomo werese ta'uweraiyei ne ene ateye. Sosu Pol lu taune tomu ne'ese Owane Sitewi lo peri au te'eteye. Nowe mo'o su, Pol iyei ne toteye. Pol peri au te'e te'eteye. Pasi po au te'eteye. ⁸ Wesi tewi hire ma'e ape sahe nomo ta'uweyei ape, yehe erei tomu ne'ese iroteye. ⁹ Meni yo'orei ta iyape Yutikus umaruwe yo sahe onuteye. Pol au te'eteye su, meni ape nihe pere'eyeye. Sosu nihe orese a'i teriteye su, le hi awei sahe winetaiye. Sosu lu tamo wesi hi itori su, meni ape hene aniye. Sosu meni temeniyeye. ¹⁰ Sosu Pol itori su, meni ape hi ma'e lowe uporo ape'i onuwe. Ereti lo se ya'ore aniye. Le apou eiye, "Taweiru sawa! Marepi lo norohu a'i irosiyal!" ¹¹ Sosu Pol wesi tewi hire ma'e si tame wiye. Sosu lowe nau ta'ase ani topotowewe none ene aye. Sosu Pol Owane Sitewi lo peri nowe mitaiyeye au te'eteye. Sosu le fi. ¹² Sosu lowe meni yo'orei ape norohu a'i wesi topo lo ma'e heneti. Lowe werese marepi wisereyete.

Pol omo Troas arunatiyewe, omo Miletus ma'e heneri.

¹³ Sosu a'i pe nomo wai se iyatutiyewe, omo Asos heneri. Omo ape sahe nomo Pol wai papu hene wiraiyei ne toteye. Tu Pol peri aiwawe te'eye. Le tu yo se uweiteyei ne toteye. ¹⁴ Le nomo omo Asos sahe siyeye su, nomo le wai papu hene ani asiye. Sosu nomo werese wai se iyatutiyewe, omo Mitilini ma'e iyatu heneri. ¹⁵ Nowe mo'o su nomo wai se omo Mitilini arunatiyewe, kemere Kios heneri. Sosu nowe mo'o su, nomo kemere Kios arunatiyewe, sa'i iyatu toneriyewe, omo Samos heneri. Sosu omo Samos arunatiyewe, nowe mo'o su, omo Miletus ma'e iyatu henerai. ¹⁶ Pol omo Efesus awera'iyenatiyei ne toteye. Le pani Esia sahe iroteyei wou ta'ama. Le omo Jerusalem ma'e witane a'i iyei ne toteye. Le nowe Pentikos lo ene ayei erasi omo Jerusalem ma'e witane a'i iyei ne

toteye. Serai nomo omo Efesus awera'iyenatiyewe, omo Miletus ma'e fi.

Pol Krai lo lu taune ma'e au te'e eritesawi.

¹⁷ Pol omo Miletus saro iroteye su, le peri ta omo Efesus ma'e ausawi. Le Jisas lo lu feni tamo, ya'ariyei lu owane tamo ei aniye. [Ap 18:21] ¹⁸ Lowe henerai su, le lowe ma'e apou eiye, “Fene etiri ape wanu so'oruwesiya. Tu naifa ane omo pani Esia fai su, ane fene mase aiwawe nowe werese iroteye. Serai fene yo seni ano siye so'oruwesiya. [Ap 18:19; 19:10] ¹⁹ Ane Meni Owane Pefine nomo lo wiyawi ta'ane tohoteyewe, fene ne marepi erasi a'i tote ewiteteye. Ane fene mase aiwawe iroteye su, ane meni yahowa'i a'i irowe. Ahowa, Juda lo lu werese ane ma'e au luwaruweteye. Ane fofowe erasi teriteye. Lowe ane ma'e te'e naruwe. Lowe ane aine tera'eyei ne toteye. ²⁰ Fene ape so'oruwe tene! Ane peri ano fene ma'e fareyare ta'ame. Ane lu taune werese Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariye. Peri ano fene ma'e au te'e kairefiyeteye. Ane wesi ta'i ta'i a'i Owane Sitewi lo peri au te'e fiyariteye. ²¹ Ane kairefi a'i se Juda lo lu taune werese, Grik lo lu taune werese ma'e apou au te'eteye, ‘Fene werese yo seni luwaru a'i ne tote ani aresaiye awetote. Sosu Jisas Meni Owane nomo lo ma'e tote tawesi umasite.’ ²² Sosu pereye Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i ane ma'e apou eiye, ‘Ne omo Jerusalem ma'e ire!’ Ane Owane Sitewi lo peri wanuwe su, ane omo Jerusalem ma'e iyei ne toteye. Piye etiri ta ane ma'e henerairowa awere? Ane so'oru ta'ama. ²³ Ane etiri ape so'oruwesiya. Omo werese ape mo ane iroteye ape, Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i ane ma'e apou eiye, ‘Weiyai! Orese erasi a'i tamo ne ma'e henerairowa. Lu tamo ne kalabus wesi ma'e henetirowa.’ [Ap 9:16; 21:11] ²⁴ Peri ano wanure! Marepi ano aiwawe totesiya. Marepi hepene ano yahowa'i a'i irosiya. Ane Owane Sitewi lo

wiyawi ta'ane po'uterowa su, ane marepi erasi a'i tote wisereyerowa. Jisas lai ane ma'e wiyawi erasi lo auwe. Ane wiyawi ape ta'ane tepa'asiyei su, ane marepi wisere a'i teriterowa. Jisas lo wiyawi erasi ape aiwawe a'i ne. Ane lu taune werese Owane Sitewi lo peri heneruwe au te'e fiyarirowa. Owane Sitewi lai lu taune werese ma'e marepi hepene he'i wara'i a'i aurowa. [Ap 21:13; 2 Ti 4:7]

²⁵ Sosu ane fene werese ma'e Owane Sitewi lo marepi au te'e fiyariteye. Ane fene mase iroteye. Pereye a'i etiri ape ane so'oruwe tene! Fene werese ane tame siyerowata. ²⁶ Serai ane fene ma'e kairefi a'i se au te'esiya. Lu taune tamo marepi hepene he'i a'i ani ta'ame su, etiri ano ta'ama. ²⁷ Ane fene werese ma'e Owane Sitewi lo marepi werese kairefi se au te'e fiyariteye. ²⁸ Fene Kraisi lo lu feni werese au noweinoweite. Fene lai marepi fene lo tote kairefiyete. Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i lai fene ma'e wiyawi lo ape auwe. Serai fene Owane Sitewi lu feni werese fa au noweinoweite. Le a'i lai lu feni lo Jisas lo fisa'i se si tame ete hene aniye. [1 Ti 4:16; 1 Pi 5:2-4] ²⁹ Ane fene arunatiyei su, lu luwaru a'i tamo fene luwaruwayei ne aiyerowa, apou wou a'i you erawe ape lai fe yene ape tomu ererowa. Lowe marepi werese fene lo luwaruwayei ne toterowa. [Mt 7:15; Jo 10:12] ³⁰ Lu tamo fene mase irosiya ape, lowe fene ma'e peri wawero au te'erowa. Lowe Jisas lo lu feni lo marepi tatai aniyei ne totesiya. Sosu lu taune ne'ese peri lowe lo umasirowa. ³¹ Serai weiya! Marepi ano tote tawesite! Ane lai iyu menei hesi heta mi mi pasi pasi etiri ape ne fene ma'e au te'eteye. Ane marepi ano orese a'i teriteye. [1 Te 2:11] ³² Sosu a'i pe ane marepi fene lo Owane Sitewi ma'e ausiya. Fene Owane Sitewi lo peri werese tote tawesite. Le a'i lai fene ma'e marepi hepene he'i a'i auwe. Owane Sitewi lo peri ape fene ma'e au kairefiyerowa. Fene Owane Sitewi lo lu feni henerai. Sosu

aiwawe a'i fene marepi hepene he'i anirowa. ³³ Ane etiri tamo fene lo ne, ane fene mase iroteye su, ei tatai aniye. Ma'aru werese, ipari tahe werese fene lo ane aiwawe ei tatai aniye. [1 Ko 9:11-12; 1 Te 2:9] ³⁴ Etiri ape fene so'oruwe tene! Ane lau mase iroteye su, ane wiyawi ta ereti topo ano se ta'aneteye. Ane ipari tahe luwaru iroteye su, ane wiyawi ta ta'aneteye. Ane lu feni ano ma'e etiri ape mo aiwawe a'i auwe. [Ap 18:3] ³⁵ Etiri werese ane wiyawi ta'aneteye su, ane lu taune werese ma'e au atuututeye. Fene wiyawi erasi a'i ta'ane tohoteteye su, fene lu taune, kairefi ta'ame ape mo, au pati ta'aneteye. Fene Jisas lo peri wanure! Le apou te'eye, 'Fene lu taune tere'e etiri ta auwei su, fene marepi erasi a'i tote wisereyerowa. Lu taune tere'e lai etiri ta fene ma'e auwei su, fene marepi oso a'i teriterowa.' ”

³⁶ Sosu Pol peri ape te'e tepa'asiye su, le lowe mase lowe uporo ape'i onuwewe, Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeteye. ³⁷ Sosu lowe werese marepi erasi a'i ewiteye. Lu ewiteye erasi lowe iroteye. Sosu lowe le ma'e ereti towafi lowe lo se ya'ore wisereyeye. Sosu le lowe ma'e erasi erite irowe. ³⁸ Pol lowe ma'e apou te'eteye su, “Ane fene werese si tame siyerowata.” Lowe lu ewite erasi irowe. Sosu lowe le mase aiwawe a'i wai ma'e wi atowe.

21

Pol omo Jerusalem ma'e si tame fi.

¹ Sosu a'i pe nomo, ane one towe ape leseye ape aiwawe, lowe arunatiyewe, wai erasi se iyatutiteye. Nomo omo Kos sa'i feni ma'e iyatu toneri. Nowe mo'o su, nomo omo Kos arunatiyewe, omo Los heneri. Sosu omo Los arunati su, nomo omo Patara heneri. ² Sosu nomo wai erasi tere'e ta se omo Fonisia ma'e fi. Nomo wai ape papu wi atowe. Sosu feni ma'e iyatuti. ³ Sosu, nomo omo Patara arunati

su, nomo kemere Saiprus siyeye. Nomo kemere ape eyate feni ma'e awera'iyenati. Kemere Saiprus arunati su, omo pani Siria toneri. Nomo wai se omo Tair ma'e iyatu furi. Etiri werese, wai ape sahe iroteye ape, omo Tair ma'e ani lotonatiyei ne toteye. ⁴ Nomo Jisas lo lu feni tamo siyeye su, nomo poweiye ereti feni werese feni hesi a'i (7) saro ahe iroteye. Lowe Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i se Pol ma'e apou eiye, “Ne omo Jerusalem ma'e owe ape ire.” [Ap 20:23] ⁵ Sosu nomo iyei ne toteye su, nomo etiri werese nomo lo ta'uweyewe, sosu nomo lowe arunatiyewe fi. Nomo fi su, lu taune werese, eimane werese ape mo lowe nomo mase sa'i tewiye ma'e fi. Sosu sa'i tewiye sahe nomo werese lowe uporo ape'i onuwewe, Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyete. ⁶ Sosu nomo lowe werese ma'e eriteye su, nomo wai papu wi atowe. Nomo wai papu wi atowe su, lowe werese wesi towafi lowe ma'e lo si fi.

Meni Agabus, Pol ma'e peri wiyeme a'i ta au te'eye.

⁷ Sosu nomo wai se omo Tair arunati su, nomo omo Tolemes iyatu furi. Wai ape furi su, nomo lu feni tamo eriteye. Sosu, nomo lowe mase poweiye ta'i saro ahe iroteye. ⁸ Nowe mo'o su, nomo omo Tolemes arunati su, nomo omo Sisaria ma'e iyatu heneri. Nomo Filip lo wesi sahe aiwawe iroteye. Filip Owane Sitewi lo peri au te'e siye meni. Tu naifa lu taune tomu ne'ese Jisas lo peri umasiteye ape, lowe lu ereti feni werese feni hesi a'i (7) Jerusalem sahe ei ariariyeye. Filip meni ta'i aiwawe a'i ariariyeye. Wiyawi lowe lo ape ne, lowe lu taune ayei tamo noneteye. [Ap 6:5; 8:40] ⁹ Meni ape eime taune wati'are hesiyo hesiyo iroteye. Taune ape mo, etiri nowe me'iye su henerairowa ape, au te'e areiyete. ¹⁰ Poweiye tomu ne'ese nomo saro ahe iroteye su, meni ta Owane Sitewi lo peri au te'e siye meni, iyape Agabus, pani Judia ma'e arunatiyewe, omo Sisaria ma'e itorai. [Ap 11:28] ¹¹ Sosu le

nomo ma'e henerai su, le Pol lo lire wafei aniye. Sosu le ereti lowe topo lo lire wafei sahe ti tawesiteye. Sosu le apou eiye, “Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i apou eisiya, 'Juda lo lu tamo meni ape lire wafei eite ani asiteye ape, aiwawe a'i ti tawesirowa. Sosu lowe meni ape awei lo lu owane tere'e ma'e heneti.’” [Ap 20:23; 21:33]

¹² Sosu nomo peri ape wanuwe su, nomo werese Pol ma'e apou eiye, “Ne omo Jerusalem ma'e owe ape yanere.”

¹³ Sosu Pol lowe ma'e itiya'u eiye, “Fene piyene lu ewite irosiya awere? Piyene marepi ano afofoweye awere? Fene luwei sawa! Owane Sitewi lai ane ma'e apou au eirowa su, lowe ane ma'e ereti lowe wafei se ti tawesirowa. Wiyeme a'i ne ane omo Jerusalem sahe fara'u temeniyerowa. Omo ape sahe ane Meni Owane Jisas lo wiyawi, ane ta'anerowa ape, temeniyerowa su, etiri fara'u a'i ne.” [Ap 20:24]

¹⁴ Sosu Pol lo marepi kairefi a'i teriteye su, lowe peri itiya'u te'e ta'ame. Sosu nomo werese apou te'eye, “Nomo Meni Owane Pefine ma'e apou ei toweriyei, marepi no aiwawe a'i nomo umasirowa.”

Pol kalabus wesi omo pani Judia sahe iroteye su, lowe le etiyeye.

(Aposel 21:15–26:32)

Pol omo Jerusalem ma'e henerai.

¹⁵ Nowe me'iye su, nomo etiri werese nomo lo ta'uwe su, nomo omo Sisaria arunatiyewe, omo Jerusalem ma'e yaneri. ¹⁶ Sosu lu feni tamo, omo Sisaria ma'e fai ape, nomo mase aiwawe fi. Sosu lowe nomo Nason lo wesi ma'e heneti. Wesi ape sahe nomo saro iroteye. Meni ape kemere Saiprus ma'e henerai. Tu naifa le Jisas ne tote umasiteye.

Pol omo Jerusalem ma'e henerai.

¹⁷ Nomo omo Jerusalem ma'e henerai su, Jisas lo lu feni nomo hene aniyei ne au te'e wisereyeye.

¹⁸ Nowe mo'o su, Pol nomo werese aiwawe a'i meni Jems ma'e siyeyei ne fi. Lu feni nomo lo ya'ariyei lu tamo Jems mase aiwawe sewiyeye. ¹⁹ Sosu Pol lowe werese eriteye su, le lowe werese ma'e Owane Sitewi lo wiyawi werese ne au te'eteye. Owane Sitewi lu tewi tere'e ma'e wiyawi erasi ta'aneteye. Lu taune tomu ne'ese Pol lo peri umasiteye. Lowe Jisas ne tote umasiteye [Ap 15:12]

Pol Owane Sitewi lo wesi tutawe ma'e fi.

²⁰ Sosu a'i pe lowe Pol lo peri wanuwe su, lowe Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye. Sosu lowe Pol ma'e apou eiye, "Kaiyemo Pol, ne etiri eite so'oruwesiya. Juda lo lu taune tomu ne'ese a'i Jisas lo peri tote umasiteye. Lu feni werese ape mo aiwawe a'i Moses lo yo peri umasiteye. [Ap 15:1,5] ²¹ Sosu lowe peri no wanuwe. Ne Juda lo lu tamo Pani tere'e tere'e ma'e iroteye ape, apou au te'eteye, 'Fene werese Moses lo yo peri owe ape umasite.' Ne lowe werese ma'e apou au te'e atuututeye, 'Fene mitaru werese tahe lowe lo owe ape toure. Fene Juda lo marepi werese nomo lo owe ape umasite.' ²² Nomo piye irowei awere? Juda lo lu taune, Jisas ne tote umasiteye ape, lowe werese, ne fai ape, wanurowa. ²³ Sosu nomo lowe ma'e piye peri te'erowa awere? Nomo etiri ape, ne piye irorowa ape, ne ma'e au te'esiya. Lu hesiyo hesiyo saro ahe iroteye. Lowe Owane Sitewi ma'e peri te'e naneiyei ta a'i au te'e naneiyei. [Ap 18:18] ²⁴ Ne lu hesiyo hesiyo ape mase ire. Lowe Moses lo yo peri umasisiya ape, lowe yo seni asevaro a'i irorowa. Ne lowe mase aiwawe a'i yo seni asevaro irote. Ne etiri Owane Sitewi ma'e au heseyei ape fara'u etere. Lowe yo seni asevaro a'i tepa'asiye su, lowe fara'u mato towe werese au howere. Serai lu taune werese yo seni no siyeye

su, lowe peri no, lowe wanuwe ape, peri wawero a'i siye so'oruwerowa. Ne lai Moses lo yo peri umasisiya. [Nam 6:1-20]²⁵ Sosu lu tewi tere'e, Jisas umasiye ape, nomo one towe lowe ma'e lese ausawi. Nomo lo peri apou te'esiya, 'Sepei luwaru a'i lo ayei fene owe ape ene are. Fene fisa'i werese owe ape ene are. Fene fe lo'u, ereti se aine tera'eye ape, fisa'i henerai ta'ame ape, owe ape ene are. Fene tafa'e yo seni luwaru a'i owe ape irote.' " [Ap 15:29]

²⁶ Nowe mo'o su, Pol lu hesiyo hesiyo ape mo hene aniyu su, lowe yo seni werese asevaro a'i irowe. Sosu yo seni asevaro a'i tepa'asiye su, le Owane Sitewi lo wesi papu wiye. Le Owane Sitewi lo wesi wiyawi iro siye lu ma'e apou au te'eye, "Nowe yo seni asevaro a'i iro tepa'asiyei su, nomo etiri ta Owane Sitewi ma'e nomo ta'i ta'i a'i au hese ereirowa." [1 Ko 9:20]

Juda lo lu owane tamo Pol lo ereti anite tawesiyu.

²⁷ Nowe mi ereti feni werese feni hesi a'i (7) i tepa'asiye su, Juda lo lu tamo, omo pani Esia ma'e fai ape, lowe Pol Owane Sitewi lo wesi papu siyeteye. Lowe lu taune werese ne ai marepi erasi a'i au iroteye. Lowe Pol lo ereti se anite tawesiteye su, lowe lu taune werese ma'e apou hareye, ²⁸ "Juda lo lu taune werese nomo pati anire! Meni eite lu taune werese ma'e apou au te'e atuatusiya, 'Fene werese Juda lo marepi werese arunatite. Fene Moses, lo yo peri owe ape umasite. Fene Owane Sitewi lo wesi ape owe wire.' Fene peri nomo lo wanute! Meni ape meni tewi tere'e ta Owane Sitewi lo wesi papu hene wiye. Yo seni ape amou tene! Le Owane Sitewi lo wesi tutawe unou a'i au iroteye." ²⁹ Lowe meni ta, iyape Trofimus, Pol mase iro siyeteye. Serai lowe apou toteye, "Pol meni ape Owane Sitewi lo wesi tutawe papu hene wiye." [Ap 20:4]

³⁰ Lu taune werese omo Jerusalem sahe peri lowe lo wanuwe su, lowe werese itero ta'uwerai. Lowe Pol anite

tawesiraiyewe, Owane Sitewi lo wesi nowe ma'e hene ani ni'ariye arosawi. Pereye a'i lowe Owane Sitewi lo wesi tutawe lo yo ti tawesiteye.

Rom lo ai lu tamo lai Pol ereti anite tawesiyeye.

³¹ Lowe Pol aine tera'eyei ne totयेye su, Rom lo ai atu siye lu lo meni owane ahi erasi wanuwe. Lu taune werese, omo Jerusalem sahe irotयेye ape, Pol ma'e au luwaruweteye.

³² Pereye a'i meni owane ape lu erasi tamo witane a'i lowe ma'e itorai. Lu taune meni owane ape siyetai su, lowe Pol tame aine na ta'ame. ³³ Sosu Meni Owane ape Pol ma'e itero anite tawesirai. Le ai atu siye lu tamo ma'e apou eiye, “Fene wafei erasi hesi se Pol ti tawesite.” Lowe Pol wafei se ti tawesi tepa'asiye su, le lowe ma'e apou ei toweriye, “Meni eite eiwerai awere? Le piye yo seni irowe awere?”

³⁴ Lu taune tamo peri ta'i a'i au te'eye, lu taune tere'e tamo peri tere'e tere'e au te'eye. Lu taune peri ahi erasi a'i te'eye su, meni owane ape peri sitewi lowe lo wanu eti ta'ame. Serai le ai atu siye lu tamo apou eiye, “Fene wesi nomo lo ma'e Pol hene meme'itire.” ³⁵ Sosu lowe Pol wesi lowe lo ma'e hene meme'itiye su, lu taune werese ai marepi erasi a'i totयेye. Lowe le aine tera'eyei ne totयेye. Sosu ai atu siye lu tamo le ereti werese se wesi papu hene meme'iti wiye. ³⁶ Sosu lu taune werese apou hareyei erasi uteye, “Meni ape aine tera'ere! Meni ape aine tera'ere!” [Lu 23:18]

Pol tote tawesiyeyi lo peri sitewi ne au te'eteye.

³⁷ Sosu a'i pe ai atu siye lu Pol wesi papu hene wiyeyi ne totयेye su, Pol meni owane ma'e apou ei toweriye, “Ane ne ma'e peri ta ei toweriyei awere?” Sosu Meni Owane ape peri ta itiya'u ei toweriye, “Ne peri Grik te'esiya awere?” ³⁸ Ane ne ne apou totयेye, Ne lai Isip lo meni eite tu naifa le lu owane ma'e ai atu tiyatiteye, sosu ai atu siye lu 4,000 pani ariye a'i hene meme'ititeye.” [Ap 5:36-37]

³⁹ Sosu Pol itiya'u apou eiye. “Ane Juda lo meni wiyeme a'i ne. Ane omo Tarsus pani Silisia ma'e fai. Omo ano iyape se. Ane lu taune werese peri ta au te'eyei ne toteye. Ane ne ei towerisiya, fara'u awere?” ⁴⁰ Sosu meni owane le ma'e apu eiye, “Fara'u ne peri no au te'ete eiye.” Sosu Pol wesi tawati saro teiteye su, ereti lo tesi fuwe. Sosu lu taune werese peri titaneye su, Pol lowe ma'e peri Hibru se au te'eteye.

22

¹ “Kaiyemo mo ano, aite werese ano, ane peri no ne, itiya'u au te'eye ape, wanure!” ² Sosu lowe werese Pol peri Hibru se te'eye su, lowe peri titaneye. ³ Sosu Pol apou te'eteye, “Ane Juda lo meni pefine a'i ne. Mai ano, omo Tarsus sahe omo pani Silisia iroteye ape, ane auteiye. Sosu ane meni eime oso a'i omo Jerusalem ma'e fi. Ane saro ahe iroteye su, meni ape, Gamaliel, lai ane ma'e Moses lo yo peri au te'e atuatu etiteye. Sosu ane lai ya'ariyei nomo lo marepi ape kairefi a'i umasiteye. Fene pereye aiwawe a'i. [Ap 5:34] ⁴ Sosu ane lai lu taune werese, Jisas lo marepi umasiteye ape, au luwaruweteye. Lu tewi tamo ane lai aine tera'eye. Ane lai lu taune, eimane werese wafei se ti tawesiteyewe, kalabus wesi ma'e heneti. [Ap 8:3] ⁵ Au heseyei lu owane pefine lu ta'uwe owane, ta'uweyei ape peri ano pefine a'i au te'eyei. Lowe one towe ta omo Damaskus lo lu owane tamo ma'e lese ausawi. Ane lai omo ape sahe one towe ape aiti. Ane lu taune werese, Jisas lo marepi tote umasiteye ape, omo Jerusalem ma'e henetaiyei ne toteye. Ane lowe werese kalabus wesi ma'e henetiyei ne toteye.

*Pol lowe ma'e marepi hepene he'i a'i lo ne au te'eye.
(Aposel 9:3-19; 26:12-18)*

⁶ Poweiye po se ane yo sahe iteye su, ane omo Damaskus atahe a'i heneri. Pereye a'i mi erasi a'i ni'arawe ma'e itorai. Ane ma'e tewi mitaiye fiyariye. ⁷ Sosu ane awei sahe winetaiye su, ane peri ahi wanuwe. Peri ahi apou eiye, 'Sol, Sol, ne ane ma'e piyene au luwaruawesiya aware?' ⁸ Sosu ane le ma'e itiya'u ei toweriye, 'Owane, ne eiwerai aware?' Sosu peri ahi itiya'u eiye, 'Ane lai Jisas omo Nasaret ma'e fai. Ne lai ane luwaru a'i irosiya.' ⁹ Lu ape mo, ane aiwawe fi ape, mi erasi ape siyeye. Ahowa, lowe peri ahi wanu ta'ame. ¹⁰ Sosu ane apou ei toweriye, 'Meni Owane, ne ane eiwerou irowei aware?' Sosu Meni Owane Pefine a'i apou eiye, 'Sinere, omo Damaskus ma'e ire! Omo Damaskus henerai su, lu tamo ne peri eiwerou irowei ape au te'erowa.' ¹¹ Lu tamo ane mase itiyeye ape, lowe ereti ano anite tawesiyewe, omo Damaskus ma'e heneti. Mi erasi ape nihe ano niso'uwe.

¹² Ane omo Damaskus henerai su, meni ta'i iyape Ananias ane ma'e sewiyeyei ne fai. Meni ape Moses lo yo peri umasi etiteye. Juda lo lu taune werese omo ape sahe meni ape ne wisereyeyei ne toteye. ¹³ Le ane ma'e teirai apou eiye, 'Kaiyemo, Sol, nihe no tame siye petanere.' Sosu pereye a'i ane fara'u siyeye. Sosu ane le siyeye. ¹⁴ Sosu le tame eiye, 'Nomo ya'ariyeyei lo Owane Sitewi ne ariariyeteye. Ne lai Owane Sitewi lo marepi wanu so'oruwewowa. Ne lai meni wisere a'i pefine lo siyerowa. Meni ape lai ahi se ne ma'e au te'e atuaturowa. ¹⁵ Ne lai lu taune werese ma'e, etiri ne siyeteye ape, sosu wanuteye ape, au te'e fiyarirowa. ¹⁶ Ne owe ape ninawere! Ne Jisas lo marepi tote umasiyeyi su, ane ne fara'u sa'i au huwei. Ne Jisas lo marepi tote umasiyeyi su, le yo seni luwaru werese a'i no au ani sasari pamowerowa.'

Pol lu tewi tere'e ma'e au te'eyei ne eimawesawi.

¹⁷ Sosu ane omo Jerusalem ma'e si tame fi. Ane Owane Sitewi lo wesi papu le ma'e au te'ete'e su, ane suwou hamehameyei siyeye. ¹⁸ Suwou hamehameyei ape sahe owane pefine lai ane ma'e au te'ete'e. Le apou te'eye, 'Ne omo Jerusalem witane a'i arunati. Ne peri ano au te'eyei su, lu taune werese wanu anirowata.' [Ap 9:29-30] ¹⁹ Ane le ma'e itiya'u eiye, 'Meni owane pefine, lu werese ape mo etiri ape wanu so'oruweye. Ane ta'uweye wesi werese ma'e lu feni werese lo, ane lowe kalabus wesi ma'e heneti. Ane lowe umasiteye su, ane tahe lo kairefi a'i ainenati. [Ap 8:3; 26:9-11] ²⁰ Sosu lowe meni Stiven fene lo au te'e siye meni, tapiye se aine tera'eye, ane aine tera'eye ape ne, ane marepi wisereyeye. Ane ipari tahe werese lowe lo au noweinoweiteye.' [Ap 8:1] ²¹ Sosu Owane Sitewi Pefine a'i ane ma'e itiya'u eiye, 'Ne ire. Ane ne lu tewi tere'e ma'e omo eyeri ma'e eimawesawiyeyi.' [Ap 9:15]

Pol Rom lo meni pefine a'i ne.

²² Lu taune werese Pol lo peri ape wanuwe su, lowe werese ai marepi erasi toteye. Lowe apou hare uteye, "Meni ape aine tera'ere! Meni ape aine tera'ere, Meni apou ape awei sahe irotorowata." ²³ Lowe werese ai marepi erasi a'i hare uteye su, lowe ipari tahe towafi lowe lo ani topoto fiyari ereye. Awei peperi ape hire ma'e ani ere aweye. ²⁴ Sosu ai atu siye meni owane, Pol wesi papu hene wiye. Le ai atu siye lu tamo apou te'eye, "Fene meni eite wesi papu hene wiyewe, tahe lo sahe aine nare." Fene tahe lo sahe aine na tepa'asiye su, fene le ma'e apou ei towerire, "Piyene lowe werese ne ma'e peri erasi hare uteye awere?" ²⁵ Lowe Pol ereti lowe lo wafei se ti tawesiye su, Pol meni owane ma'e ei toweriye, "Ane Rom lo meni pefine a'i ne. Lowe ane eti se ta'ame. Peri ano wanu

ta'ame. Fene lai yo peri fene lo apou te'esiya awere? Ne fara'u meni aiwawe a'i aineyei awere?" [Ap 16:37]

²⁶ Sosu ai lu meni owane pefine a'i ape peri lo wanuwe su, le ai atu siye meni owane ma'e siyeyei ne fi. Le apou te'eye, "Meni eite Rom lo meni ne. Ne a'i lai eiwerou irowei awere? Ne Rom lo meni aiwawe a'i aine narowata."

²⁷ Sosu ai atu siye meni owane lai Pol ma'e ei toweriyei ne fai, "Ne ane lai ma'e eire! Ne Rom lo meni pefine a'i awere?" Sosu Pol itiya'u eiye, "Ei, ane Rom lo meni pefine tene."

²⁸ Sosu ai atu siye meni owane apou eiye, "Ane Rom lo meni henerai su, ane ma'aru tomu ne'ese ani eteye." Ahowa, Pol itiya'u eiye, "Mai ano auteiye su, ane Rom lo meni pefine a'i henerai."

²⁹ Sosu lowe, te'e toweriyei ne fai ape, pereye a'i atoweiyei si fi. Ai atu siye meni owane lai hepene se su'ariye. Le atoweiye iroteye. Le Pol Rom lo meni pefine a'i wafei se ti tawesiye ape, si atoweiyei. Le Pol wafei se ti tawesiye su, le Rom lo yo peri arisiye. Le Pol lo tahe aine naye su, aiwawe a'i Rom lo yo peri arisiye. [Ap 16:38]

Pol lai ta'uweyei wesi sahe au te'e areiyeye.

³⁰ Nowe mo'o su, ai atu siye meni owane peri sitewi wiyeme a'i wanu etiyei ne toteye. Sosu le ta'uweyei wesi tere'e owane werese ei ta'uwerai. Owane Sitewi lo wesi lu owane werese te'e ta'uwerai. Sosu le Pol ta'uweyei wesi ma'e lowe Pol heneti. Lu owane werese ponei sahe teiye.

23

¹ Sosu Pol ponei sahe teiteye su, le lowe ma'e au te'eye, "Kaiyemo mo ano, ane mi mi werese marepi wisere a'i tei iroteye. Ane yo seni luwaru a'i iro ta'ame. Owane Sitewi lai etiri ape siye so'oruwesiya." ² Sosu au heseyei meni owane pefine a'i Ananias, peri ape wanuwe su, le, lu

tamo Pol ataha a'i teiye ape ma'e, apou te'eye, "Fene ahi lo sahe ainere." [Jo 18:22-23]³ Sosu Pol le ma'e te'e naruwe apou itiya'u eiye, "Ne marepi hesiyei tote siye meni, Owane Sitewi lai ne aine tera'e temeniyerowa. Ne lai wesi me wou a'i ta'e towasisiya ape, tahe lo wisere a'i lo'u lo papa'u a'i irosiya. Ne ataha a'i winetairowa. Ne a'i lai ane Moses lo yo peri ne au hese eti areiyesiya. Ahowa, ne ane ahi sahe aine naye su, ne a'i lai yo peri ape arisiye." [Mt 23:27]

⁴ Sosu lu tamo, Pol ataha a'i teiye ape, lowe Pol ma'e eiye, "Piyene ne au heseyei meni owane tutawe ma'e te'e naruwe awere?"

⁵ Sosu Pol itiya'u apou te'eye, "Kaiyemo mo ano, ane au heseyei meni owane tutawe so'oru ta'ama. Tu naifa, Owane Sitewi apou te'eye, 'Fene werese lu owane werese fene lo ma'e owe ape te'e narute.'

Serai ane le ne so'oruwesiya su, ane le ma'e peri ape te'e naruwata."

Kis 22:28

⁶ Sosu Pol lu Farisi, lu Sadyusi wesi ape papu siyeye su, le lowe ma'e uteye, "Kaiyemo mo werese, ane meni Farisi pefine a'i ne. Tai ano aiwawe a'i meni Farisi pefine a'i ne. Ane Owane Sitewi lai marepi hepene si tame ta'ane norohuwe hene aniyei ne tote tawesiye. Fene ane etiri ape ne au hese etiye." [Ap 26:5]

⁷ Sosu Pol peri ape au te'eye su, lu taune werese ai marepi erasi a'i toteteye. Sadyusi lu werese lai, Farisi lu werese ma'e ai marepi erasi toteye. ⁸ Sadyusi lu werese lowe marepi apou a'i toteye. Lu taune werese norohuwe si tame sinerowata. Lowe marepi tere'e apou toteye, "Owane Sitewi lo ipari wisere a'i, sosu ipari tere'e tere'e iro ta'ame." Ahowa, Farisi lu werese etiri werese ape mo tote tawesiye. [Mt 22:23]⁹ Sosu lowe ai marepi erasi a'i tote

tiyatiteye su, Farisi lu owane tamo ponei ma'e teiteyewe, lowe si tame norohuweyei ne peri kairefi a'i au te'eteye. Sosu lowe apou te'eye, "Meni ape yo seni luwaru a'i iro ta'ame. Ipari wisere a'i ta lai meni ape au te'eteye awere? Owane Sitewi lo ipari wisere a'i le ma'e au te'eteye awere? Nomo so'oru ta'ama."

¹⁰ Sosu ai marepi erasi luwaru a'i henerai su, ai atu siye meni owane Pol wesi topo lo ma'e heneti. Lowe Pol aine tera'eyei ne toteye su, ane lowe ne atoweiyesiya.

¹¹ Mo'o pasi su, Meni Owane Pefine a'i Pol ma'e atahe a'i teirai. Le Pol apou eiye, "Ne tei kairefiyere. Ne atoweiyeye sawa! Ne ane ne omo Jerusalem sahe au te'e fiyarirowa su, ne ane ne omo Rom aiwawe a'i au te'e fiyarirowa." [Ap 27:24; 28:16,23]

Lu owane tamo Pol aine tera'eyei ne te'e naneiyeye.

¹² Nowe esi mo'o su, Juda lo lu tamo ta'uwerai. Lowe apou toteye, "Nomo werese ayei werese sa'i werese siyenameiyeye. Nomo Pol aine tera'eye su, nomo fara'u ayei ene arowa, sa'i tamo ene arowa." ¹³ Lu hesi werese (40) aiwawe a'i toteye. ¹⁴ Lowe au heseyei lu owane ma'e, ya'ariyei lu owane ma'e te'e siyenamiyei lo peri te'eyei ne fi. Lowe ma'e te'eye, "Nomo werese ayei werese siyenamiyei. Pol temeniyeyei su, nomo fara'u ayei tame ene ayei. ¹⁵ Sosu a'i pe fene ta'uweyei ape, iyape Sanhitran, Pol ei anire. Fene ai lu meni owane ma'e apou te'ere, 'Nomo Pol lo etiri siye eti so'oruwewerowa.' Fene le heneta. Fene owane ma'e apou te'eye, Ahowa, Pol aiyeiyei su, nomo le aine tera'eyei." [Ap 25:3]

¹⁶ Ahowa, Pol lo eiwane peri lowe lo wanuwe su, le ai atu siye lu lo wesi papu wiye. Le Pol ma'e apou eiye, "Lowe ne aine tera'eyei ne totesiya." ¹⁷ Sosu Pol ai atu siye meni owane ta ei aniye. Le apou eiye. "Ne meni eime ai atu siye meni owane ma'e henetire. Le peri ta ne ma'e au

te'eyei ne fai.” ¹⁸ Sosu le eiwane meni erasi ma'e heneti. Ai atu siye meni owane ape apou eiye, “Pol meni ape, nomo wafei se ti tawesiye ape, le meni eime eite ne ma'e eimawesawi. Meni eime ne ma'e peri ta au te'eyei ne fai.”

¹⁹ Sosu ai atu siye meni owane ereti lo aine aiya'o aniyewe, le tewi wesi sahe feni eire ma'e heneti. Sosu le apou ei toweriye, “Ne piye peri ta te'eyei ne fai awere?”

²⁰ Meni eime ape apou eiye, “Juda lo lu tomu ne'ese apou te'e naneie. Lowe apou toteye, ‘Nomo nowe mo'o su, Pol owane meni ma'e henetirowa.’ Lowe apou te'erowa, ‘Nomo Pol lo peri eti wanu so'oruweyei ne fai.’

²¹ Ne le lowe ma'e owe ape henetai. Lu tomu ne'ese, lu hesi tawerese aiwawe a'i (40) Pol aine tera'eyei ne toteye. Lowe ayei, sa'i werese siyenamiye. Pol aine tera'eyei su, lowe fara'u ayei, sa'i ene arowa. Lowe lo etiri ape ta'uwe naneiteye, ne peri lo ape aniyei su, lowe Pol, ai lu meni owane ma'e henetirowa su, sosu lowe le aine tera'erowa.”

²² Sosu ai atu siye meni owane ape lai meni eime nowe ma'e eimawesawi. Le meni eime ape apou eiye, “Ne lu taune werese ma'e owe ape te'ere.”

Pol omo Sisaria ma'e heneti.

²³ Sosu a'i pe ai atu siye meni owane tutawe lai lu owane hesi lo ei anie, “Fenesi ai atu siye lu tomu ne'ese ei ta'uwe naneire. Ai atu siye lu 200, lu tere'e 70, fe hos nihari tere'e erasi sahe onuwei ape, lu tere'e 200 ti aniteye ape, ei ta'uwe naneire. Nowe pasi a'i lowe werese omo Sisaria ma'e iyei. ²⁴ Fenesi Pol ma'e fe hos hire fa onure. Fenesi le meni owane erasi iyape Feliks ma'e heneti. Lu tamo Pol owe ape aine tera'ere.” ²⁵ Sosu le one towe ta apou leseye,

²⁶ “Ane lai Klodius Lisias.

One towe eite meni owane Feliks ma'e ausawiyei. Ane ne se eritewa. ²⁷ Juda lo lu tamo meni eite anite tawesiye. Lowe le aine tera'eyei ne toteye. Ahowa, ane

lai ai atu siye lu werese ano aiwawe ereti lowe lo sahe ani erauwe. Ane Rom lo meni eite wanuwe. [Ap 21:30-33; 22:25-27]²⁸ Sosu ane lai meni ape lo peri eti wanuwei ne toteye. Ane le lu owane ta'uweyei ape ma'e heneti. [Ap 22:30]²⁹ Sosu ane lowe ma'e peri eti ei toweriye su, lowe itiya'u apou te'eye, 'Meni eite yo peri nomo lo arisiye. Meni eite yo seni luwaru a'i iro ta'ame.' Serai ane aiwawe toteye, meni eite yo seni luwaru a'i iro ta'ame. Serai nomo meni eite aine tera'erowata. Ane le kalabus wesi ma'e henetirowata.³⁰ Sosu ane peri ape, lowe aine tera'eyei ne toteye ape ne, wanuwe su, pereye a'i ane le ne ma'e eimawesawi. Ane lu tere'e tamo ne ma'e eimawesawi. Lowe Pol ne peri ahi a'i ne ma'e au te'erowa. Peri ano tepa'asiye." [Ap 24:5-8]

³¹ Sosu pasi po, ai atu siye lu tomu ne'ese a'i lowe Pol omo Antipatris ma'e heneti.³² Nowe esi mo'o su, lu fe hos onuwe ape, lowe Pol omo Sisaria ma'e heneti. Ai atu siye lu werese wesi lowe lo ma'e si tame fi.³³ Lowe omo Sisaria ma'e heneri su, lowe one towe meni owane ma'e auwe. Sosu le ma'e Pol henetai.³⁴ Meni owane one towe ape siye te'eteye su, le Pol ma'e ei toweriye, "Omo pani no eiwerou irosiya awere?" Sosu Pol le ma'e itiya'u apou eiye, "Omo pani ano Silisia."³⁵ Sosu meni owane apou eiye, "Fara'u, lu tere'e tamo, ne etiyei ape, heneraiyei su, ane peri no wanurowa." Sosu le Pol Herot lo wesi erasi ma'e, le tu iroteye ape, henetiyewe, ai atu siye lu tamo le tei ninaweteye.

24

Juda lo lu lai Pol etiyē.

¹ Nowe poweiye ereti feni werese i tepa'asiye su, au heseyei meni owane iyape Ananias, ya'ariyei lu tamo, au te'e siye meni iyape Tertulus, lowe werese omo Sisaria

ma'e itorai. Lowe awei meni owane tutawe ma'e Pol etiyei ne fai. ² Lowe Pol ei aniye su, meni Tertulus, meni owane tutawe Feliks ma'e Pol lo yo seni luwaru a'i apou au te'eye, "Feliks ne lai nowe tomu ne'ese wisere a'i irowe. Lu werese ai atu tiyatirowata. Ne lai peri fere lu taune werese ma'e au irowe. Ne lai etiri werese, wisere a'i ta'ane. Kairefi no se ne lai etiri wisere a'i au ta'ane. ³ Lu taune werese omo omo werese sahe ne, owane pefine ma'e au te'e wisereyeye. ⁴ Ane peri tamo oso po'o a'i ne ma'e au te'eye ne fai. Ne fara'u wanurowa awere? ⁵ Meni eite luwaru a'i tene! Le Juda lo lu taune werese ma'e ai marepi erasi a'i iroteye. Omo omo werese sahe le ai marepi au iroteye. Le lai lu tewi tere'e lo meni owane tutawe. Lu tewi tere'e lo iyape Nasaret. Lowe werese Nasaret lo meni ta umasiteye. [Ap 17:6] ⁶ Le etiri luwaru a'i Owane Sitewi lo wesi tutawe sahe irowei ne toteye. Yo peri nomo lo amouwesiya. {Serai nomo le ereti lo anite tawesiye. Nomo le yo peri nomo lo se etiyei ne toteye. [Ap 21:28-30] ⁷ Ahowa, ai atu siye meni owane iyape Lisias, sosu ai atu siye lu tomu ne'ese aiwawe kairefi erasi se lowe le heneti. ⁸ Sosu le nomo ma'e apou eiye, fene meni eite Feliks ma'e etiyei ne ire.}* Ne le ma'e siye etiyei su, ne lai peri ano wiyeme a'i wanu so'oruwerowa. Etiri eite nomo etiyei ne fai ape pefine a'i ne." ⁹ Sosu Juda lo lu werese wanuwe su, lowe ahi ta'i aiwawe a'i au te'eye. Lowe apou te'eye, "Etiri werese ape mo pefine a'i tene!"

Pol meni owane Feliks ma'e au te'e areiyeye.

¹⁰ Sosu awei meni owane ape Pol aine aiya'o aniye su, Pol apou itiya'u eiye, "Iyu menei tomu ne'ese omo

* 24:8: 6-8 Peri eite yaru "{" sosu "}" ponei sahe irosiya ape, peri eite piye meni lai leseye awere? Lu so'oru se tamo lowe so'oru ta'ama. Ya'ariyei one towe tomu tamo sahe peri eite iro te ta'ame. One towe tere'e tamo sahe peri eite iroteye.

pani eite sahe ne lai au heseyei siye meni pefine a'i ne. Serai ane ne ma'e itiya'u au te'e areiyerowa. Ane marepi erasi a'i wisereye nine'isiya. ¹¹ Ne fara'u lu ape mo ma'e apou te'e towerire, 'Poweiy ereti feni hesi lowe hesi a'i i tepa'asiye su, ane lai omo Jerusalem ma'e Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeyei ne fi.' ¹² Lu tewi ape mo ane ma'e, ai peri te'e tiyatiteye ape, au fu te'esiya. Lowe ane ma'e ai peri lu taune ma'e te'e tiyatiteye ape, siye ta'ame. Ane Owane Sitewi lo wesi tutawe wiye su, ane lu tamo ai peri te'e tiyati ta'ame. Ane lai ta'uweyeyei wesi papu lu taune ma'e yo seni luwaru a'i iro ta'ame. Pani tewi tere'e ma'e ane yo seni luwaru a'i iro ta'ame. ¹³ Peri lowe lo ape ane au fu te'eye su, lowe peri sitewi lo ne ma'e au te'e atuaturowata. ¹⁴ Ahowa, ane peri ta ne ma'e au te'esiya. Ane marepi tere'e umasisiya su, ane ya'ariyeyei nomo lo Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye. Lowe marepi ape ne apou te'esiya, 'Marepi tere'e ape wawero a'i ne. Ane lai etiri werese, Moses lo yo peri irosiya ape, ane marepi ta'i tote tawesiteye. Ane Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese lo peri tote tawesiteye.' ¹⁵ Ane lai marepi ta'i lowe lo tote tawesisiya. Marepi nomo lo aiwawe a'i ne. Owane Sitewi lai lu taune werese wisere a'i, sosu lu taune werese luwaru a'i lowe werese si tame norohu hene anirowa. [Jo 5:28-29] ¹⁶ Serai ane lai mi mi pasi pasi Owane Sitewi lo nihe se yo seni aseparo a'i ironamiteye. Sosu aiwawe a'i ane lu taune werese lo nihe se yo seni aseparo a'i ironamiteye. ¹⁷ Sosu a'i pe ane omo Jerusalem arunati su, iyu menei tomu ne'ese, ane si tame aiye ta'ame. Nowe mo'o su ane si fai su, ane ma'aru tamo lu ariye a'i ma'e auwei ne aitai. Ane etiri tamo Owane Sitewi ma'e au heseyei ne aitai. ¹⁸ Lowe ane Owane Sitewi lo wesi tutawe papu siyeye su, ane meni wara'i a'i ne. Ane meni amerame a'i. Lowe ane siyeye su, lu taune tomu ne'ese ane ma'e ta'uwerai.

Ane yo seni luwaru a'i iro ta'ame. [Ap 21:12-28] ¹⁹ Ahowa, ane meni yahowa'i a'i ne. Lu tamo omo pani Esia ma'e fai ape, lowe ne ma'e fai ta'ame. Lowe ane ne ai peri au fu te'eye su, lowe ne ma'e ai peri ape au te'e areiyerowa. ²⁰ Lu ape mo saro ahe teisiya ape, lowe ane ma'e ai peri yo seni luwaru a'i au fu te'eye su, lowe ne ma'e fara'u au te'e areiyerowa. Ane lu owane werese ta'uwerai ape ma'e, iroteye su, lowe ane yo seni luwaru a'i siyerowata. ²¹ Peri ape lowe lo wiyeme a'i tene! Ane lowe ponei ma'e teiye su, ane peri ta'i kairefi a'i au te'e areiyeye. Ane apou te'eye, 'Lu taune werese temeniyeye su, Owane Sitewi lai lowe werese si tame ta'ane norohuwe hene anirowa.' Ane peri ape kairefi a'i tote tawesisiya. Fene pereye marepi ano ape au hesere." [Ap 23:6]

²² Sosu a'i pe Feliks le Jisas lo marepi oso po'o a'i wanu so'oruwe ape, lowe ma'e apou te'eye, "Peri ape tepa'asiye. Lu werese ire. Meni ape Lisias ai atu siye meni owane aiyerowa su, ane fara'u peri ape au te'e fareraiyerowa." [Ap 23:26] ²³ Sosu le ai atu siye meni owane ta'i ma'e apou eiye, "Ne Pol kalabus wesi ma'e hetetire. Ne le au noweinoweite. Pol lo kaiyemo mo werese fara'u etiri tamo aunarairowa."

Feliks lai Pol kalabus wesi papu fu aroweye.

²⁴ Nowe tomu ne'ese tepa'asye su, meni owane Feliks tani lo aiwawe fai. Tani lo iyape Drusila. Tani ape Juda lo menitani. Sosu le Pol ei aniye. Pol fai su, le Jisas Krais lo peri lowesi ma'e au te'e areiyeye. Lowe Jisas lo peri wanu etiye. ²⁵ Sosu Pol yo seni asevaro a'i, tahe lowesi lo, lowesi au noweinoweiteye ape, ne, au te'e areiyeye. Nowe ye'ewi se Owane Sitewi lai lu taune werese au hese ereirowa. Le etiri ape mo lowesi ma'e apou au te'e areiyeye. Feliks peri ape wanuwe su, le marepi erasi a'i atoweiye. Sosu le apou te'eye, "Fara'u peri te'e tepa'asire. Ne ire. Marepi

ano totयेi su, ane ne si ei anirowa.” ²⁶ Le marepi tere'e a'i totये. Le apou totये, “Pol ane ma'e ma'aru tamo fa aure.” Serai le nowe tomu ne'ese Pol ei aniyei ne te'e tiyatiteye.

²⁷ Sosu a'i pe iyu menei hesi a'i i tepa'asiye su, Feliks omo ape arunatiyewe fi. Meni tere'e iyape Porsius Festus, le Feliks lo yaru wiyawi atati ta'aneteye. Ahowa, Feliks Juda lo lu werese ma'e marepi nine'iyei ne totये. Serai le Pol kalabus wesi ma'e saro arunati.

25

Pol Rom lo meni owane tutawe, Sisar, yo seni lo au hese ereirowa.

¹ Sosu nowe hesi heta i tepa'asiye su, meni Festus omo Sisaria arunatiyewe, omo Jerusalem ma'e yaneri. ² Omo Jerusalem ma'e henerai su, au heseyei lu owane tamo, lu owane tere'e tamo le ma'e Pol etiyei ne fi. [Ap 24:1] ³ Lowe le ma'e apou te'eye, “Ne etiri wisere a'i nomo ma'e aure. Ne meni Pol omo Jerusalem ma'e si eimawesawi.” Lowe apou totये, “Pol aiyerowa su, nomo yo tewiye sahe tei fareyarerowa. Pol aiyeyei su, nomo le aine tera'erowa.” [Ap 23:15] ⁴ Ahowa, Festus lowe ma'e itiya'u eiye, “Pol omo Sisaria kalabus wesi sahe saro irosiya. Nowe mo'o su ane omo ape ma'e si tame irowa. ⁵ Fene lu Owane tamo ane mase itorirowa. Meni ape yo seni luwaru a'i iroteye su, fene le ma'e etirowa.”

⁶ Sosu Festus nowe poweiye ereti hesi werese (10) lowe mase iroteye su, le omo Sisaria ma'e si itori. Nowe mo'o su, le Pol te'e etiyе. Sosu le apou eiye, “Fene meni Pol heneta.” ⁷ Sosu Pol henerai su, Juda lo lu tamo, omo Jerusalem ma'e itorai ape, le atahe a'i teirai. Lowe Pol ne yo seni luwaru a'i tomu ne'ese au fu te'eteye. Lowe etiri ape mo sitewi au te'e ta'ame. [Ap 24:5-6] ⁸ Sosu Pol itiya'u apou eiye, “Ahowa, ane yo seni luwaru a'i ta Juda lo yo

werese ne iro ta'ame. Ane Owane Sitewi lo yo peri arisi ta'ame. Aiwawe a'i ane Rom lo meni owane tutawe lo yo peri werese arisi ta'ame.”

⁹ Sosu Festus Juda lo lu werese pere'i siyeyei ne toteye. Le apou te'e toweriye, “Ne fara'u omo Jerusalem ma'e yaneyei awere? Ne fara'u ane ne ta'uweyeyei wesi ma'e tei irorowa awere? Serai lowe lo peri werese wanurowa awere?”

¹⁰ Sosu Pol itiya'u apou eiye, “Ane lai Rom lo meni owane tutawe lo ta'uweyeyei wesi sahe teisiya. Lowe ane ma'e wesi ape sahe etiyeyei ne toteye. Fara'u, ane etiri luwaru werese a'i Juda lo lu taune werese ma'e iro ta'ame. Ne peri ano wiyeme a'i wanu so'oruwerowa! ¹¹ Serai ane etiri luwaru a'i erasi ta irowe su, ne ane aine tera'eyeyei ne toteye. Ane fara'u temeniyerowa. Ahowa, Juda lo lu ape mo, peri lowe lo, ane au fu te'eye ape, wawero a'i su, ne lu tere'e tamo lowe ma'e ane henetirowata. Ane meni owane tutawe no, Sisar, yo seni ano au hese ereire.”

¹² Sosu Festus lu owane tamo lo te'e tiyatiteye su, le si tame fai. Le Pol ma'e apou eiye, “Ne Rom lo meni owane tutawe ei aniye su, ne Rom lo owane tutawe ma'e fu ire.”

Meni Festus lai meni owane tutawe, Agripa, Pol ne ei toweriye.

¹³ Nowe poweiye tamo i tepa'asiye su, meni owane Agripa eini lo Bernaisi omo Sisaria ma'e henerai. Lowesi Festus ma'e au te'e wisereyeyeyei ne toteye. ¹⁴ Lowesi nowe tomu ne'ese iroteye su, Festus lowesi ma'e Pol ne te'eye. Le apou te'eye, “Meni ta kalabus wesi sahe iroteye ape, meni owane Feliks le kalabus wesi sahe arunati. [Ap 24:27] ¹⁵ Ane omo Jerusalem ma'e fi su, au heseyei lu owane tamo, ya'ariyeyei tamo, ane ma'e au te'eyeyei ne fai. Lowe le aine tera'eyeyei ne te'eye. ¹⁶ Ane lowe ma'e apou te'eye, ‘Rom lo yo peri apou te'esiya. Nomo meni ta lu tere'e tamo

ma'e yahowa'i henetirowata. Tu le lowe ma'e teirowawe, peri lowe lo wanuwe. Sosu le fara'u peri lowe lo itiya'u te'erowa.' ¹⁷ Lowe saro ahe ane mase fai su, ane pereye a'i le etiyei ne ei ta'uwerai. Ane nowe mo'o su, ane meni ape ei aniye. ¹⁸ Sosu lu ape mo ponei ma'e teiye su, lowe yo seni luwaru a'i au fu te'eye. Ane yo seni luwaru a'i ape mo wanuwe su, ane aiwawe a'i toteye, 'Meni ape yo seni luwaru erasi a'i iro ta'ame.' ¹⁹ Ahowa, lowe peri tame au fu te'eye. Lowe meni ta'i, temeniyeye ape, iyape Jisas ne, te'e areiyeye. Meni ape ne, Pol apou eiye, 'Meni ape Jisas, temeniyeye su, Owane Sitewi lai le si tame ta'ane norohuwe hene aniye. Lowe Juda lo marepi aiwawe a'i au te'eteye.' ²⁰ Ane peri lo sitewi siye etiyei ne toteye su, ane yo peri ape so'oru ta'ama. Serai ane le ma'e ei toweriye, 'Ne fara'u omo Jerusalem ma'e si tame irowa awere? Lowe lai yo seni no au hese etirowa.' ²¹ Sosu Pol Rom lo meni owane tutawe, Sisar, ma'e ei aniye su, ane apou toteye. Le lai meni owane tutawe ape ma'e fu ire. Sosu ane le kalabus wesi sahe heneti. Wai ta'i omo Rom ma'e iyei su, ane le meni owane tutawe nomo lo ma'e eimawesawi."

²² Sosu a'i pe meni owane Agripa, Festus ma'e ei toweriye, "Ane fara'u meni ape lo peri wanurowa awere?" Sosu le itiya'u eiye, "Ei, aperi su, ne peri ape fara'u wanurowa."

Pol Agripa ma'e au te'e areiyeye.

²³ Nowe mo'o su, Agripa eini lo Bernaisi lowesi ipari tahe wisere a'i ani asiteye. Lowesi lu owane tomu ne'ese mase, awei lo lu owane tomu ne'ese mase, ai atu siye lu owane tamo ta'uweyei wesi papu wiye. Sosu lowe ta'uwe tepa'asiye su, Festus lai Pol ei aniye. ²⁴ Sosu Pol ta'uweyei wesi henerai su, Festus lowe ma'e apou te'eye, "Meni owane tutawe Agripa, lu owane werese nomo aiwawe irosiya ape, fene meni ape siye etire. Juda lo lu taune

werese omo Jerusalem sahe omo Sisaria sahe ane ma'e apou eiye, 'Ne meni eite fu aine tera'ere.' ²⁵ Ane Pol lo peri wanuwe su, ane yo seni lo le ne aine tera'eyei ne tote ta'ame. Sosu le Rom lo meni owane tutawe, Sisar, ei aniye su, ane omo Rom ma'e eimawesawiyei ne toteye. ²⁶ Ane Rom lo meni owane tutawe, Sisar ma'e one towe ta leseyei su, ane peri so'oru ta'ama. Serai ane fene ma'e Pol henetai. Ane meni Owane Agripa ma'e Pol henetai. Nomo werese peri lo wanu etiyei su, ane peri ta fara'u Rom lo meni owane tutawe, Sisar ma'e one towe lese ausawirowa. ²⁷ Ane kalabus wesi meni ta, yo seni asevaro a'i iroteye ape, Rom lo meni owane tutawe Sisar ma'e eimawesawirowata. Ane yo seni luwaru a'i, le irowe ape ne, one towe sahe leseyei."

26

Pol lai meni owane Agripa ma'e au te'e areiyeeye.

¹ Sosu a'i pe meni owane Agripa Pol ma'e eiye, "Ne fara'u nomo ma'e au te'e areiyere." Sosu Pol ponei sahe teiye su, ereti lo tesi fareraiyeeye. Sosu le itiya'u te'eye, ² "Meni owane Agripa, ane ne ne au te'e wisereyesiya. Ane peri ano au te'e areiyeyei su, ne peri ano wiyeme a'i au hese ereiyei. Juda lo lu werese ane ma'e etiyei su, ne fara'u peri sitewi siye etiteyei. ³ Ne Juda lo marepi werese wanu so'oruwesiya. Aiwawe a'i, ne Juda lo etiri werese siye so'oruwesiya. Serai ane ne ne au te'e wisereyesiya. Ane peri te'e areiyeyei su, ne peri ano wanu etire.

⁴ Juda lo lu taune werese lowe etiri werese ano siye so'oruweteye. Ane meni eime oso a'i iroteye su, lowe ane siye so'oruweteye. Ane lai omo pani ano iroteye ape, lowe ane siye so'oruweteye. Ane omo Jerusalem ma'e fi su, lowe marepi ano siye so'oruweteye. ⁵ Lowe mi mi werese ane siye so'oruweteye. Lowe aiwawe a'i toteyei su, lowe

peri wiyeme a'i ape fara'u ne ma'e au te'e areiyerowa. Ane Farisi lo marepi werese umasi etiteye su, lowe fara'u ne ma'e au te'e areiyerowa. [Fl 3:5-6] ⁶ Tu naifa Owane Sitewi lai ya'ariyei nomo lo ma'e peri ta wiyeme a'i au te'eye. Ane lai marepi ape tote tawesi etisiya. Pereye lowe ane ma'e marepi ape etiyeyi ne totये. ⁷ Owane Sitewi lai peri wiyeme a'i ape au te'eye su, Israel lo lu tewi (12) lowe werese peri te'e naneiyeyi ape mo ne ninawesiya. Lowe Owane Sitewi ma'e wiyawi ta'aneteye su, lowe mi mi pasi pasi peri te'e naneiyeyi ape mo ne ninaweteye. Meni owane, marepi ape aiwawe a'i ane tote tawesisiya ape, lowe ane etiyeyi ne totesiya. [Ap 23:6; 28:20] ⁸ Owane Sitewi lai kairefi erasi irosiya. Le lu tamo, temeniyeye ape, fara'u si tame ta'ane norohuwe hene anirowa. Juda lo lu tamo marepi ape tote tawesi ta'ame.

⁹ Tu naifa ane lai apou totये. Ane wiyawi ta ta'aneteye. Ane lu taune werese, Jisas Nasaret lo meni lo marepi umasiteye ape, ane lowe ma'e au luwaruweye. [Ap 8:3] ¹⁰ Ane omo Jerusalem ma'e fai su, ane apou aiwawe irowe. Au heseyeyi lu Owane werese lo kairefi se, ane Jisas lo lu feni tomu ne'ese kalabus wesi ma'e heneti. Lowe lu feni ape tera'eyeyi ne totये su, ane apou eiye, 'Ei, fene lowe aine tera'ere.' ¹¹ Mi mi werese ane ta'uweyeyi wesi werese sahe lu feni werese ma'e au luwaruweye. Ane lowe Owane Sitewi ne te'e naruteye ape, au fu te'eye. Ane ai erasi lowe ne totये su, ane omo pani tere'e ma'e fiyewe, lowe kalabus wesi ma'e hene aniye.

Pol Agripa ma'e au te'eye.

(Aposel 9:3-19; 22:6-16)

¹² Ane omo Damaskus ma'e lowe hene aniyei ne totये. Ane yaneye su, ane au heseyeyi meni owane lo kairefi se lowe hene aniyei ne totये. ¹³ Poweiye po se ane lu tamo mase yo sahe iteye. Pereye a'i ane mi erasi,

ni'arawe ma'e itorai ape, siyeye. Mitaiyeyei ape erasi a'i ne, poweiyeye lo mi oso a'i ne. Nomo werese napetu tawesiye. ¹⁴ Nomo werese awei sahe winetaiteye. Sosu ane peri ahi ta uteye ape, wanuwe. Peri ahi ape, peri ano se iyape Hibru apou uteye, 'Sol, Sol! Piyene ane ma'e au luwaruwesiya awere? Ne lai apou te'e areiyesiya su, ne topo ne au luwaruwesiya.' ¹⁵ Sosu ane itiya'u eiye, 'Meni owane ne eiwerai awere?' Sosu meni owane itiya'u apou eiye, 'Ane lai Jisas ne. Ne lai ane ma'e au luwaruweye. ¹⁶ Sosu ne sine teire. Ane ne ariariyeye. Ne lai wiyawi ano ta'anerowa. Ne lai etiri werese, ne siyeye ape, au te'e fiyarite. Etiri werese, ane ne au atuaturowa ape, ne lu taune werese ma'e au te'e fiyarirowa. ¹⁷ Lu tewi no ne ma'e au luwaruweyei su, ane ne pati henetirowa. Lu tewi tere'e ne ma'e au luwaruweyei su, ane ne aiwawe a'i au pati feraferirowa. ¹⁸ Ane lai ne lu taune tomu ne'ese ma'e au te'e fiyariyei ne eimawesawirowa. Lowe peri ano, ne au te'e fiyariyei ape, wanuwe su, lowe yo seni luwaru a'i towafi lowe lo aresaiye atati arunatirowa. Lowe Owane Sitewi ma'e si tame atati toterowa. Pereye lowe pasi wou a'i iroteye. Lowe peri ano umasirowa su, lowe mi a'i wou a'i tei irotorowa. Lowe sepei Satan lo kairefi fa atati arunatirowa su, lowe Owane Sitewi ne umasirowa. Lowe ane umasirowa su, Owane Sitewi lai yo seni luwaru a'i lowe lo au ani sasari pamowerowa. Lowe yo seni luwaru a'i lowe lo au ani sasari pamowerowa su, Owane Sitewi lu taune werese lo aiwawe omo hire ma'e hene ani wirowa.' [Ais 42:16; Ef 2:2; Kl 1:13]

Pol lai meni owane Agripa ma'e wiyawi lo ne au te'eye.

¹⁹ Serai ane ne ma'e, meni owane Agripa, au te'esiya, Owane Sitewi lai ane ma'e au suwou hamehameyei siyeye su, ane suwou hamehameyei ape umasiteye. ²⁰ Tu ane lai lu taune, omo Damaskus iroteye ape, au te'e fiyariteye.

Sosu omo Damaskus arunati su, ane lu taune ma'e omo Jerusalem sahe au te'eyei ne fi. Aiwawe a'i ane omo pani Judia ma'e lu taune werese ma'e au te'e fiyariye. Mo'o ane lu tewi tere'e werese ma'e au te'e fiyariye. Ane Owane Sitewi lo peri lowe werese ma'e au te'e fiyariye. Lowe yo seni luwaru a'i lowe lo fa ani aweto arunatiyewe, Owane Sitewi ne umasite. Lowe yo seni luwaru a'i ani aresaiye arunatiyei su, lu taune werese wiyawi lowe lo wisere a'i siyeye. ²¹ Ane Owane Sitewi lo peri Owane Sitewi lo wesi tutawe sahe au te'e fiyariye su, Juda lo lu tamo ane anite tawesiyewe, ane aine tera'eyei ne toteye. ²² Mi mi pasi pasi Owane Sitewi lai ane au pati feraferiteye. Serai ane lu taune owane werese lu taune yahowa'i a'i ma'e Owane Sitewi lo peri au te'e areiyesiya. Peri ano Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese lo peri aiwawe a'i au te'esiya. ²³ Lowe Moses aiwawe apou au te'e areiyeteye, Owane Sitewi 'Meni Owane Sitewi lai ariariye ape, fofowe'i erasi wiyeme a'i teriterowa. Mo'o su, lu tamo le ma'e aine tera'erowa. Aine tera'erowa su, Owane Sitewi lai le si tame ta'ane norohuwe hene anirowa. Le meni tutawe Owane Sitewi lai si tame ta'ane norohuwe hene anirowa. Le awei hi ma'e itorai su, le marepi hepene he'i a'i lu taune werese lo ma'e, lu tewi tere'e ma'e au te'eyei ne itorairowa.' ” [Lu 24:44-47; 1 Ko 15:20]

Agripa lai Jisas ne tote tawesiyei ne ataheyeye.

²⁴ Sosu meni owane Festus Pol ma'e peri erasi a'i uteye, “Pol, ne meremereye a'i ne. Marepi erasi no, ne ma'e meremereye a'i irowe.”

²⁵ Sosu Pol itiya'u apou eiye, “Owane meni Festus, Ahowa! Ane meremereye ta'ama. Peri ano farere wiyeme a'i ne. ²⁶ Meni owane ape peri ano wanu so'oruwesiya. Ane fara'u le ma'e au te'e te'erowa. Le etiri werese, ane au te'esiya ape, siye so'oruweteye. Ane lai etiri werese

fareyareye se ta'ama. ²⁷ Meni owane Agripa, ne Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese lo marepi tote tawesisiya aware? Ane ne marepi ape tote tawesiye ape, so'oruw tene!

²⁸ Sosu Agripa Pol ma'e itiya'u eiye, “Nowe oso a'i su, ne apou toteye, ne ane marepi he'i a'i ape tatai aniwawa aware?”

²⁹ Sosu Pol itiya'u eiye, “Nowe oso a'i su, nowe pite a'i, ane Owane Sitewi ma'e ne au te'e towerisiya. Fene werese ane mase irosiya ape, ahowa, fene wafei se owe ape ti tawesinamirowa. Ne, lu taune werese aiwawe, peri ano wanuwe ape, Owane Sitewi lai fene werese ma'e marepi hepene he'i a'i aurowa.”

³⁰ Sosu meni owane ape, Festus menitani Bernaisi, lu owane tere'e aiwawe a'i sine teiteye. ³¹⁻³² Lowe werese nowe ma'e heneye. Sosu lowe apou te'e tiyatiteye, “Meni ape yo seni luwaru a'i iro ta'ame. Nomo le aine tera'erowata. Nomo kalabus wesi ma'e henetirowata.” Sosu Agripa, Festus ma'e apou eiye, “Meni ape Rom lo meni owane tutawe, Sisar ma'e ei ani ta'ame su, nomo le nowe ma'e ani arosawirowa. Ahowa, nomo le meni owane tutawe ape Sisar, ma'e eimawesawirowa.”

Pol omo Rom ma'e wai se iyatuti.

(Aposel 27:1—28:31)

27

Lowe Pol omo Rom ma'e eimawesawi.

¹ Meni owane lo peri te'e naneiyei tepa'asiye. Pol Pani Itali ma'e iyei ne toteyei su, le kalabus wesi lu tere'e tamo aiwawe ai atu siye meni owane ma'e iyape Julius heneti. Meni ape ai atu siye lu tomu ne'ese iyape Rom meni owane pefine lo ai atu siye lu, au noweinoweiteye. Ane Pol lo lu feni aiwawe iyei. ² Sosu nomo wai ape

papu omo Adramitium ma'e fai ape, aro atowe. Wai ape omo tamo pani Esia ma'e iyatutiyei ne toteye. Nomo wai se omo Sisaria arunatiyewe, sa'i erasi ape ma'e iyatu toneye. Meni ta'i iyape Aristarkus nomo aiwawe fi. Le omo Tesalonaika pani Masedonia ma'e fai. [Ap 19:29]
³ Nowe mo'o su, nomo omo Saidon ma'e iyatu furi. Meni Julius Pol ma'e au noweinoweiteye. Le Pol ma'e apou eiye, "Ne fara'u kaiyemo no werese siyeri. Lowe fara'u au arowa." ⁴ Sosu nomo omo Saidon arunati su, fiyaru erasi a'i heneraiyewe, wai nomo lo kemere Saiprus feni wisere a'i ma'e iyatuti. ⁵ Sosu nomo kemere Saiprus arunatiyewe fi. Sa'i erasi omo Silisia, omo Pamfilia atahe a'i iyatu toneri. Sosu nomo omo Maira pani Lisia sahe wai iyatu furi. ⁶ Ai atu siye meni owane Aleksandria lo wai tere'e siyeye. Le nomo wai ape se hene arunari. Wai ape pani Itali ma'e iyatutiyei ne toteye.

⁷ Omo Maira arunati su, nomo momotei a'i iyatutiteye. Nowe poweiye tomu ne'ese momotei a'i fi. Fiyaru erasi henerai su, nomo omo Nidus kairefi se henerai. Sosu nomo senitewi ma'e furi ta'ame su, nomo kemere Krit feni ma'e iyatu toneri. Omo Salmone awera'inyatiyewe fi. ⁸ Nomo sa'i tewiye kairefi se iyatutiteye, nomo iyatuti su, nomo sa'i ape iyape Ya'orei Wisere a'i ma'e furi. Sa'i Ya'orei Wisere a'i ape omo Lasea atahe a'i irosiya.

⁹ Sosu a'i pe nomo nowe poweiye tomu ne'ese saro ahe iroteye. Nowe tahe pa'are sa'i au huwe ape, i tepa'asiye su, fiyaru erasi a'i atahe a'i henerai.* Sa'i ei erasi aiwawe atahe a'i henerai. Wai ta sa'i iyatu toneri su, fiyaru, sa'i ei wai ani awetu awetorowa. Sosu Pol lowe ma'e peri kairefi se apou te'eye, ¹⁰ "Lu werese Wanure! Nomo sa'i toneriyei su, fiyaru, sa'i ei erasi wai eite ani awetu awetorowa. Wai

* 27:9: 9 Juda lo marepi apou a'i totesiya. Nowe ape sahe Juda lo lu taune werese yo seni luwaru a'i towafi lowe lo sa'i au hu sasari pamoweje.

ani awetorowa su, etiri werese sa'i papu itorowa. Nomo aiwawe a'i sa'i papu itorowa. Serai nomo awei pani sahe sato ahe onure.” ¹¹ Ahowa, ai atu siye meni owane Pol lo peri umasi ta'ama. Le wai lo meni owane marepi topo lo wanu umasiteye. ¹² Nowe fiyaru erasi se, sa'i ya'orei ape wai senitewi ma'e furai ta'ame. Wai furowa su, sa'i ei wai ani awetorowa, serai lu tomu ne'ese sa'i ya'orei ape arunatiyei ne toteye. Lowe omo Finiks ma'e iyei ne toteye. Omo ape sahe nowe fiyaru erasi se saro irotete. Omo ape sahe Kemere Krit sahe sa'i ya'orei wisere a'i ape fiyaru ne saro ahe fareyarerowa.

Fiyaru sa'i ei erasi a'i henerai.

¹³ Sosu fiyaru oso a'i henerai su, lowe apou totete, “Fiyaru wisere a'i. Nomo omo Finiks ma'e iyei.” Sosu lowe sa'i erasi iyatu toneye. Lowe Krit lo sa'i tewi atahe a'i ma'e iyatuti. ¹⁴ Oso a'i su, fiyaru ape henerai. Fiyaru erasi Kemere Krit sahe soro ma'e oweirai. ¹⁵ Fiyaru erasi ape wai nomo lo ani terutorowe su, nomo wai ape iyatuti noweinowe ta'ame. Wai ape fetaneyeti. ¹⁶ Nomo kemere oso a'i iyape Kauda fetaneyetiteye su, nomo wai oso a'i kairefi anite ti tawesiye. ¹⁷ Sosu lu werese wai oso a'i ape ani ti tawesi tepa'asiye su, lowe wai erasi ape wafei se ti atati tawesiye. Fiyaru erasi ape lai wai ape aine tapereseyei ne ataheyeye. Wai ape wafei ti tawesi tepa'asiye su, lowe wai eneri tapiye omo pani Afrika sahe aine tapereseyei ne tote atoweiye. Lowe wai lo ipari tahe hi ani ararowe su, fiyaru wai ape ani fetaneyeti. ¹⁸ Fiyaru erasi wai nomo lo ani aineraitete. Nowe mo'o su, lowe etiri werese wai sahe ani asiye ape, sa'i ma'e fu arowe. Serai wai erasi ape wiyeme a'i fetaneyete. ¹⁹ Nowe hesi heta i tepa'asiye su, lowe wai lo etiri werese, wafei aiwawe sa'i ma'e ani fu arowe. ²⁰ Nowe tomu ne'ese

poweiye, eiwariyemi werese siye ta'ame. Fiyaru erasi nomo werese ani arosawi. Nomo werese apou toteye, “Nomo werese sa'i papu atenise itorowa.”

²¹ Nowe tomu ne'ese lowe ene a ta'ame su, Pol ponei teiye apou te'eye, “Lu werese wanure! Fene peri ano wanu umasiye su, nomo fara'u iroteye. Nomo Kemere Krit saro teiteye su, etiri werese nomo lo fu aro ta'ame. Nomo werese wiyeme a'i iroteye.” ²² Ahowa, fene werese marepi fene lo kairefi a'i totere. Lu werese nomo lo sa'i papu atenise ito ta'ame. Wai ape lai sa'i papu itorowa. ²³ Liyewe pasi, Owane Sitewi, ane umasiye ape, ane wiyawi lo au ta'anetepe ape, Owane Sitewi lo ipari wisere a'i ane ma'e atahe a'i teirai. ²⁴ Le apou eiye, “Pol, atoweipe sawa! Ne Rom lo meni owane tutawe, Sisar ma'e teiri. Sisar peri no wanurowa. Owane Sitewi lai ne lu werese aiwawe irosiya ape, le peri no ape wanutepe. Lu werese sa'i atenise temeniye ta'ame.” [Ap 23:11] ²⁵ Serai fene werese kairefi a'i irore. Fene atoweipe sawa! Ane Owane Sitewi lo marepi tote tawesisiya. Etiri werese Owane Sitewi lai ane au te'etepe su, wiyeme a'i henerairowa. ²⁶ Ahowa, nomo kemere oso a'i tewiye sahe wai werese ani furowa. [Ap 28:1]

²⁷ Sosu a'i pe pasi ereti feni werese lowe hesiyo hesiyo i tepa'asiye su, fiyaru erasi nomo Sa'i Adria fetaneyeti. Pasi po, wai lo lu tewi tamo awei pani ta atahe a'i iyei ne totepe. ²⁸ Sosu lowe wafei tapiye se sa'i yaru siyeyei ne ani fu arowe. Sa'i yaru (40 mita aiwawe a'i). Nowe oso a'i, lowe wafei tapiye se si tame ani fu arowe. Sa'i yaru (30 mita aiwawe a'i). ²⁹ Lowe werese atoweipe irowe. Sosu lowe tapiye erasi hesiyo hesiyo wafei se ti tawesipe ape, lowe sa'i ma'e ani fu arowe. Sosu lowe god tere'e towafi lowe lo nowe mitaiyeyei ne te'eye. ³⁰ Wai lo lu tewi tamo wai arunatiyeyei ne totepe su, sosu lowe wai oso sa'i papu ani fu arowe. Lowe peri apou areare te'eye, “Nomo

wai pihatu ma'e wafei tapiye se sa'i papu ani fu arorowa.” Lowe lai wai erasi ape arunatiyei ne toteye. ³¹ Sosu a'i pe Pol ai atu siye meni owane ma'e apou eiyē, “Lu eite mo wai erasi arunatiyei su, nomo werese temeniyerowa. Lowe werese wai sato pei irote.” ³² Ai atu siye lu werese peri eite wanuwe su, lowe wai lo wafei mene'e se aine touwe. Sosu wai oso a'i sa'i papu itori.

³³ Nowe mitaiyeye su, Pol ponei sahe teiye le apou te'eye, “Fene werese nowe tomu ne'ese ene a ta'ame. Serai ane fene ma'e au te'e areiyesiya. ³⁴ Fene werese ayei tamo ene are. Fene ene a ta'ame su, fene werese luwaru irorowa. Fene kairefi a'i irote. Fene werese wisere a'i teitorowa.” ³⁵ Sosu Pol peri tepa'asiye su, le lowe ponei a'i nau ta'ase ani topotowe, Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye. Sosu le nau ta'ase tewi pa tewi ene ateye. ³⁶ Sosu lowe werese kairefi he'i aniye su, lowe nau ta'ase ene ateye. ³⁷ Lu werese, wai papu iroteye ape (276 aiwawe a'i ne). ³⁸ Lowe werese ene a tepa'asiye su, lowe kewi so sa'i papu ani fu arowe. Lowe kewi so fu arowe su, wai orese ta'ame, fetane a'i fetaneyeye.

Wai erasi ape aine tapereseye.

³⁹ Esi su, lowe awei pani ta siyeye. Ahowa, lowe awei pani ape so'oru ta'ama. Eiwerou ma'e irosiya awere? Sosu lowe sa'i ya'orei eneri wisere a'i ta siyeye su, lowe wai sa'i tewiye furiyei ne toteye. ⁴⁰ Sosu lowe wafei tapiye se aine tou arowe. Lowe wai si iyatu siye wafei aine touwe. Sosu lu tamo ipari tahe hire ani aine ape'i ereye. Sosu eneri ma'e furiyei ne toteye. ⁴¹ Ahowa wai eneri ta aine tawesiye. Wai pihatu he'e tawesiye. Wai si sa'i ei erasi se aine taperese fiyari ereye.

⁴² Ai atu siye lu werese kalabus lu werese aine tera'eyei ne toteye. Lowe apou toteye, kalabus lu werese sa'i feirowa su, lowe werese itero fiyarisawi. ⁴³ Ai atu siye

meni owane Pol noweinoweiyei ne toteye. Sosu le lowe ma'e apou eiye, "Ahowa, fene lu werese owe ape aine tera'ere." Sosu le apou eiye, "Lu werese fara'u sa'i itorire. Eneri sahe feiri. ⁴⁴Lu tamo feirowata ape fara'u metei tewi a'i ereti se ani fetane feiteye. Sosu lu werese eneri ma'e fei ani teiri."

28

Pol kemere Malta ma'e iroteye.

¹ Nomo werese sa'i tewiye ma'e furi. Lu tamo kemere lo iyape Malta au te'eye. ² Lu taune, kemere ape sahe iroteye ape, nomo ma'e wisere a'i au pati ta'aneteye. Lowe yehe arineye su, lowe nomo ne au wisereyete. Sa'i naretei a'i erasi itoteye su, lowe nomo yehe atahe se apou ei aniye. [2 Ko 11:27] ³ Sosu Pol lowahi yehe ta'uwe arineye su, le lowahi ape mo yehe ani leiye. Sosu haru aimesi lai lowahi yehe hire tepa'asiye auweiye. Sosu Pol ereti sahe tomuwe. ⁴ Sosu lu werese, omo ape sahe iroteye ape, haru eite siyeye su, lowe te'e tiyatiye. Lowe apou eiye, "Sawi amou! Meni eite aine tera'e siye meni. Sa'i ei erasi le aine tera'e ta'ame su, sepei owane yo seni luwaru a'i itiya'u irowei ape, le haru aimesi aine tera'erowa." ⁵ Sosu Pol haru ape yehe papu fu arosawi. Haru ape Pol tomuwe su, le temeniye ta'ame. [Mk 16:18] ⁶ Lu taune werese ereti lo meiyei ne toteye. Sosu lowe Pol temeniye winetaiyei ne toteye. Ahowa, lowe nowe ta se ninaweteye su, lowe marepi towafi lowe lo apou tote awetowe. "Pol temeniye ta'ame su, serai meni eite god tere'e ne." [Ap 14:11]

⁷ Kemere ape sahe meni owane ta lo awei pani atahe a'i iroteye. Meni owane lo iyape Publius. Le, nomo fai ape, wanuwe su, le nomo werese ma'e au isafiye noweinoweiteye. Nowe hesi heta i tepa'asiye su, le nomo au isafiye noweinoweiteye. ⁸ Meni ape lo tai u erasi se

wari sahe howeiteye. Meni ape tahe umeri se, li sa'i, u se howeiteye. Sosu Pol le ma'e fi su, ereti topo lo hire isawe hetesiye. Sosu le Owane Sitewi ma'e au te'eye. Sosu peri ape au te'e tepa'asiye su, tahe lo au fara'uweye. Li sa'i po'uteye. ⁹ Sosu lu taune tomu ne'ese u se ape, wanuwe su, lowe Pol ma'e fai. Sosu le lowe werese au ta'ane fara'uweye. ¹⁰ Sosu lu taune werese, kemere sahe iroteye ape, etiri tomu ne'ese nomo ma'e auwe. Sosu nomo wai se iyei ne toteye su, lowe etiri ayei tomu ne'ese nomo ma'e auwe.

Pol omo Rom henerai.

¹¹ Sosu a'i pe yame hesi heta nomo kemere ape sahe iroteye. Sosu meni Aleksandria lo wai ta'i kemere ape sahe tu henerai ape, fiyaru sa'i ei ninawe po'uteye. Fiyaru, sa'i ei tepa'asiye su, lowe omo Rom ma'e iyatutiyei ne toteye. Lowe god tere'e hesi lo hepene pihatu sahe leseye. Lowesi lo iyape Kasta, Polaks. ¹² Sosu nomo Kemere Malta arunati su, sa'i erasi iyatu toneri. Nomo omo Sirakyus ma'e henerai. Nomo poweiye hesi heta saro iroteye. ¹³ Sosu poweiye hesi heta i tepa'asiye su, nomo Sirakyus arunati. Sosu omo Regium ma'e henerai. Nowe mo'o su, fiyaru ta fau ma'e fai ape, henerai. Sosu nomo Regium arunatiyewe, omo Puteoli ma'e nowe mo'o se henerai. ¹⁴ Nomo omo Puteoli henerai su, nomo wai ape arunati. Lu feni tamo wesi towafi lowe lo sahe nomo ei aniyeye. Nomo poweiye ereti feni werese feni hesi a'i (7) tei iroteye. Nomo lowe arunati su, nomo yo sahe omo Rom ma'e iteye. ¹⁵ Nomo yo sahe iteye su, lu feni nomo lo, nomo fai ape, wanuwe su, lowe nomo ma'e ta'uwerai. Lu taune tamo omo Apius lo nepawe amerame a'i ma'e fai. Lu tamo tere'e omo tere'e howeiyei lo wesi hesi heta iroteye ape, ma'e fai. Lowe nomo ma'e ta'uwerai. Pol lowe werese siye ta'uwerai su, le Owane Sitewi ma'e au te'e wisereyeye. Le

marepi lo kairefi a'i irowe. ¹⁶ Nomo omo Rom henerai su, lu owane tamo apou te'eye, “Ne fara'u wesi no howeiri. Ane kalabus wesi ma'e heneti ta'ame. Ai atu siye meni ta'i ne aiwawe a'i iyei. Le ne au ninawe noweinoweiteyei.”

Pol Owane Sitewi lo peri omo Rom sahe au te'e fiyariteye.

¹⁷ Nowe hesi heta i tepa'asiye su, Pol Juda lo lu owane tamo ei ta'uwe aniye. Lowe ta'uwerai su, lowe ma'e apou te'eye, “Kaiyemo mo, ane lu tewi nomo lo ma'e yo seni luwaru a'i ta iro ta'ame ne. Aiwawe ane ya'ariyei yo peri nomo lo arisi ta'ame. Ahowa, Juda lo lu owane tamo ane anite ti tawesiyei. Lowe ane Rom lo meni owane ma'e heneti. ¹⁸ Rom lo lu owane ape mo peri ano wanuwe su, lowe ane arosaiyei ne toteye. Lowe apou te'eye, ‘Pol yo seni luwaru a'i ta iro ta'ame. Serai nomo le aine tera'e ta'ame.’ Ahowa, Juda lo lu owane tamo ane aine tera'eyei ne toteye. [Ap 26:31] ¹⁹ Juda lo lu owane apou hareye, ‘Ahowa! Ne meni ape owe ape arosawi. Ne le aine tera'ere.’ Serai ane Rom lo meni owane tutawe, Sisar ei aniye. Ane Juda lo lu taune werese ma'e orese a'i irowei ne tote ta'ame. [Ap 25:11] ²⁰ Serai ane fene te'e ta'uwerai. Ane fene peri ta te'eyei ne toteye. Owane Sitewi lo peri te'e naneiyei, nomo Israel lu taune werese ninawesiya ape, ane meni ape ne au te'esiya. Lowe marepi ano ape ane lu taune werese ma'e au te'eteye ape, ne wafei se ti tawesiteye.” [Ap 26:6-7]

²¹ Sosu lowe itiya'u te'eye, “Nomo one towe ta lowe fai ape ma'e, lese ausai ta'ame. Lu tere'e tamo, Jerusalem ma'e fai ape, lowe ne ne yo seni luwaru a'i au te'erai ta'ame. ²² Ahowa, nomo peri no wanuwe ne totesiya. Lu taune tomu ne'ese, omo omo werese iroteye ape, Jisas ne au te'e naruteye.” [Ap 24:14]

²³ Sosu a'i pe lowe poweiye ta se Pol lowesi ma'e ta'uweraiyei ne ariariyeiye. Poweiye ape henerai su, lu

taune tomu ne'ese Pol lo wesi ma'e ta'uwerai. Sosu Pol esi, neriwei a'i Owane Sitewi lo peri au te'e areiyeteye. Le Jisas ne Moses lo yo peri sahe au te'eteye. Le Owane Sitewi lo au te'e siye lu werese lo one towe lowe ma'e Jisas ne au te'e atuatuteye. ²⁴ Lu taune tamo Pol lo peri wanuwe su, lowe Jisas lo yo umasiteye. Lu taune tere'e tamo wanu umasi ta'ame. ²⁵ Lu taune tere'e tamo marepi tere'e tere'e toteteye. Sosu Pol peri ta lowe ma'e te'e, "Owane Sitewi lo Hepene Wara'i a'i ya'ariyei nomo lo ma'e Owane Sitewi lo au te'e siye meni, Aisaia, ahi lo se peri wiyeme a'i apou au te'eye,

²⁶⁻²⁷ 'Ne lu taune ape ma'e peri wiyeme a'i au te'ere. Fene werese peri ape wanurowa su, ahowa, fene peri eti sitewi wanu so'oruwerowata. Fene siyerowa su, etiri werese fene siye so'oruwerowata. Lu tewi ape lo marepi kairefi a'i henerai. Lowe apaniye lo aine tawesiye su, serai lowe Owane Sitewi lo peri wanu ta'ame. Lowe nihe lowe lo niso'uwe tawesiye su, lowe etiri werese siye ta'ame. Lowe nihe lowe lo petaneyei su, apaniye lowe lo tosowei su, marepi lowe lo wanu so'oruwerowa su, lowe marepi towafi lowe lo ani awetorowa su, ane fara'u marepi hepene he'i aurowa.' *Ais 6:9-10*

²⁸ Juda lo lu taune, fene peri ano wanu etire. Owane Sitewi lai lu taune Moses lo yo peri umasi ta'ame ape, lowe ma'e yo seni luwaru a'i towafi lowe lo au ani sasari pamoweye. Lowe werese Owane Sitewi ne tote tawesiyei su, le lowe ma'e marepi hepene he'i a'i aurowa. Lu taune tewi tere'e ape mo peri lo wanu etirowa. Peri ape Aisaia lai lu taune werese ma'e au te'eye. Lu taune wesi arunati." ²⁹ {Pol peri ape te'e tepa'siye su, Juda lo lu tamo ai marepi erasi te'e

tiyati toteteye. Lowe wesi ape arunatiyewe fi.}*
}

³⁰ Sosu a'i pe Pol iyu menei hesi wesi lo, le eteye ape, sahe iroteye. Lu taune le ma'e aiyeteye ape, le lai lowe ne au te'e wisereyeteye. ³¹ Sosu le Owane Sitewi lo marepi kairefi a'i se lu taune tomu ne'ese ma'e, le sahe sewiye aiyeteye ape, au te'e areiyeteye. Sosu le Meni Owane Jisas Krais lo peri lu taune ma'e au te'e atuatuteye. Ane Luk one towe eite lese tepa'asiye. Papera.

* 28:29: 29 Peri eite yaru “{” sosu “}” ponei sahe irosiya ape, peri eite piye meni lai leseye aware? Lu so'oru se tamo lowe so'oru ta'ama. Ya'ariyei one towe tomu tamo sahe peri eite iro te ta'ame. One towe tere'e tamo sahe peri eite iroteye.

Owane Sitewi lo Peri Te'e Naneiyei He'i
The New Testament in the Saniyo-Hiyewe Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Saniyo-Hiyewe long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Saniyo-Hiyewe

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 26 Sep
2019

6e446661-7563-5fdd-b0a1-f674b9c2fd56